
This is the **published version** of the bachelor thesis:

Febrer Babot, Judith; Careta Plans, Arnau , dir. Arcàdia Can Batlló. Educació 0-6 autogestionada. “El món necessita més mestres llibertàries”. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, 2023. 109 pag. (Grau en Educació Infantil)

This version is available at <https://ddd.uab.cat/record/293808>

under the terms of the license

Universitat Autònoma de Barcelona

ARCÀDIA CAN BATLLÓ.

EDUCACIÓ 0-6 AUTOGESTIONADA.

“El món necessita més mestres llibertàries”

Judith Febrer Babot

Treball Final de Grau
Grau d'Educació Infantil
Facultat de Ciències de l'Educació
Curs 2022/23. Juny
Tutor: Arnau Careta
Departament de Psicologia Bàsica,
Evolutiva i de l'Educació

RESUM:

Aquest treball de final de grau té la intenció d'investigar i mostrar què s'amaga darrere la pedagogia llibertària i el concepte d'autogestió, i de quina manera es podrien apropar aquests termes a les institucions educatives oficials, com ara la Universitat, on queden totalment en un segon pla i no s'aborden en profunditat en cap assignatura. És per això que, el present treball, pretén donar veu a alguns projectes llibertaris autogestionats que, desgraciadament, són poc reconeguts dins l'àmbit educatiu. Així doncs, aquest treball en format Aprenentatge i Servei es basa en la descoberta i participació en el projecte Arcàdia Can Batlló i en la difusió de les bases de la pedagogia llibertària i l'autogestió.

Paraules clau: pedagogia llibertaria, autogestió, projecte Arcàdia, universitat, professionals de l'educació.

RESUMEN:

Este trabajo de fin de grado tiene la intención de investigar y mostrar qué se esconde detrás de la pedagogía libertaria y el concepto de autogestión, y cómo podrían acercarse estos términos a las instituciones educativas oficiales, como la Universidad, donde quedan totalmente en un segundo plano y no se abordan en profundidad en ninguna asignatura. Por ello, el presente trabajo pretende dar voz a algunos proyectos libertarios autogestionados que, desgraciadamente, son poco reconocidos en el ámbito educativo. Así pues, este trabajo en formato Aprendizaje y Servicio se basa en el descubrimiento y participación en el proyecto Arcàdia Can Batlló y en la difusión de las bases de la pedagogía libertaria y la autogestión.

Palabras clave: pedagogía libertaria, autogestión, proyecto Arcadia, universidad, profesionales de la educación.

SUMMARY:

This end-of-degree project intends to investigate and show what is hidden behind libertarian pedagogy and the concept of self-management, and how these terms could be brought closer to official educational institutions, such as the University, where they remain completely in the background. and they are not addressed in depth in any subject. Therefore, this paper aims to give voice to some self-managed libertarian projects that, unfortunately, are little recognized in the educational field. Thus, this work in the Learning and Service format is based on the discovery and participation in the Arcàdia Can Batlló project and on the dissemination of the bases of libertarian pedagogy and self-management.

Keywords: libertarian pedagogy, self-management, Arcadia project, university, education professionals.

ÍNDEX:

1. PLANTEJAMENT	1
2. OBJECTIUS.....	2
3. MARC TEÒRIC.....	2
3.1 PEDAGOGIA LLIBERTÀRIA	2
3.1.1 Principis bàsics de la pedagogia llibertària	3
3.1.2 Ferrer i Guàrdia: les bases de la pedagogia llibertària a Catalunya	5
3.1.3 Experiència de Pedagogia Llibertària: Col·lectiu Paideia	6
3.2 L'AUTOGESTIÓ.....	7
3.2.1 Principis bàsics de l'autogestió.....	8
3.2.2 La Pinya: col·lectiu d'autogestió educativa	9
3.2.3 Escola Popular de Sants "La Bordeta": autogestió i educació popular.....	10
4. ESTUDI DE CAS: PROJECTE ARCÀDIA	12
4.1 PROJECTE ARCÀDIA	12
4.2 RELACIÓ AMB CAN BATLLÓ	12
4.3 LÍNIES PEDAGÒGIQUES	13
4.4 PEDAGOGIA LLIBERTÀRIA DINS D'ARCÀDIA	14
4.4.2 Antiautoritarisme: la idea de llibertat	14
4.4.3 L'educació integral: treball manual i intel·lectual.....	20
4.4.4 L'autogestió educativa: la base del projecte.....	23
5. PLA DE TREBALL	30
6. METODOLOGIA.....	30
7. CONCLUSIONS I PROPOSTES DE MILLORA.....	32
8. FONTS D'INFORMACIÓ I BIBLIOGRAFIA.....	35
ANNEX 1.	37
<i>Pauta entrevista Escoleta Popular de Sants "La Bordeta".</i>	<i>37</i>
ANNEX 2.	39
<i>Transcripció entrevista Escoleta Popular de Sants "La Bordeta".</i>	<i>39</i>
ANNEX 3.	41
<i>Pauta entrevista Arcàdia.....</i>	<i>41</i>
ANNEX 4.	45
<i>Transcripció de les entrevistes a les membres d'Arcàdia</i>	<i>45</i>
ANNEX 5.....	78
<i>Pauta d'observació.....</i>	<i>78</i>
ANNEX 6.....	82
<i>Dades de les Pautes d'Observació.....</i>	<i>82</i>
ANNEX 7	100
<i>Diari de camp.....</i>	<i>100</i>
ANNEX 8.....	105
<i>Gràfiques dades Pautes Observació.....</i>	<i>105</i>
ANNEX 9.....	107
<i>Pla de Treball.....</i>	<i>107</i>
ANNEX 10.....	108
<i>Vídeo Servei</i>	<i>108</i>

1. PLANTEJAMENT

En aquest Treball Final de Grau de la Universitat Autònoma de Barcelona, es pretén profunditzar en la pedagogia llibertària i quina és la seva aplicació en projectes propers com ara Arcàdia, a Can Batlló. El present treball s'emmarca en la modalitat professionalitzadora de l'Aprenentatge i Servei, que és una proposta educativa on jo, com a estudiant del quart curs d'Educació Infantil, em formaré tot participant en un projecte. Aquesta proposta té com a objectiu fer un Servei a la comunitat per tal de millorar-ne les condicions, tot basant-me en una necessitat real del projecte. És per això que, en una segona instància, aquest treball conclourà amb la creació d'un material de difusió sobre pedagogia llibertària.

És una realitat que a les institucions educatives, tant públiques com privades, la pedagogia llibertària no hi té cabuda. Durant els quatre anys que ha durat la meva formació universitària, no he sentit parlar d'aquesta corrent ni un sol cop. És ara que, per primera vegada, se'm planteja l'opció d'investigar i, encara millor, poder iniciar un canvi respecte a la importància que se li dona tot fent un servei a la comunitat educativa. L'educació oficial és, ara per ara, un instrument per modelar la societat a imatge i semblança del neoliberalisme. Tal com recull Félix García (1996), durant les últimes dècades l'educació ha sigut absorbida quasi íntegrament per l'Estat:

Falta una ampla xarxa d'escoles i ateneus llibertaris on la pedagogia llibertària sigui quelcom més que una reflexió teòrica. No és d'estranyar que molts dels que ens considerem professors llibertaris ens veiem obligats a fer compatible aquesta definició amb la de funcionaris de l'estat. És cert que l'estat actual ja no és la màquina d'opressió que era als inicis del pensament i la pràctica anarquista, però no deixa de ser un Estat i no convé oblidar mai que en el si de l'escola pública mai serà senzill - potser mai serà possible - profunditzar en les pràctiques pedagògiques llibertàries. El sistema està, en última instància, al servei de qui està. (p. 1)

La tria de la temàtica d'aquest Treball de final de Grau es deu, en gran manera, a la meva devoció per la transformació social, lligada a les paraules que Félix Garcia expressa a la cita anterior. Considero que és des de projectes com Arcàdia, entre molts d'altres, que l'educació posa de manifest la seva tasca com a eina transformadora. En els últims anys, la necessitat de canvi dins del sistema educatiu ha anat prenent importància, i és necessari veure que aquest canvi no es pot donar si el deslliguem del sistema sociopolític general. Tot i que sovint la mirada que es posa cap al canvi educatiu és la d'adaptar-se als nous temps i rebutjar pràctiques obsoletes, és insuficient si no es tendeix cap a la transformació social. Precisament, l'educació llibertària busca una manera alternativa de conviure en societat, des d'una perspectiva solidària i comunitària. Les bases teòriques d'aquesta alternativa educativa van sorgir al segle XIX, tot i que no podem desmentir que abans que se'n recollissin els fonaments per escrit, les generacions passades no fessin ús d'alternatives educatives molt similars. (Giacomoni, 2008). Aquest fet demostra que la seva intenció no tan sols va ser la d'adaptar-se als nous temps, sinó que sempre s'ha mantingut ferma davant la convicció que és necessari transformar la societat a una altra de més pacífica i igualitària. L'educació, en essència, és política, i és per això que és rellevant poder definir, conèixer i donar veu a pedagogies que el mateix sistema amaga i silencia. Aquesta politització de l'educació passa per entendre que a l'arrel de la nostra tasca com a educadores hi ha la confrontació amb un món clasista, autoritari i masclista. (García, 1996)

Alhora, el projecte Arcàdia, emmarcat a Can Batlló, té una alta xarxa veïnal formada també per projectes propers i afins als ideals de l'espai, i que faciliten l'autogestió interna i la col·laboració entre entitats al barri de Sants. Més endavant s'aprofundirà sobre aquests aspectes, en el quals recau gran part de la meva elecció de tema. Can Batlló acostuma a facilitar la cessió de l'espai perquè aquests col·lectius polítics i socials desenvolupin la seva tasca dins les instal·lacions. Tanmateix, el meu recorregut militant em porta a tenir una relació prou estreta amb el projecte, tenint persones conegudes que m'hi vinculen. El fet de sentir-lo proper i familiar també em mou a voler fer un servei útil i generós amb elles.

2. OBJECTIUS

Els objectius que donen forma a aquest projecte d'Aprenentatge i Servei formen part d'un objectiu general que l'emmarca, que és: investigar els principis pedagògics del projecte Arcàdia en el marc de la pedagogia llibertària i l'autogestió educativa i fer-ne difusió. Aquest objectiu principal es descompon en els següents, que són més específics:

- Conèixer la història, marc polític, principis pedagògics, valors i mètodes de la pedagogia llibertària.
- Investigar el terme d'autogestió i descobrir col·lectius d'autogestió educativa dins d'un marc llibertari.
- Analitzar com s'aplica la pedagogia llibertària i l'autogestió dins del projecte Arcàdia, tot participant-hi activament.
- Fer un Servei en relació amb les necessitats del projecte, tot creant un conjunt de material pedagògic/informatiu per apropar la pedagogia llibertària i el terme d'autogestió a la institució educativa pública (universitats i escoles).

3. MARC TEÒRIC

3.1 Pedagogia llibertària

“ ..., el moviment llibertari tal com s'ha anat configurant al món modern, presenta alguns aspectes fonamentals comuns que es poden sintetitzar en el rebuig incondicional de qualsevol tipus d'organització política i social basada en la coacció acompanyada de l'aspiració d'un ordenament igualitari, en què l'ordre i la llibertat coincideixen, deixant a part rigorosament les dues fonts principals de qualsevol mena d'autoritat: l'Església amb tots els seus instruments perfeccionats per sotmetre les consciències, i l'Estat, amb els aparells repressius, des de l'exèrcit a la policia, des dels tribunals a l'escola.” (Tina Tomassi, 1978:8).

La Pedagogia Llibertària és una proposta pedagògica amb bases i fins llibertaris, tal com indica el seu nom, o el que és el mateix, bases i fins anarquistes. És convenient aclarir que la paraula “llibertària” i la paraula “anarquista” tenen matisos diferents tot i que els seus significats són similars. Com explica Cuevas Noa (2003), el terme “llibertari” va ser posterior al d’“anarquisme”, amb la intenció d'evitar malentesos com identificar anarquia amb caos, violència, terrorisme, etc. El significat de la paraula “anarquia” és “sense govern”.

Segons Valeria Giacomoni (2008), l'estudi de les escoles amb bases anarquistes a la història mostra la modernitat dels plantejaments anarquistes en temes d'educació i les nombroses aportacions teòriques mostren una gran complexitat. Aquesta autora opina que, tanmateix, ha estat mínima la valoració històrica que ha rebut. Moltes de les propostes van ser innovadores per l'època i van exercir una gran influència en la configuració actual de l'ensenyament, amb elements com la coeducació de sexes, el paidocentrisme, l'educació integral, etc.

Per a les teories anarquistes, l'educació sempre ha estat la base des d'on poder construir una societat amb models de vida més humans. És des de la pedagogia llibertària, doncs, que aquest corrent posa en marxa el seu valor com a eina transformadora.

L'anarquisme té un interès especial per la pedagogia perquè considera que els homes no poden aprendre a ser lliures de cop si no han estat educats. L'anarquisme assumeix que no només cal construir una nova societat sinó sobretot persones que sàpiguen viure dins d'ella. La relació entre ideologia i educació és el resultat de la relació interactiva entre teoria i pràctica (Giacomoni, 2008).

L'educació llibertària és part de les propostes polítiques i metodològiques que l'anarquisme ha desenvolupat per fer front a les desigualtats del sistema capitalista, és una "pedagogia de l'oprimit/da, aquella que ha de ser elaborada amb ell i no per a ell, amb persones o pobles en la lluita permanent de recuperació de la humanitat. Pedagogia que faci de l'opressió i les seves causes, l'objecte de reflexió de les i els oprimits/des, del que resultarà el compromís necessari per lluitar per l'alliberament" (Paulo Freire, 1972, pp. 26). És a dir, consisteix en processos pedagògics que busquen desenvolupar al màxim les habilitats, coneixements i valors que permetin a les persones conquerir la seva llibertat.

D'acord amb Tonucci (2012), sovint cometem el gran error de considerar a l'infant com una propietat, utilitzat com a símbol de poder dels adults. Per aquest motiu, trobem necessari recordar i tenir present que l'infant i la seva personalitat només pertanyen a la seva propietat i no a la dels seus pares o docents. És important tenir clar que l'infant ha de tenir oportunitats per pensar i per decidir perquè és capaç de fer-ho, i així anar desenvolupant a poc a poc la seva autonomia personal i formant un pensament propi i crític.

Sense ser l'autor anterior referent en pedagogia llibertària, la idea de dotar d'importància, protagonisme i confiança a l'infant és quelcom recurrent en molts moviments pedagògics. Així doncs, la pedagogia llibertària també té com a intenció acabar amb l'adultisme i adultcentrisme.

Alexanthropos Alexgaias (2014) defineix aquests conceptes:

L'adultisme és un tipus de discriminació per edat (anomenada genèricament "eterisme") es defineix com la discriminació duta a terme pels adults contra els joves. Pareu-vos-ho a pensar uns moments: quantes vegades us han imposat idees, punts de vista, maneres de ser i comportar-se... simplement pel fet de ser nens? Quantes vegades han donat per descomptat que, en igualtat de condicions, una persona de més edat és més intel·ligent que vosaltres? Quantes vegades us han obligat i ensenyat a guardar respecte o acatar l'autoritat de la gent més gran... pel simple fet de ser grans!? Em figuro que moltes. Aquests són, doncs, exemples de comportaments adultistes. D'altra banda, l'adultcentrisme és el sistema en què s'enquadra la lògica de l'adultisme. És a dir, és la construcció jeràrquica mitjançant la qual, els adults (i, més en concret, els adults d'entre 30 i 50 anys) són el centre de la societat, la qual està construïda sobre la base dels seus termes, idees, prejudicis i tòpics. (p. 7)

3.1.1 Principis bàsics de la pedagogia llibertària

Cuevas Noa (2014) defineix els tres principis generals de la pedagogia llibertària, que són: l'antiautoritarisme, l'autogestió pedagògica i l'Educació Integral.

• Antiautoritarisme

La característica central del paradigma anarquista de l'educació va d'acord amb els seus plantejaments sociopolítics globals de rebuig de l'autoritat (estatal, econòmica, religiosa, etc.). L'autoritarisme també se situa normalment a les institucions i accions educatives,

amb la idea que els educands els reproduïxin i ho perpetuïn a les seves vides, impedit d'aquesta manera el sistema capitalista l'emancipació dels oprimits. Educar, doncs, al rebuig de l'autoritat, a evitar la submissió i a desenvolupar un aprenentatge de l'autonomia i de la llibertat, es fa fonamental en la construcció de la futura societat llibertària. (p. 82)

Una educació antiautoritària posa el nen o l'educand al centre de la relació educativa, és a dir, té un caràcter paidocèntric. L'educació no s'ha de pensar més des de l'autoritat del mestre, sinó des dels interessos i la llibertat de l'alumne. Aquesta idea no és, des de després, monopoli de l'anarquisme, sinó que neix amb Rousseau (1712-1778) i es desenvolupa amb els corrents pedagògics de l'Escola Nova, però són les teories i experiències educatives llibertàries les que l'han desenvolupat més coherentment i fins i tot les últimes conseqüències. L'objectiu final de l'antiautoritarisme pedagògic és aconseguir que els educands "siguin amos de la seva pròpia vida i que no es deixin oprimir ni explotar", posant en pràctica el lliure pensament i autonomia moral. (p.83)

L'editorial EDA autogestionada i antiautoritària recull al text "L'autoaprenentatge a l'educació anarquista" (2018) a què es refereix el concepte d'educació antiautoritària: "L'educació antiautoritària advoca pels principis de llibertat de l'individu a l'autoaprenentatge i la transformació social i individual i col·lectiva. En l'estudi de les ciències i la protecció del medi ambient, en la generació de coneixements que ajudin a la humanitat a l'alliberació de l'opressió. On s'ensenyi pensar i no a obeir." (p. 8)

Així mateix, defineix l'autoritarisme: "Dins i fora de les escoles, l'autoritarisme és un sistema de repressió i una doctrina en la qual totes les activitats d'una societat són sotmeses a les finalitats de les seves autoritats i de la ideologia totalitària dominant, com també així la personalitat que regeix el poder i ordre als seus semblants." (p. 10)

• Autogestió pedagògica

Derivada del principi polític d'autogestió, l'anarquisme proposa una pràctica educativa autogestionada, en què el control de l'educació sigui responsabilitat dels individus d'una escola o grup educatiu. L'autogestió pedagògica suposa diversos aspectes: la capacitat de construir espais educatius (escoles, ateneus, etc.) per part dels centres anarquistes amb mitjans propis; l'autoorganització dels estudis per part del grup, que inclou tant alumnes com el professorat; i l'autogestió dels aprenentatges mitjançant l'esforç dels educands, a través de l'autodidactisme i de tècniques de recerca i treball grupal. (Cuevas Noa, 2014, pp. 85)

Els espais educatius llibertaris han de ser autònoms i independents, no dependre de les subvencions ni del control de l'Estat, i amb un professorat propi. Al pla d'estudis d'una escola anarquista no hi ha d'influir els requisits de l'Estat i l'Església, el currículum es defineix pel mateix grup que forma l'escola, que decideix que coneixements són útils i valuosos per motivar el creixement en llibertat de les persones. (Cuevas Noa, 2014, pp. 86)

• Educació Integral

Tot i que aquest concepte és molt present en molts corrents pedagògics actuals i, especialment, en aquelles més pioneres i innovadores, per a la pedagogia llibertària sempre ha estat l'eix central vertebrador de la visió cap a l'infant. Cabañes i Rubio (2013) la defineixen:

El principi de l'educació integral parteix de la concepció de l'ésser humà com un ésser multidimensional en què totes les seves dimensions tenen la mateixa importància i han de ser desenvolupades per igual. Al contrari que en altres models pedagògics, els que defensen l'educació integral desplacen la transmissió de continguts del centre del sistema educatiu i situen al seu lloc l'ésser humà concret, amb les necessitats, els desitjos i les característiques particulars. Aquests models adequen la pedagogia al moment sociocultural en què

es desenvolupen, al grup concret de nenes i nens amb els qui es treballen i a les característiques de l'equip docent. Una educació integral tracta d'ajudar les alumnes i els alumnes a desenvolupar-se com a persones: el desenvolupament del caràcter, l'afectivitat, l'emoció, la volició, la moral, la creativitat, la convivència en comunitat i altres dimensions humanes tenen la mateixa importància en aquests models pedagògics que l'adquisició de coneixements sobre història, ciències o idiomes. (p. 42)

Veiem, doncs, que l'educació integral va molt lligada al que Howard Gardner presenta com la teoria de les intel·ligències múltiples, proposada als anys 80.

"Gardner sosté que tota persona compta amb set tipus d'intel·ligències diferents unides entre si, resultant impossible separar-les unes de les altres: lingüística, logicomatemàtica, corporal i cinètica, visual i espacial, musical, interpersonal i intrapersonal. Que siguin set i precisament aquestes set pot resultar la qüestió menys rellevant de les investigacions de Gardner per a la nostra argumentació. La qüestió fonamental és que, des del constructivisme i els corrents psicològics més en voga en els darrers anys, l'ésser humà es presenta cada vegada amb més freqüència en les investigacions precisament com aquest ésser complex del qual parlàvem. Procurar el desenvolupament de cada una d'aquestes dimensions és la tasca de l'educació integral." (Cabañes i Rubio, 2013, pp. 42-43)

Tornant a les definicions de Cuevas (2014) del llibre *Anarquisme i Educació*, defineix l'educació integral de la següent manera:

L'educació integral consisteix a educar la persona sense separar el treball manual del treball intel·lectual, així com educar per a la vida social. Proudhon va insistir a concebre l'ésser humà com una representació de les relacions socials, i, per tant, aquesta era la comesa bàsica de l'educació integral. Per a aquest autor i per a la filosofia anarquista en general la societat no és el resultat d'un contracte que redueix la llibertat dels individus amb el seu consentiment, sinó un procés de producció col·lectiva de cultura i humanització. En aquest sentit, Proudhon proposa el treball artesanal i polític com a model per a l'educació integral, ja que aquest abasta la totalitat del procés de treball. Defensa el valor pedagògic del treball i critica l'excés d'especialització que empobreix el desenvolupament personal." (pp 84-85)

3.1.2 Ferrer i Guàrdia: les bases de la pedagogia llibertària a Catalunya

El 1901, s'inaugura l'Escola Moderna de Barcelona, anomenada racionalista, basada en les disciplines científiques, sense dogmes, sense veritats preestablertes. Una escola laica on es duu a terme la coeducació de sexes, la coeducació de classes, l'educació integral, es dona gran importància al treball manual i al joc com a procés educatiu. Ofereix materials didàctics moderns encaminats cap a l'observació i experimentació. S'ajunten alumnes de diferents edats, la convivència i la companyonia eren fonamentals a la vida de l'escola, que es completava amb un internacionalisme i fraternitat militants. Ferrer sostenia que la llibertat havia de ser exercida i no apresada, ja que en cas contrari seria un dogma més. El model de l'Escola Moderna va impulsar innumbrables experiències semblants, dutes a la pràctica pel moviment obrer a tot el món.

L'Escola Moderna pretén combatre quants prejudicis dificultin l'emancipació total de l'individu, i per això adopta el racionalisme humanitari, que consisteix a inculcar a la infància l'afany de conèixer l'origen de totes les injustícies socials perquè, amb el reconeixement, pugui després combatre-les i oposar-s'hi. ... L'ensenyament racionalista i científic de l'escola Moderna ha d'abastar, com es veu, l'estudi de tot allò que sigui favorable a la llibertat de l'individu i a l'harmonia de la col·lectivitat, mitjançant un règim de pau, amor i benestar per a tothom sense distinció de classes ni de sexe. (Ferrer Guàrdia, 2013, p. 173).

3.1.3 Experiència de Pedagogia Llibertària: Col·lectiu Paideia

Per tal de contextualitzar la pedagogia llibertària en l'àmbit estatal és convenient focalitzar la proposta pedagògica del Col·lectiu Paideia, una proposta de lluita i treball diari per aconseguir una educació que transformi la societat actual.

Paideia es crea a Mèrida el 1978 per tres dones educadores que decideixen muntar una escola llibertària al marge de l'Estat. Una escola autogestionada que acull nens i nenes des dels divuit mesos fins als setze anys, d'infantil a secundària.

Josefa Martín Luengo (1993), una de les fundadores d'aquest col·lectiu, explica així els fonaments de l'escola lliure Paideia:

Davant l'autoritat, el progressiu desenvolupament de la llibertat que cada etapa de desenvolupament és capaç d'assolir. Davant la competitivitat, el desenvolupament de les capacitats individuals i de l'esforç personal que cada ésser és capaç de voler assolir. Enfront del conductisme, l'alliberament i l'assumpció de la responsabilitat sense sentiments de culpa; davant del càstig el diàleg raonat; davant dels programes establerts, una cultura racional i pràctica assumida des del mateix ritme de maduració, interès i desenvolupament de cada individu concret; davant de la memòria, la comprensió; davant dels estereotips, la creativitat; davant de la submissió, la rebel·lia; davant del sotmetiment, la responsabilitat personal i col·lectiva; davant del cúmul de coneixements sense sentit, el desenvolupament ple de la intel·ligència i l'equilibri de la personalitat; davant l'agressivitat, la tolerància i la comprensió i davant la superioritat dels uns sobre els altres, l'autogestió i autodeterminació personal i col·lectiva. (p. 33)

A continuació es citen trossos d'una de les cartes publicades a la pàgina Web Escola Paideia (Colectivo Paideia sobre Pedagogía Libertaria):

La pedagogia llibertària és una manera diferent de la que estem acostumats a concebre l'educació. L'educació consisteix en l'assimilació dels valors i els comportaments d'una societat, necessaris per perpetuar-se en el temps. La qüestió és que la societat predominant manté unes estructures i formes de poder autoritàries, injustes i basades en la desigualtat. Per tant, és a través de l'educació que es busca transformar aquesta societat actual, que està creant persones dependents, autoritàries i competitives, integrats en un sistema insolidari i que manté les desigualtats, la violència i l'explotació. Es busca, doncs, una transformació dels valors actuals cap a valors com el suport mutu, la solidaritat, la llibertat, la igualtat col·lectiva, la dignitat, la responsabilitat, en definitiva, el benestar de l'ésser humà.

L'educació és el motor que promou el benestar d'un país i en determina en gran manera la capacitat per afrontar amb èxit els desafiaments que se li plantegin en el futur. També contribueix no només a la possibilitat de generar més recursos materials, com l'augment d'ingressos de les famílies i l'accés a llocs de treball millors, sinó que permet formar persones lliures, pensants i transformadores de l'entorn social en què es troben immerses. Amb la perspectiva de l'Educació per a totes les persones, ens interessa intervenir en els contextos educatius formals, no formals i informals, per contribuir al desenvolupament d'una societat més democràtica, lliure i incloent. Al Col·lectiu Paideia tenim la convicció que cada situació educativa mereix tractar-se de manera independent, dissenyant programes d'acció que corresponguin a les necessitats específiques de cada comunitat.

3.2 L'autogestió

Aquest terme pot tenir múltiples definicions depenent de com s'enfoqui. Pel que fa a l'anarquisme i la pedagogia llibertària, l'autogestió es concep com un dels principis bàsics sobre el qual se'n despleguen la resta.

L'anarquisme fa una crítica radical al sistema capitalista. Per a l'anarquisme, el capital i l'Estat van units de la mà. L'anarquisme no s'atura davant l'Estat en la crítica econòmica, a diferència del socialisme marxista. El sistema polític s'encarrega de donar legalitat al robatori d'uns quants, dels mitjans de producció i dels beneficis creats socialment. L'origen de tota injustícia es troba en la desigualtat econòmica que prové de la concentració de la propietat i l'acumulació de capital. La teoria llibertària proposa com a alternativa l'autogestió, la presa de possessió de la terra i els instruments de producció per part de la comunitat. El comunisme llibertari és una de les alternatives econòmiques anarquistes. El comunisme llibertari suggereix l'abolició dels diners i la propietat (individual, pública, privada), que ha de ser social i no estatal. El comunisme llibertari planteja l'usdefruit com a forma d'accés als béns de consum i es regeix sota el principi "de cadascú segons les seves capacitats, a cadascú segons les seves necessitats". Aquest socialisme autogestionari es proposa com a alternativa tant al capitalisme com al comunisme autoritari. "L'autogestió, com a organització que va de baix a dalt i que es basa en l'existència de pactes lliures mútuament consentits i solidàriament mantinguts, és la fórmula organitzativa en què ells pretenen haver trobat la manera de resoldre aquesta tensió entre individu i col·lectivitat. (García, 1985, p. 102).

Així doncs, des de les teories anarquistes i la pedagogia llibertària, el concepte d'autogestió també ha d'aplicar-se dins de l'àmbit educatiu. Francesco Codello (2012) contextualitza aquesta necessitat de la següent manera:

Des de sempre els anarquistes han estat en contra de l'escola entesa com a institució i vehicle d'educació al consens. Des de llavors s'ha format la convicció de la necessitat de destruir-la per afavorir una manera diferent d'aprendre que no estigui subjecta a regles preestablertes, que no depengui de programes burocràticament establerts. Un procés d'aprenentatge basat en una relació lliure i igualitària entre el professor i l'alumne. (pp. 67-68)

Hugues Lenoir (2012) diu que:

En la mesura en què un reivindiqui l'autogestió pedagògica, que la posi en pràctica en i per a l'educació, el terme en si mateix té crèdit socialment, les pràctiques tendeixen al possible, els modes de gestió i de decisió s'arrelen als actes i el pensament. L'autogestió esdevé una realitat tangible, una pràctica social compartida, un lloc d'exercici ciència d'una ciutadania restaurada: queda desplaçar-la del terreny de l'educació al terreny socioeconòmic... No és fàcil, no és segur, però possible. Desenvolupem maneres d'acció i de pensaments educatius en ruptura i tendència a la confiança en els individus lliures per difondre'ls i imposar-los a la realitat social. (pp. 46-47)

L'autogestió passa així a ser la presa de consciència per la societat que pot i ha de renovar-se profundament, al mateix temps que el reconeixement que tot grup social té un cert poder de modificar les condicions de subvenir. Aquí és on troba la seva plena aplicació en l'esfera pedagògica, fins al punt que hi ha qui arriba a dir que no hi ha pedagogia en el sentit ple de la paraula que no sigui al mateix temps una pedagogia autogestionària, doncs, inseparable d'una certa concepció de la societat. Però és al mateix temps a l'esfera educativa on pot rebre les seves aplicacions més immediates i completes i on pot inserir en l'organització social actual el ferment d'una organització social futura de la qual naixerà aquesta nova societat. L'autogestió aplicada a l'esfera educativa adquireix sens dubte una significació particular. L'escola autogestionària és, per exemple, "una escola on les parts interessades -personal docent, usuaris, treballadors-hauran d'organitzar per si soles la vida de l'escola aleshores les esferes. (UNESCO, 1981)

A més de l'autogestió a escala estructural i organitzatiu, també cal contemplar la concepció de l'autogestió de l'aprenentatge dels mateixos infants en els col·lectius i projectes basats en la pedagogia llibertària. Així doncs, "la idea d'autogestió a l'autoaprenentatge consisteix a generar els teus propis recursos per aprendre de manera autònoma sense la interacció de recursos d'institucions capitalistes i lògiques de dominació. A més, incentivar la imaginació i creativitat sense límits." (Jorge Enkis, 2018, p. 32)

Un exemple de com s'aplica l'autogestió a un col·lectiu llibertari és el repartiment de tasques dels membres de Paideia:

Tots els membres de Paideia duen a terme totes les tasques diàries de l'escola, es formen grups de neteja i de cuina integrats per estudiants de totes les edats que s'encarreguen de preparar l'esmorzar, el dinar o el berenar, de netejar les aules i fregar els plats, però també es formen grups per cuidar el jardí, per impartir assignatures als/les companys/es més petits/es o fer quaderns de treball per a la resta. Aquest és un mode d'autogestió que funciona a tots els nivells i d'una manera realment compromesa amb la llibertat individual i el desenvolupament de la personalitat atenent la maduresa i l'autoconsciència de què cadascú disposa." (Luengo, M., 1990)

3.2.1 Principis bàsics de l'autogestió

- **El poder com a asimetria**

Per poder entendre les bases de l'autogestió primer s'ha de d'entendre la concepció del poder com una asimetria que genera desigualtats.

Considerar el poder com a capacitat implica concebre'l com «tenir el poder de fer alguna cosa» o «tenir poder per a alguna cosa»; el poder, en aquest sentit, es defineix a partir d'una capacitat de realització o una força potencial que podria ser aplicada en una relació social determinada. El segon cas, del poder com a asimetria de les relacions de força, implica un concepte que, encara que estigui ancorat en la noció de capacitat explicitada en la primera acceptació, no pot ser reduïda a ella. En aquest cas, el centre de la definició està a les asimetries de les diferents forces socials que es troben en una determinada relació social; quan aquestes forces, amb diferents capacitats de causar efectes sobre una altra, es posen en interacció, produeixen els efectes sobre un o més pols de la relació. Concebre el poder com a estructures i mecanismes de regulació i control implica definir-los a partir del conjunt de regles d'una determinada societat, que inclou tant la presa de decisió per al seu establiment i per definir-ne el control com la mateixa aplicació d'aquest control; una estructuració social que exigeix instàncies deliberatives i executives. (Correa, 2013, p. 5)

- **Autoorganització**

En segon lloc, les bases de l'autogestió en projectes i col·lectius que no es vinculen amb la institució requereixen posar de manifest diverses maneres d'autoorganitzar-se.

La llibertat, punt de partida de l'educació, condueix a noves formes d'organització de la vida de l'escola. L'autoorganització és una conseqüència del projecte llibertari de Neill. Per la resta, l'autoorganització té un valor pedagògic en si, útil per al nen. La comunitat escolar o el grup és un motor important de l'establiment educatiu. L'autoorganització ja no l'exerceix únicament un individu; es remet a mecanismes d'adopció de decisions al si d'un grup. La pedagogia llibertària no és una pedagogia individualista. (UNESCO, 1981, p. 10)

3.2.2 La Pinya: col·lectiu d'autogestió educativa

La Pinya és un col·lectiu que duu a terme un projecte d'autogestió educativa en un espai social ocupat anomenat Cal Suís, del qual formo part de l'assemblea. Cal Suís, situat al barri de Finestrelles d'Esplugues de Llobregat, és un espai que acull a diferents projectes i iniciatives populars que donen resposta a necessitats col·lectives. Així doncs, és un espai popular, on tothom hi té cabuda i és lliure d'utilitzar-lo i gaudir d'aquest. A escala estructural s'organitza a partir de l'assemblea, que és qui pren les decisions, i està formada per representants dels diferents col·lectius i per persones amb inquietuds individuals. L'espai va ser okupat ara fa dinou anys, i ja des d'un inici tenia com a objectiu ser un lloc de reunió per a les veïnes del poble. Així doncs, la gestió de l'espai és autònoma i no manté relacions amb l'administració pública, i és la mateixa gent que participa del projecte qui el gestiona en comunitat. En aquest context, doncs, el col·lectiu la Pinya va veure una gran oportunitat per aterrar el seu projecte d'autogestió educativa, que va iniciar-se l'any 2005/06. (Projecte de gestió de Cal Suís, 2005)

Aquest projecte està estretament vinculat amb Can Batlló -espai en el qual es profunditzarà amb més detall al proper apartat-, on hi realitzen jornades d'autogestió, i les persones que hi formen part mantenen relació amb l'assemblea d'Arcàdia. És per això que és rellevant presentar-lo i poder exemplificar el concepte d'autogestió a partir de les seves pràctiques.

Basaré gran part d'aquest apartat en la informació extreta del llibre de "La Pinya, història i reflexions d'un col·lectiu d'autogestió educativa" (2021), editat recentment, el qual mostra un recull de relats escrits per diferents integrants del col·lectiu.

La Pinya es basa en unes eines i pràctiques respectuoses amb els processos de creixement i desenvolupament dels infants. L'actitud de respecte i acompanyament a les necessitats de l'infant i del col·lectiu del qual forma part és l'eix que articula el projecte. La Pinya s'encabeix dins de l'entramat d'iniciatives que aposten per la transformació social, és a dir, que duen a terme una lluita activa fora de les institucions estatals. En una societat capitalista, consumidora, competitiva i individualista, aquest projecte aposta apunta cap a la direcció contrària, és a dir, cap a la justícia social, on el que és comunitari té un valor vertebrador i es construeix des de la lliure participació de tots i totes. És per això que des del suport mutu, el compromís i la responsabilitat col·lectiva provem d'articular aquest projecte que no s'adscriu a una ideologia única o a un pensament homogeni. (p.4)

A la Pinya "s'entén que l'aprenentatge és una actitud col·lectiva, multidireccional i recíproca. Tant aprenen les nenes de les adultes com les adultes de les nenes i, sobretot, els nens i les nenes entre ells i elles." (p. 7)

Veurem en el següent apartat, en l'estudi i anàlisi del projecte Arcàdia, que ambdós col·lectius tenen objectius i valors molt similars, alhora que el modus operandi acaba confluint al mateix lloc: l'autogestió comunitària. Tot i això, cada projecte té quelcom que el fa únic, i, per tant, entre aquests dos també hi trobarem diferències. La més clara i evident, ara per ara, és que la Pinya no es defineix com a llibertària, ja que dins del col·lectiu hi ha persones amb ideologies diverses i, tot i que la seva metodologia acabi apuntant a les maneres de fer de la pedagogia llibertària i es basa en referents anarquistes, no volen abanderar-se d'aquesta etiqueta. Veurem que, tot al contrari, el projecte Arcàdia té com a base la pedagogia llibertària.

La idea és crear un espai de socialització per a nenes i nens, on ells i elles siguin les protagonistes i se les acompanyi des del respecte i el reconeixement. La gestió – tant pedagògica com logística del projecte – es durà a terme des de l'assemblea del col·lectiu de la que formen part mares, pares, persones de referència per la canalla, acompanyants i col·laboradores. (p.17)

Veiem, doncs, que l'òrgan decisor del projecte és l'assemblea:

Una assemblea és un conjunt de gent que de forma lliure assumeix, en primer lloc, prendre decisions de forma col·lectiva, raonant lògicament sobre qualsevol aspecte, intentant posar-se d'acord per realitzar qualsevol activitat o solucionar qualsevol conflicte personal o col·lectiu. Les decisions de l'assemblea s'han de prendre, en la mesura del possible, mitjançant el consens i això requereix un debat endreçat i raonat, intentant trobar entre tots i totes l'opció més positiva per a totes les persones que componen l'assemblea". (Col·lectivo Paideia.)

Així doncs, des de la Pinya entenen l'autogestió educativa com el fet de "construir per nosaltres mateixes, col·lectivament i de la mà de la canalla a la qual s'acompanya, una manera de fer i estar en comunitat, un espai que dona als nens i les nenes el protagonisme que els hi pertoca, però en el que creixen tant les persones menudes com grans, en l'exercici de la construcció d'una relació basada en la llibertat". (p. 20)

3.2.3 Escola Popular de Sants “La Bordeta”: autogestió i educació popular.

Un altre projecte d'autogestió educativa que té una estreta relació amb el projecte Arcàdia i l'espai de Can Batlló és l'escoleta Popular de Sants "La Bordeta". En aquest cas la relació i teixit entre ambdós projectes neix de la necessitat de suport pedagògic en el moment de creació de l'escoleta popular. Arcàdia va compartir la seva experiència, material, coneixement i propostes a l'assemblea de l'escoleta, i des d'aquell moment han seguit a prop i compartint, fins i tot amb membres d'ambdues assemblees participant en les respectives comissions pedagògiques. Les cites que es mencionaran a continuació estan extretes del document oficial de Principis polítics de l'Escola Popular de Sants (2022).

L'Escola Popular beu de la mirada, principis, metodologies i pràctiques d'un divers ventall de pedagogies que volen fer front a les corrents educatives hegemòniques, amb l'objectiu de contribuir a generar espais d'aprenentatge des d'on trencar l' statu quo imperant, facilitar la presa de consciència de les opressions que ens travessen o reproduïm i contribuir a la transformació social. L'educació popular, les pedagogies crítiques, les pedagogies llibertàries i les pedagogies feministes dibuixen i donen forma a la nostra teoria i praxi educativa. (p. 1)

Fem front al sistema educatiu bancari que s'erigeix amb la premissa del coneixement intel·lectual com a única font de saber, al mateix temps que estableix l'intercanvi entre educadorxs i aprenents des de la verticalitat i la unidireccionalitat. A l'Escola Popular de Sants entenem el coneixement com a quelcom divers i multidireccional, i considerem fonamental visibilitzar, reconèixer i posar en valor l'heterogeneïtat dels sabers i les experiències de totxs. Incidim en l'horitzontalitat i reciprocitat dels processos d'aprenentatge. Busquem generar espais on tots els coneixements (pràctics, empírics, filosòfics, artístics, manuals) són vàlids i útils, al temps que totxs lxs implicadxs en el context d'aprenentatge siguem conscients que en el procés de posada en comú, debat i intercanvi, aprenem les unes de les altres. (p. 2)

Cal fer èmfasi en el concepte de "sistema educatiu bancari", el qual fa referència a la concepció de l'educació com un procés jerarquitzat i unidireccional en el qual l'educador diposita continguts dins la ment de l'estudiant. Aquest terme va aparèixer per primer cop a "Pedagogia de l'oprimit" de Paulo Freire (1921-1997).

Així doncs, la seva manera d'actuar per fer una aposta col·lectiva de vida, passa per molts punts diferents, com ara pensar des de la conflictivitat, afrontar el capitalisme i el feixisme, i dur a terme practiques feministes i antiracistes. Tots aquests eixos són la base per a transformar i construir una altra manera de viure des del suport mutu i l'autonomia. Aquest últim aspecte és el que voldria destacar en el següent apartat, ja que és el que va estretament lligat amb el concepte d'autogestió.

Entenem que l'autonomia és la capacitat de decidir i actuar en els aspectes que afecten un grup de persones. Com a Escola Popular de Sants el que volem és crear estructures i espais socials de contrapoder al sistema actual, que funcionin a partir d'una gestió directa entre les persones que hi formem part donant resposta a les necessitats comunitàries. Estructures que siguin una eina útil tant d'empoderament individual com col·lectiu i a llarg termini suposin un procés per augmentar la capacitat per fer front a allò que ens domina i ens oprimeix; i proposar i trobar alternatives de vida des de la nostra pràctica. Popular ve de poble, el poble som lxs de baix. [...] Per tant, un projecte popular ha de ser un espai fet des del poble i per al poble generant una xarxa accessible i oberta a totes i des de tots els nivells (econòmic, social, emocional). Tot el que no respongui a les mateixes necessitats col·lectives, que no es gestioni pròpiament des d'allò col·lectiu i que s'alineï amb les classes dominants, no és popular. Ens oposem a les estructures i mecanismes de regulació i control autoritaris que basen el seu funcionament en la dominació i coacció i defensem relacions no jeràrquiques que es basin en l'autogestió, essent la base per capacitar-nos a poder decidir en tots els aspectes col·lectivament necessaris (econòmics, emocionals, formació, culturals, presa de decisions...) i assolir autonomia. (p. 7)

A l'entrevista realitzada a una membre de l'assemblea de l'Escoleta (Annexes 1 i 2), explica que ja des de l'inici la seva voluntat ha estat la de rebutjar la vinculació amb l'administració pública i que, per tant, sempre han funcionat de manera autogestionada. Aquesta concepció va molt lligada al fet que les persones que formen part del projecte aposten pel replantejament del món on vivim i cerquen maneres alternatives de crear comunitat i repensar el model educatiu. Així doncs, des de la base estructural d'autogestió, l'Escoleta Popular no rep cap estructura material per part de la institució, sent les pròpies integrants (famílies, veïnes i acompanyants) qui genera els recursos i eines necessaris per poder funcionar.

"Tot el que genera el mateix col·lectiu ja és una forma d'autogestió, ja que parteix de les nostres capacitats, eines, coneixements i sabers."

Arran de l'entrevista es pot concebre l'autogestió com una manera de funcionar i compartir on tot el que es genera és des del mateix col·lectiu, i on tot el que es necessita s'obté a partir de la implicació de les membres: l'autogestió econòmica, l'autogestió dels coneixements, etc.

4. ESTUDI DE CAS: Projecte Arcàdia

Per tal d'elaborar aquest apartat del treball, s'ha utilitzat la informació extreta mitjançant les eines de recerca en el marc qualitatiu, que són les entrevistes a famílies i educadores del projecte i les pautes d'observació realitzades durant un període de dos mesos. A més a més, s'ha fet ús de la informació extreta en l'apartat del marc teòric i s'han analitzat altres documents i pàgines web per aprofundir l'estudi.

4.1 Projecte Arcàdia

El projecte Arcàdia és un projecte d'escola llibertària situada a Can Batlló, sostingut per un col·lectiu de sis professores llibertàries. Aquest es subdivideix en dos gran blocs: el projecte d'escola institut, que ja fa 14 anys que s'està plantejant i formant, i Petit Arcàdia, un espai d'educació autogestionada per a infants de 0 a 6 anys que va iniciar-se ara fa quatre anys.

Pel que fa al projecte d'escola de primària i secundària, és rellevant recalcar que a Barcelona no existeix cap experiència similar, que reuneixi totes les característiques que elles plantegen: autogestionat, amb base llibertària, vinculat al seu entorn i sense barreres d'accés. Aquest últim ítem fa referència al fet que les quotes són lliures i secretes, on cada unitat de convivència paga una quota en funció de la seva situació econòmica. Amb això, el projecte obre les portes a un públic plural i heterogeni, on qualsevol realitat familiar hi és benvinguda i no es genera un espai segregat o elitista.

Arreu del territori s'han anat creant projectes d'educació llibertària que acullen l'etapa d'infantil (l'escola Popular del CSOA "Casas Viejas" a Sevilla. l'escola "El farol" a Màlaga o el col·lectiu "La Pinya" a Barcelona), molts d'ells amb intencions de continuar amb l'etapa de primària, però cap d'ells ha contemplat allargar la trajectòria de desenvolupament fins a l'etapa de secundària. El col·lectiu té previst poder posar en marxa la totalitat del projecte en un termini d'entre dos i tres anys, per tal de poder continuar acollint a les criatures que formen part de Petit Arcàdia actualment. Aquest pas, però, depèn de l'Administració pública, fet que les limita i impossibilita actuar amb immediatesa.

Petit Arcàdia és la posada en pràctica del que serà la futura escola institut a la primera etapa d'infantil. Amb aquesta iniciativa han pogut aplicar moltes de les idees i objectius que el col·lectiu plantejava, veient el fruit de la posada en pràctica de la pedagogia llibertària. És en aquest context on s'han dut a terme les observacions i del qual se n'elaborarà una anàlisi en els propers apartats.

Una de les educadores del col·lectiu defineix Arcàdia com "un projecte de vida".

4.2 Relació amb Can Batlló

El col·lectiu Arcàdia té una relació directa amb Can Batlló, espai físic on han pogut desenvolupar el projecte de Petit Arcàdia i on es pretén crear l'escola-institut en un futur. Can Batlló és un recinte de naus industrials que ocupen un total de 13.000 m², que antigament havien estat una fàbrica tèxtil. L'espai va ser ocupat l'any 2011 per diverses veïnes del barri de la Bordeta, a Sants, i actualment és un equipament social i cultural que acull quaranta-dos projectes i set comissions.

A la pàgina web de Can Batlló, on es pot consultar la trajectòria, història i actualitat que emmarquen l'espai, expliquen que el recinte ha estat reivindicat per la Plataforma Can Batlló per convertir-lo en una zona verda i equipaments per al barri durant més de trenta anys. Des de l'entrada veïnal l'any 2011, s'han realitzat diverses rehabilitacions per a crear espais comunitaris i s'ha treballat per obrir el recinte al barri. Encara es continuen reivindicant els equipaments i la zona verda previstos des de fa temps.

L'associació té com a objectius principals la construcció d'un espai de participació veïnal i comunitari, el desenvolupament de mecanismes de participació col·lectiva i horitzontal, la pràctica de l'autogestió com a model organitzatiu, la creació d'espais lliures i no discriminatoris que fomentin la diversitat, la

promoció de l'economia social i solidària, la creació de nous models socials i urbanístics basats en l'ajuda mútua, la igualtat i la no discriminació, així com el foment de l'associacionisme i el cooperativisme. (Can Batlló, s.f)

En el moment que la plataforma va decidir entrar a l'espai i alliberar-lo ho va fer de la mà de les integrants del col·lectiu Arcàdia, que hi van participar com a agents del barri, i van estar donant suport a la lluita, participant de les activitats i posant hores de feina per a habilitar l'espai. La plataforma, en adonar-se que l'espai els quedava gran, va arribar a la conclusió que aquest no podia ser gestionat per un sol col·lectiu, i va ser així com van proposar al col·lectiu Arcàdia, entre d'altres, que duqués a terme el seu projecte dins de Can Batlló. D'aquesta manera podien donar contingut a la reivindicació de les naus que quedaven en peu. El fet de tenir un espai físic on poder aterrar el projecte que totes les integrants somiaven va ser l'impuls necessari per acabar d'entrar a l'assemblea de Can Batlló: les naus industrials oferien al col·lectiu un espai molt més gran del que havien imaginat, alhora que tot s'emmarcava en un context de lluita, comunitat i col·lectivitat. Aquests trets beneficien exponencialment l'àmbit pedagògic, dotant de sentit el concepte de suport mutu, xarxa i relació amb l'entorn. Alhora, en acollir diferents col·lectius (Fusteria, xarxa d'aliments, circ, espai de cultura, editorial descontrol, etc.) dona l'oportunitat a les petites a conèixer molts oficis i àmbits diversos. Des d'aleshores i fins a l'actualitat, la participació d'Arcàdia amb Can Batlló ha estat orgànica, i les membres participen de les comissions transversals de participació, d'estratègia, de secretaria, d'activitats, d'economia, etc. Arcàdia va ser qui l'any 2019 va negociar la concessió de tot l'espai amb l'ajuntament, i la van aconseguir.

4.3 Línies pedagògiques

En ser un projecte de pedagogia llibertària, les bases que el sustenten són les de la ideologia anarquista. Així doncs, les línies pedagògiques estan lligades als valors llibertaris: solidaritat, suport mutu, el respecte, la tolerància, la igualtat entesa com a equitat i la llibertat. Aquests valors es tradueixen en objectius educatius, que es posen en pràctica al dia a dia a Arcàdia. Darrere de tots aquests s'amaga la idea de crear una comunitat ètica, concepte clau per al projecte. Un educador del col·lectiu ho explica així:

"Els valors són els nostres objectius educatius, després tota la resta de continguts i capacitats venen al darrere de tot això, però el nostre objectiu és generar una comunitat ètica. Generar un clima de centre, que es respirin uns valors i es practiquin".

Amb aquesta idea posen de manifest que en un espai sense seguretat on la gent no es sentí acceptada és impossible que es pugui donar una educació autèntica. Conceptes com l'assetjament escolar, burlesques, notes numèriques són enteses com a agents generadors d'un clima hostil, i per tant un dels principis de l'espai és vetllar perquè no apareguin. Per a fer-ho, es busca que les criatures practiquin i experimentin els valors esmentats anteriorment, fet que els donarà la base per després poder assolir la resta de continguts curriculars: el treball intel·lectual i el treball manual.

Amb el document "Bases per educar en llibertat" (2019), el col·lectiu deixa palès com s'ha d'actuar per tal de poder acomplir les línies pedagògiques esmentades, basades en la idea de llibertat. Entre d'altres, el document recull les següents idees:

“Hem de donar-los l'oportunitat que s'enfrontin a la vida i als seus problemes, no mantenir-los aïllats de la problemàtica de la vida real. [...] Una manera de potenciar la responsabilitat i la llibertat és aprofitar les necessitats de l'alumnat, evitant ofegar-les amb solucions externes. Al contrari, cal facilitar la recerca i satisfacció d' aquestes necessitats des de la persona que les manifesta. [...] El procés de l'educació lliure és el següent: Llibertat de desplaçament, llibertat d'elecció, llibertat de decisió i llibertat de relació. Tipus de llibertat que s'aniran assolint progressivament segons l'edat i maduresa de cada persona. [...] Una educació en la llibertat és una pedagogia de l'esforç, ja que les persones han de treballar constantment en les seves

dinàmiques vivencials per anar assolint noves cotes de llibertat. [...] Cal tenir present que no totes les persones volen la llibertat, independentment de les seves edats, per la qual cosa cal facilitar vivències i experiències en els camps de la llibertat i de l'autoritat, perquè puguin predisposar-se a buscar l'opció més avantatjosa i així disminuir la resistència a triar l'opció per a la qual s'eduquen.” (Col·lectiu Arcàdia, 2019, p. 1)

El document també recull els principis que defensa:

“Igualtat: La mateixa quantitat d'educació per a tod@s. Amb un posicionament en contra de classes extraescolars, perquè aporten més quantitat d'informació a un@s que a otr@s i reforcen les classes socials. Igualtat en el camp del treball: No discriminant entre treball intel·lectual i treball manual. Ambdós han de ser realitzats per totes les persones segons les seves possibilitats i totes han de rebre segons les seves necessitats. Igualtat de gèneres. Totes les persones independentment del seu gènere han de realitzar la seva part de treball sigui aquest quin sigui. Igualtat de classe: La consecució d'aquesta igualtat és més difícil, ja que cada criatura arriba a l'escola ubicada en una determinada classe i encara que la majoria és classe treballadora-classe mitjana, hi ha algunes excepcions que cal tractar de pal·liar a l'escola, aconseguint que l@s alumnes que tenen més coneixements, siguin aquests de la classe que siguin, els projecti sobre els seus companer@s, per disminuir els desequilibris. Altres igualtats: potenciant el respecte i la desestimació de qualsevol tipus de discriminació.” (Col·lectiu Arcàdia, 2019, p. 3)

4.4 Pedagogia llibertària dins d’Arcàdia

La pedagogia llibertària, com s'ha pogut veure a l'apartat de marc teòric, és una proposta pedagògica amb bases i fins anarquistes. Aquesta es basa en tres grans pilars: l'antiautoritarisme, l'educació integral i l'autogestió educativa. A continuació s'exposa una anàlisi i comparació entre les entrevistes i observacions realitzades i la recerca bibliogràfica duta a terme al primer apartat del treball. L'objectiu, doncs, és poder contrastar la informació que ofereixen els diferents agents entrevistats alhora que s'analitza si el projecte aplica les bases de la pedagogia llibertària al seu dia a dia de forma coherent.

4.4.2 Antiautoritarisme: la idea de llibertat

4.4.2.1 LA BASE TEÒRICA DE L'ANTIAUTORITARISME A ARCÀDIA

Les dues educadores entrevistades coincideixen amb la idea que l'antiautoritat, en ser un anticoncepte, no pot ser transmès com a valor als infants. L'anarquisme pren aquest principi arran del seu naixement com a moviment històric i teoria política, al segle XVIII: quan un moviment social és molt primerenc, sol definir-se pel que no és en comptes de definir-se pel que és, per tal de poder-se distingir i allunyar de la resta de moviments de manera tangible i evident.

Consideren que en l'àmbit educatiu, s'ha de tendir a posar la ment en constructiu, no en destructiu, que seria l'equivalent al concepte "anti". Així doncs, a Arcàdia la manera d'encarar aquest principi és transmetent-ne la cara en constructiu, que és la llibertat.

"Jo et puc explicar què és la llibertat entesa com l'entenem els anarquistes, la cara en constructiu de l'antiautoritarisme seria la llibertat. Jo a les petites sí que els explico que no ens agrada obeir ni manar, que és la manera més senzilla d'explicar l'anarquisme a un petit."

El col·lectiu, partint d'aquesta base, busca fer una clara distinció amb el concepte de llibertat burgès. Aquesta idea, que neix amb Rousseau i posteriorment derivà cap a l'Escola Nova i Lliure, planteja que els infants són éssers bons i lliures per naturalesa quan neixen, i que és la societat qui els corromp a mesura que van creixent. En l'àmbit educatiu aquest plantejament es tradueix amb la idea que les i els mestres han de protegir a la canalla dels vicis socials i han de vetllar perquè la societat, responsabilitats i compromisos no minvin la seva llibertat. (Cuevas, 2014)

"L'educació en l'edat de la raó implica: formar el lliure albir del nen atès que ell vol fer la seva voluntat, educar el nen per a la llibertat i perquè procedeixen per accions". "Concedir als nens més llibertat i menys imperi, deixeu-los fer més per ells mateixos i exigir menys dels altres". (Rousseau, 2011, p 64)

Un segle més tard, el teòric, polític i filòsof Bakunin, en el seu llibre "La libertad" (1975) va transformar aquesta idea, que en el seu context històric havia generat un gir paidocèntric molt rellevant a escala social, cap a una mirada més llibertària. El filòsof anarquista va concloure que els infants no neixen lliures, sinó que neixen a mercè del sistema capitalista. Partint d'aquesta base, la llibertat s'havia d'entendre com una conquesta diària, que s'aconsegueix en col·lectivitat i que és de possessió comunitària. Quan un individu projecta i expandeix la llibertat de la resta d'individus del seu grup humà, el que fa és fer créixer la seva pròpia llibertat de manera exponencial. Les dues educadores entrevistades així ho expliquen:

"La mirada és que és una llibertat que s'ha d'anar lluitant, aconseguint a poc a poc, i que l'has de fer amb el teu col·lectiu."

"Nosaltres entenem que la llibertat és una conquesta, que tu t'has de guanyar amb la teva autonomia i la teva responsabilitat envers la teva persona i envers les persones amb les quals convius. I aquest seria com l'eix principal dintre de la vida a Petita Arcàdia."

Totes dues afirmen que aquesta idea la transmeten als infants d'Arcàdia dia rere dia, amb l'objectiu de poder anar trencant l'ego dels infants a poc a poc (mantenint l'equilibri amb les seves necessitats egocèntriques com a ésser en primeres fases de desenvolupament), i vagin evolucionant i vivint en col·lectiu.

Aquesta mirada de caràcter paidocèntric queda totalment evidenciada en el dia a dia del col·lectiu, ja que a partir de les dades extrems amb les pautes d'observació (Annex 6) es pot veure que en totes elles es remarca que les adultes posen a l'infant al centre de la relació educativa sempre.

Arran de les pautes d'observació i el diari de camp es pot determinar que les adultes van oferint quotes de llibertat en funció del que els infants són capaços de gestionar a cada moment evolutiu, i ho fan a partir de la tria: a mesura que van creixent, els infants escullen i decideixen amb responsabilitat sobre més aspectes de la seva vida. No només s'amplien les àrees de tria, sinó que també augmenta el nivell d'opcions dins d'un àmbit. Un exemple clar d'aquesta qüestió, recollit al Diari de Camp (Annex 7), és que ja des de ben petites trien què mengen a l'hora de dinar: les més petites, escullen la quantitat, deixant de menjar quan ja no en volen més, les mitjanes escullen la quantitat, decidit si volen una o dues cullerades, i escullen la quantitat i quin aliment volen repetir, i les més grans escullen la quantitat i el que mengen, i se serveixen elles soles.

Totes dues educadores fan molt èmfasi en la idea que la llibertat ha d'anar acompanyada de la responsabilitat i de la igualtat, així com dels altres valors esmentats als apartats anteriors. Afirmen que si la llibertat no va en tàndem amb aquests valors, aquesta serà falsa i privilegiada, des d'una posició de poder. Així doncs, els infants aprenen a decidir amb responsabilitat, evitant així la tendència d'educar a infants que van al seu caprici. Seguint amb l'exemple recollit al diari de camp, el fet que les més grans escullin què volen menjar no implica que mengen només el que més els agrada, sinó que parteixen d'una base de responsabilitat amb els aliments que han estat cuinats per a ells i en la majoria dels casos tots els infants tasten tots els aliments, tot i poder-ne agafar només un. Així mateix, quan repeteixen un aliment totes es responsabilitzen de menjar-se tot el que s'han servit, tant mitjanes com grans.

A escala orgànica (equivalent a la política educativa, que seria l'ètica de centre: com s'organitza la vida al centre, quins són els òrgans de decisió i qui hi participa, etc.) aterren la idea de llibertat amb les assemblees. Ja des de ben petites introdueixen a la canalla a les assemblees a través dels conflictes i de les necessitats existents. A mesura que van madurant, les assemblees passen a formar part de la seva

vida quotidiana, fins que adquireixen la capacitat de projecció temporal i de planificació i aquestes perden regularitat i freqüència, passant a fer-se setmanalment o mensualment, així com ho fan les adultes. Les assemblees els serveixen per decidir els horaris i les activitats que volen fer al llarg del dia/setmana/mes, així com per formular propostes i resoldre conflictes o bé per exposar els aprenentatges realitzats durant un període de temps concret.

"Hi ha diferents tipus d'assemblees: les espontànies o de resolució de conflictes, les ordinàries per prendre decisions, que poden ser d'exposició per exposar els aprenentatges. Al final és la traducció política de l'ètica."

Al document "Bases per educar en Llibertat", guia del col·lectiu, es dona especial importància a l'estratègia de l'assemblearisme com a forma de trencament amb l'autoritat

"La forma més idònia per disminuir al màxim l'autoritat, és la de planificar, decidir i resoldre els problemes a l'assemblea. L'assemblea és l'òrgan d'autogestió i ha de complir els requisits següents: respecte a les individualitats i al conjunt, participar i escoltar, coordinació, segons la fórmula que la mateixa assemblea hagi establert, presa de l'acta del que es diu, discuteix i decideix, segons s'hagi decidit, assumir els acords assemblearis un cop s'ha arribat a una decisió s'hagi intentat una acceptació o rebuig majoritari. Si alguna persona descontrola constantment l'assemblea i no respecta les indicacions de coordinació, pot ser expulsada de l'assemblea: mancarà temporalment de veu i vot i haurà d'assumir els acords presos sense la seva participació." (Col·lectiu Arcàdia, 2019, p.2)

Amb els resultats de les pautes d'observació es pot determinar que la posada en pràctica del lliure pensament i l'autonomia moral a partir de la resolució de conflictes (Cuevas 2014)) s'evidencia molt més en els grups de mitjanes i grans, i queda molt més difuminat en el grup de petites, on no s'ha pogut observar amb claredat. Tanmateix, la rellevància i significativitat de les assemblees queda palesa amb les observacions del diari de camp, tot i que altre cop el grup de petites no du a terme assemblees. Tot i això, el grup de mitjanes, amb infants de dos a quatre anys, fa una assemblea cada dia per decidir què faran, on totes les criatures fan propostes, que queden recollides en una acta, i trien quina és la que prefereixen. Una de les pautes del grup de mitjanes (Annex 6.2) recull la següent observació:

- Les assemblees que fan son totalment funcionals, els infants diuen les seves opinions i propostes i consensuen què faran. Tot queda recollit en acta, així també veuen quin ús té l'escriptura.

4.4.2.2 L'AUTOAPRENENTATGE I TRANSFORMACIÓ SOCIAL DELS INFANTS

Dins d'aquesta idea de llibertat, també s'hi contempla un límit clar: la seguretat, que passa per no posar en risc a la resta d'individus, posar-se en risc a un mateix, vetllar per la salut física i en evitar l'abús. Així doncs, els límits són les agressions, violències i les cures d'un mateix, per això són les adultes qui asseguren complir-ho, posant per davant el límit que com a responsables les cuida. A la pauta d'observació del grup de grans (Annex 6.1) es destaca que les adultes utilitzen la terminologia "abusar" per determinar quan una d'elles està sobrepasant els límits. Quan una criatura abusa d'una altra, se l'atura. Així mateix, l'anàlisi de les pautes puntualitza que les adultes manifesten mitjançant la paraula la idea que els infants no s'han de deixar oprimir, explotar ni abusar especialment amb el grup de grans i mitjanes, sent difícil de detectar amb el grup de petites.

Aquests límits per la seguretat, però, sempre van acompanyats d'una argumentació coherent que proporciona l'adult per tal que l'infant pugui entendre la situació i no el rebí com una imposició.

"Quan tu desenvolupes la capacitat de tria, ets autònoma, saps el que vols. Tens una imatge ajustada de tu mateixa, del que pots i del que no pots fer. [...] tens la capacitat de demanar ajuda o de confiar en el col·lectiu per arribar als teus objectius. Aquí, davant d'un d'una imposició, tu sempre respondràs primer demanant per què s'ha d'imposat això i triaràs si vols acceptar aquesta imposició o no l'acceptes."

En el diari de camp també queda recollida aquesta idea:

- Les adultes mai diuen "fes X cosa", sinó que els expliquen el perquè cuida i no cuida fer certes coses. Per exemple, menjar caminant no es pot fer perquè embruta l'espai, que és compartit amb les companyes; posar-se el plat al cap tampoc es pot fer perquè embruta el plat, i allà és on haurà de posar el seu menjar.

Les dues educadores coincideixen amb la idea que la transformació social queda implícita amb el trencament de mentalitat que cerquen dia a dia, evitant la imposició i les ordres i fomentant la capacitat de decisió i qüestionament de la canalla, i generant que darrere d'un límit puguin cercar-ne el perquè. Alhora, aquesta praxi fomenta l'autonomia exponencialment, ja que les adultes deixen fer als infants, sempre valorant les seves capacitats.

"De seguida que estàs amb aquestes criatures convivint ho veus perquè fan moltíssimes coses elles soles o demanen ajuda als iguals prescindint de la persona adulta. Sí, sí, jo diria que aquesta és la part de la transformació."

Pel que fa a l'autoaprenentatge, entenen que la canalla el que fa és aprendre a pensar a base d'assaig i error. Aquest pensament es basa a aprendre a raonar i triar en cada moment què és el més oportú a fer. A les observacions queda recollit que a Arcàdia els infants trien la roba que es posen quan s'han de canviar, trien les activitats i feines col·lectives que volen fer, trien la quantitat de menjar que volen menjar, etc. Alhora, les criatures prenen compromisos envers els tres àmbits: l'intel·lectual, el manual i els valors. A mesura que van creixent, es fan assemblees d'exposició on s'autoavaluen amb el col·lectiu, determinant si han complert o no amb els seus compromisos.

L'eina i estratègia d'avaluació de les adultes és l'observació sistemàtica de tots els processos evolutius dels infants. En aquest sentit, les adultes afirmen que estan en constant formació per aprendre a observar cada dia amb més detall.

Un aspecte que també destaquen en relació amb l'exercici de la llibertat transformadora és l'autoestima. L'autoaprenentatge potencia l'autoconeixença de la canalla, per tal que es puguin valorar i estimar amb les potencialitats i mancances que tinguin. L'autoestima és, per tant, la base sobre la qual es podrà desenvolupar la tria i la capacitat de decisió. (EDA, 2018)

"Elles van aprenent a tindre una autoimatge ajustada i una autoestima positiva de si mateixes, perquè l'exercici de la llibertat no és només que hi hagi un context on tu puguis exercir la llibertat sinó que hi ha d'haver un context psicològic també on poder-la exercir. Es pot donar que tu tinguis un context molt lliure i la gent no vulgui ser lliure. La llibertat fa por, i si tu mires en l'àmbit psicològic què passa amb això és que quan els nens i les nenes tenen l'autoestima una mica minvada, el fet de triar i arriscar-se posa més en risc la seva autoestima."

4.4.2.3 ENSENYAR A PENSAR I NO A OBEIR I EL ROL D'AUTORITAT ADULT

Les dues educadores coincideixen amb la idea que ensenyar a pensar no és possible, en contraposició del que recull el text "L'autoaprenentatge a l'educació anarquista" de l'Editorial EDA (2018), que diu que la base de l'educació antiautoritària és ensenyar a pensar i no a obeir. (p.8). Les educadores, però, determinen que sí que hi ha un propòsit diari que les criatures aprenguin a pensar i a triar. Les adultes el que fan és generar un espai adient perquè això es pugui donar: un espai físic (fent petites transformacions de l'espai o afegint/movent elements de lloc per tal que les criatures es plantegin què ha passat) i un espai temporal (donant temps als infants i no intervenint contínuament en els seus processos).

"Això a infantil es fa amb coses molt bàsiques, com per exemple si un infant va a fer una cosa, no li diem res, esperem que la faci, que a vegades tenim pressa per tot. Els tenim teledirigits,

hem d'esperar que facin elles soles. [...] Sobretot donar temps i no donar respostes. Els mestres no estem per donar respostes, estem per generar estímuls que els hi creïn preguntes. A infantil es veu amb la quotidianitat."

Tant l'anàlisi de les pautes d'observació com les anotacions del diari de camp demostren que la intenció de les adultes per fomentar el pensament i evitar que els infants obeeixin s'evidencia cada dia dins del col·lectiu, en la mateixa mesura als tres grups. Al diari de camp és recull la següent anèdota:

- Ensenyar a pensar: l'adult els pregunta si els sembla bé moure la paperera de lloc per tenir-la a mà. En cap cas els diu "feu això" o ho fa ella per agilitzar, sinó que pregunta als infants què els sembla la idea i els deixa decidir a ells.
- L'adult no intervé a l'espai de joc, interacció i presència mínima perquè puguin fer elles i elles soles. L'adult es limita a observar i atendre als infants quan ho necessiten realment.

Alhora, totes dues remarquen la idea que darrere de cada límit hi ha una fonamentació que el sustenta.

"Els límits no els entenem com una autoritat, perquè el prioritari és que tu et cuidis i jo he de garantir que tu, com a ésser humà, que no ets autònom en la gestió del temps, tu dinis a l'hora que et convé dinar o que et convé fer la migdiada. Llavors aquí no hi ha discussió: ens hem de cuidar."

Pel que fa al rol d'autoritat, totes dues assumeixen que l'autoritat és inherent a elles i que sí que apareix dins del projecte, però la manera d'encarar-la és des del treball personal de les adultes i la capacitació gradual de les petites per fer-les autònomes i independents de les adultes. L'estratègia que fan servir és la regulació col·lectiva d'aquest rol, a partir de l'ajuda mútua entre elles.

"Com a adultes que som sempre serem una autoritat, això no vol dir que sigui una autoritat que té raó en tot i que fa el que vol."

Al diari de camp es recull una observació al voltant del rol adult no autoritari:

- Les adultes gairebé mai tiren pel camí fàcil, sinó pel camí que fa a les infants lliures i autònomes. Hi ha accions que si les fa una adulta es tarda segons a fer, però elles esperen pacientment a què les facin els infants sols. Cada decisió pedagògica requereix un seguiment o un procés lent. Davant d'una situació X, com podria ser "un infant es treu les sabates", les adultes tenim dues opcions: la fàcil, posar-li nosaltres; la difícil, seguiment perquè ho faci ella sola, fet que fa que l'adulta hagi d'estar focalitzant una part de la seva atenció en ella, mentre la resta segueix. Moltes coses a tenir en compte alhora.

Les pautes d'observació reforcen el que les adultes expliquen a l'entrevista, determinant que l'adult mai es mostra tenint un paper autoritari dins l'espai. Ara bé, centrant-nos en les interaccions físiques d'aquest amb la canalla, a totes les observacions realitzades es determina que no sempre són respectuoses i acompanyades de paraula, i que a vegades invadeixen l'espai personal de l'infant sense consentiment. Com més petites i menys capacitat de parla tenen, més s'evidencia aquesta manca de respecte en algunes interaccions físiques puntuals. En el diari de camp es recull aquesta evidència del grup de les petites:

- Quan els infants fa una hora aproximadament que son jugant, l'adult les força a descansar. Prepara l'espai i les va portant una a una, deixant que siguin elles les que es relaxin soles i aconseguixin dormir soles. En el cas d'algunes que els costa, se'ls ofereix ajuda, però no sempre per no malacostumar-les. L'educador m'explica que la seva funció és vetllar per la salut de les criatures, i elles són incapaces d'autoregular-se soles. Per això les agafa per posar-les a dormir, o les condueix a fer-ho. La majoria, un cop s'estiren s'adormen de seguida, fet que demostra que sí que ho necessitaven. Igualment, crec que moltes d'aquestes interaccions es podrien comunicar prèviament a les criatures, o bé preavisant que en una estona tocarà anar a descansar o bé abans d'agafar-les, comunicar-les-hi que ho farà.

4.4.2.4 EL TERME “LLIBERTAT”

A Arcàdia les educadores fan servir diàriament la paraula "llibertat". Així queda palès a les pautes d'observació, on totes recullen evidències d'aquest fet menys dues, una del grup de petites (Annex 6.1) i una del grup de grans (Annex 6.3). Al diari també es recullen gran quantitat d'exemples de l'ús diari del terme llibertat, com ara la situació d'un infant del grup de grans que en una ocasió no es volia treure els mocs ella sola, i l'adult li diu "has d'intentar-ho, si no, no et fem lliure", o bé el fet que les criatures poden sortir fora sempre que vulguin, només han d'avisar a les adultes per tal que aquestes no es preocupin. Elles responen: "ets lliure, surt si vols".

Totes dues educadores defensen que la canalla passa per un procés d'alfabetització política, que es caracteritza per l'ús de conceptes expressament polititzats en la quotidianitat dels infants.

"Quan porten la fruita la venen a "col·lectivitzar", o compartir, introduïm que no hi ha propietat privada, hi ha propietat col·lectiva, etc. O per exemple l'Ares quan agafa les petites, li diem que elles volen ser lliures i volen que es respecti la seva llibertat, no volen ser abusades. Respecte, llibertat, abús, autonomia són paraules que no s'expliquen a l'escola."

Així mateix, una d'elles explica que el fet d'introduir vocabulari obre tot un ventall de possibilitats a la canalla, ja que a partir de la paraula són capaces d'imaginar i entendre els conceptes. Els infants aprenen les coses quan se'ls hi expliquen, per tant, a Arcàdia fan servir paraules que socialment no s'utilitzen gaire, però que desencadenen en l'ampliació de l'imaginari dels infants i de les seves capacitats.

4.4.2.5 LES FAMÍLIES

Pel que fa a les tres famílies entrevistades, totes tres afirmen que el projecte té molt en compte el fet de poder acompanyar a les criatures per a fer-les lliures, i que és quelcom que han pogut veure i viure. Les tres exemplifiquen moments quotidians on han pogut evidenciar que les seves filles estaven decidint o escollint, i que això les feia practicar la llibertat.

"Per treure el bolquer igual, sempre aprofiten les capacitats que té el nen i el fan autònom, però clar s'ha de tenir molta paciència per oferir aquest acompanyament, i no conec molt als altres, però imagino que molts professors no tenen aquesta paciència. Això és molt important."

Només una fa esment de les assemblees, manera explícita d'organització basant-se en la lliure decisió dels infants. Tot i això, totes tres evidencien que és arran de la resolució de conflictes i problemes on se sol dur a terme aquest principi, aspectes que solen anar molt relacionats amb les assemblees.

"L'equip d'Arcàdia simplement és com al dia a dia, segons van sortint problemes o dificultats, se'ls ajuda i impulsa a pensar com resoldre aquest problema, sempre acompanyats de l'adult."

Una d'elles destaca la idea de lligam de llibertat amb la responsabilitat, aspecte que les educadores destaquen amb força. Destaquen també la idea que els infants són lliures d'anar al grup que vulguin i que les adultes respecten les capacitats i necessitats de cada infant en cada moment evolutiu:

"Es té respecte als ritmes maduratius de cada infant. El fet de barrejar edats fa que aquest respecte al ritme maduratiu no vagi d'acord amb un preprograma establert de passar cursos, sinó que els grups es van fent d'acord amb el moment evolutiu de l'infant. No hi ha judici sobre aquest moment maduratiu, vull dir cadascú té el seu ritme."

4.4.3 L'educació integral: treball manual i intel·lectual

4.4.3.1 INFANTS: ÈSSERS MULTIDIMENSIONALS

Les dues educadores comparteixen la visió que els infants són éssers multidimensionals i que un dels objectius d'Arcàdia és que puguin desenvolupar-les totes. Per això una d'elles posa especial èmfasi en la idea que les tendències de cada criatura s'han d'anar anivellant amb les seves mancances, per evitar que es generi un desequilibri. Parteix de la creença que la base del rebuig a determinades capacitats és un mecanisme de defensa dels infants, que rebutgen cert tipus de treball per por a l'error. Aquesta visió coincideix amb el que Cabañes i Rubio (2013) defineixen com a educació integral, que es basa en la concepció de l'ésser humà com un ésser multidimensional en què totes les seves dimensions són importants i han de ser desenvolupades equitativament.

"Normalment, a educació el que passa és que si l'infant destaca en alguna cosa se'l vol fer destacar encara més, i aquí seria tot al contrari, si destaca en una cosa anem a fer altres coses. No és frustrar allò, és que no ens interessa tenir persones ultra especialitzades en una cosa i que siguin uns ineptes amb la resta de la seva vida, interessa que creixin harmònicament."

Aquesta concepció encaixa i segueix la idea que Proudhon (1977) recull als seus textos, que reclamen la defensa del valor pedagògic del treball i critiquen l'excés d'especialització, el qual empobreix el desenvolupament personal (Cuevas, 2014)

L'altra educadora es focalitza aquesta visió en el fet que el col·lectiu parteix de les vivències que els infants viuen dia a dia, que són les que les interpel·len de manera directa i, per tant, generen aprenentatges significatius. Fets que els infants viuen en primera persona i que afecten les seves necessitats bàsiques, com ara el menjar, dormir o canviar-se el bolquer, són els que desencadenen en una implicació més evident de la canalla. És des d'aquí, doncs, que van generant situacions d'aprenentatge en funció de les necessitats, característiques i desitjos particulars dels infants, tal com Cabañes i Rubio (2013) puntualitzen que ha de ser.

"Nosaltres no fem discriminació en si, no treballem disciplines separades ni hi ha assignatures, ni pseudo assignatures, ni activitats concretes, sinó que el que aquí intentem és a través de la convivència quotidiana, del dia a dia i de la gestió de l'espai i de la seva vida, introduir tota mena de continguts que creiem que són necessaris per al seu desenvolupament".

A totes les observacions realitzades a cada grup s'ha detectat aquest enfocament, a diferència de l'evidència que el col·lectiu desenvolupi totes les dimensions existents dels infants, que segons les dades recollides és quelcom que passa sovint, no pas sempre. Així mateix, segons les pautes tampoc és constant el treball pel desenvolupament dels set tipus d'intel·ligències diferents (Gardner, 1980), que a voltes no s'ha pogut constatar.

Seguint amb el que Cabañes i Rubio (2013) defineixen com a educació integral, s'observa i determina a les pautes que les educadores vetllen tant pel desenvolupament del caràcter, afectivitat, emoció, i creativitat com per l'adquisició de coneixements sobre història, ciències o idiomes. Tanmateix, la tendència analitzada és que sempre o molt sovint atenen el desenvolupament del primer grup (caràcter, emoció, etc.), i, en canvi, l'adquisició de coneixement és més difícil d'observar, apareixent amb menys regularitat que l'anterior. No obstant això, a una de les observacions al grup de mitjanes (Annex 6.2) s'especifica que les adultes verbalitzen situacions educatives o processos dels infants, dels més petits sobretot, per tal d'evidenciar els continguts que estan adquirint.

4.4.3.2 EDUCAR PER LA VIDA SOCIAL

Tal com Cuevas (2014) defineix al llibre Anarquisme i Educació, el fet d'educar per la vida social, entenent que els infants son una representació de les relacions socials, és la base de l'educació integral. En aquest sentit, la canalla ha de passar per un procés de producció col·lectiva i harmonització. (Proudhon, 1977). Les dues educadores expliquen a l'entrevista que aquesta educació per la vida social

s'emmarca en la relació que té el col·lectiu amb el seu entorn, posant especial èmfasi a la relació amb els col·lectius de Can Batlló.

"El fet també d'estar aquí a Can Batlló també ens permet sortir i que observin i vegin altres persones. Relació genuïna amb altres adultes, que vagin a altres espais i que coneguin més gent. Això també fa que tinguin amplitud de mirada, vegin algo més fora d'aquest espai i de l'àmbit i de l'espai familiar, del seu entorn més proper, si no que dona una altra concepció de l'entorn."

Totes dues expliquen que utilitzen els recursos propers per oferir noves eines, estratègies i realitats a la canalla. Per exemple, si se'ls trenca algún element de l'immobiliari, les petites el porten al taller de fusteria de Can Batlló i allà parlen amb les adultes que formen part de la comissió d'infraestructures, o bé si necessiten informació concreta sobre un tema, van a la biblioteca de l'espai a buscar llibres per consultar. En definitiva, busquen solucions reals a problemes reals, que queden totalment contextualitzats a escala social. Una d'elles comenta a l'entrevista que "l'educació social passa per tenir consciència de saber estar present en el moment en què estàs i de l'entorn en què estàs."

Ahora, una d'elles puntualitza que la vida social és una part més de la persona i que, per tant, tota la vida que es pugui donar dins del col·lectiu és social. La socialització té un pes i espai molt gran dins del projecte, fet que es manifesta amb contundència a les observacions realitzades: al 90% d'aquestes s'ha advertit que les adultes eduquen als infants per la vida social, tot dotant-los d'eines per comprendre les normes de conducta i valors socials.

La relació amb l'entorn, però, no es limita a Can Batlló. En una de les entrevistes es fa esment que la idea del projecte és poder ampliar marges a partir de la vida comunitària, fent xarxa amb les famílies i amb el barri. En aquest sentit, la relació de les petites amb altres agents del barri de la Bordeta és real, fet que les apropa a tota mena d'experiències i a persones amb realitats econòmiques, socials i culturals molt diverses.

"Amb el barri doncs estem connectades amb els grups militants del barri i amb el que passa. Llavors intentem que les petites participin de totes aquestes realitats perquè són coses que passen de quotidià aquí. Nosaltres aquí quan una petita té un desnonament són coses que parlem, que igual anem al banc o anem a la porta del desnonament, és quelcom que les petites viuen. [...] Les famílies també participen d'altres espais d'aquí, i es genera com un teixit social que és bastant rellevant"

Així mateix, a escala més petita, les criatures (que no tenen un grup fix, però sí que s'organitzen en funció del seu estat maduratiu i necessitats), tenen total llibertat de moviment dins l'espai i es poden relacionar amb totes les persones que hi formen part, evitant que se segreguin només amb els seus iguals. A les observacions s'ha pogut veure que la relació entre els infants més petits i els més grans és real, fet que no sol passar a les escoles ordinàries, on gairebé sempre divideixen a la canalla en grups fixos i estables i gairebé mai es barregen.

4.4.3.3 EL TREBALL MANUAL I EL TREBALL INTEL·LECTUAL

Una de les propostes que fa el filòsof Proudhon (1977) com a model de l'educació integral és el foment del treball artesanal i polítècnic, ja que aquest engloba la totalitat del procés de treball. Així mateix, Cuevas (2014) defensa que l'educació integral ha de permetre l'educació de les criatures sense separar el treball manual del treball intel·lectual. Les dades extretes a les pautes d'observació mostren que en totes les observacions realitzades s'han detectat indicis i proves que es dona la mateixa importància als dos tipus de treball i que, per conseqüència, no es separen, sinó que és a partir del primer, el manual, que apareix l'intel·lectual.

A les entrevistes les educadores coincideixen amb aquesta idea, explicant que des de la seva perspectiva tots els tipus de treball estan connectats: el treball manual fa connectar a la canalla amb la responsabilitat col·lectiva i de comunitat, i alhora els permet anar proposant i abordant els continguts curriculars. Totes dues exposen la mateixa situació per exemplificar-ho: quan les criatures freguen els plats de l'esmorzar i del dinar, les adultes aprofiten per introduir conceptes com contrastos de fred/calent, mullat/sec, el fregall és aspre o és tou, fan trasbalsos d'aigua, veuen els volums, la permanència de la matèria, etc. Aquesta mateixa situació també proporciona un treball psicomotor i sensorial, alhora que pot apropar a la canalla a la idea de seqüència (primer davantal per protegir, després obrim l'aigua, després X...)

"Un dia estava treballant a l'hort amb les petites i tenien un sac que no podien moure i van estar mitja hora debatent què podien fer fins que van arribar elles soles al concepte de divisió. [...] Es tracta d'aprofitar, tenir una motxilla didàctica i saber quin és el moment per dintre del treball manual saber com enriquir allò. En el cas aquest de l'hort primer és important que tinguin l'espai de debat i de pensar, i després quan arriben a la idea posar-li nom."

Al diari de camp es recullen diversos exemples més de com el treball manual i col·lectiu funciona com a base per l'intel·lectual:

- Mentre paren taula fan matemàtiques, contenen quantes són per dinar, i quants plats, cadires, gots, tovallons i coberts fan falta. Aplicar les matemàtiques a la vida real i per cobrir necessitats és la manera més significativa d'apropar-les als infants.

D'altra banda, expliquen que amb les criatures del grup de grans es fa un seguiment de treball i preparació de material intel·lectual individualitzat. Cadascuna té la seva carpeta i al matí tenen una estona que, de manera autogestionada, poden dedicar a fer aquest treball personal. Elles decideixen què, quan i com la fan. A més a més, tenen la seva carta de compromís on es contempen els següents tres àmbits d'acció: treball intel·lectual, treball manual i valors.

"En aquesta fitxa es comprometen al que faran ells envers els altres, tu et compromets al treball manual, que és el treball col·lectiu, m'invento: "em comprometo a parar taula tots els dimecres", a escala intel·lectual "em comprometo a fer tres feines cada dia", o "vull aprendre a dibuixar un caragol", i el tema dels valors, si soc una persona que em costa estar atenta a l'assemblea, "em comprometo a estar més atenta", llavors aquí ja es treballa el tema dels valors, l'educació emocional, etc."

4.4.3.4 LES FAMÍLIES

Pel que fa a l'anàlisi de les entrevistes a les famílies, dues d'elles sí que mencionen que el col·lectiu pren el treball manipulatiu com a base de la resta de continguts.

"Tot el treball que fan per preparar el llenguatge o per preparar les matemàtiques és manipulatiu, experiencial. Per tant són habilitats que ja en si tenen interès a nivell motriu."

"No hi ha assignatures, com matemàtiques o llengua, sinó que és al llarg de les activitats que es va fent. M'ho invento, però per fer un pastís necessitem la psicomotricitat fina, les matemàtiques per mesurar els ingredients. Van integrant totes les capacitats, i les problemàtiques que van sorgint."

Alhora, dues coincideixen amb la importància de la relació del col·lectiu amb l'entorn més proper, i de la significativitat que a porta per a les seves filles poder interactuar amb aquest per a generar aprenentatge.

"Fa mesos se'ls hi va trencar una cadira llavors el grup de les grans van anar a la fusteria per veure com es podia reparar, i els del taller de fusteria els van ajudar i els hi van explicar. Això, a més a més d'anar aprenent petits tastets de diferents oficis també els serveix pel que fa a les matemàtiques, perquè una cadira ha d'estar recta."

Una d'elles comenta que l'educació integral a Arcàdia es basa en el dia a dia dels infants, en el que és més quotidià. Emfatitza el fet que les educadores acompanyen els gustos individuals de cada infant, que són molt diversos entre ells.

4.4.4 L'autogestió educativa: la base del projecte

4.4.4.1 LA NO DEPENDÈNCIA DE L'ESTAT

Segons Cuevas (2014), una pràctica educativa autogestionada és aquella on el control de l'educació és responsabilitat dels mateixos individus del grup educatiu, i per tant els espais educatius llibertaris no han de dependre de les subvencions ni control de l'Estat.

En aquest sentit, tot i que el propòsit de les seves paraules és el mateix, una de les educadores opina que la dependència de l'Estat hi és sempre perquè és qui té l'última paraula, i l'altra s'allunya d'aquesta idea negant qualsevol dependència amb l'administració. Tot i això, totes dues defensen que Arcàdia és un col·lectiu autogestionat que depèn de la feina de les seves integrants (educadores, unitats de convivència, infants, voluntàries) i de les col·laboracions solidàries externes.

"Per aquí passa molta gent que no està com a educadora i que ve a col·laborar amb el projecte i donant atenció a les criatures. D'això sí que depenem, és un mitjà més, és solidaritat i suport mutu."

Totes dues afirmen que Arcàdia rebutja qualsevol mena de subvenció de l'Estat, ja que volen que el projecte sigui totalment autònom i que en l'àmbit econòmic tot sorgeixi fruit de l'autogestió.

"A la llarga l'escola gran també dependrà del departament, encara que per elles sigui una escola privada, tens més independència però et controlen igual, encara que no et financin."

Aquest trencament amb les estructures institucionals segueix la idea que presenta Enkins (2018), segons el qual la noció d'autogestió en l'autoaprenentatge implica crear recursos propis per aprendre de manera autònoma, prescindint de l'ús de recursos institucionals capitalistes i de lògiques de dominació. A més, fomenta l'estimulació de la imaginació i la creativitat sense restriccions.

4.4.4.2 EL CURRÍCULUM

Les educadores expliquen que, tot i que elles no li diuen currículum, sí que parteixen d'uns objectius generals que marquen elles mateixes, que els serveixen per fer seguiment dels infants i del col·lectiu. Aquests estan marcats en funció dels gradients de desenvolupament segons les etapes maduratives, i és des d'on se'n desprenen els continguts d'aprenentatge i l'acompanyament de les seves capacitats.

"Els objectius generals els dissenyem les educadores, i així a trets generals serien les cures, individuals, col·lectives i de l'entorn, el coneixement de l'entorn, i després tot el desenvolupament psicomotors, matemàtic i de llenguatge [...] Com que parteix de les necessitats i capacitats que té la criatura a escala individual i les que té el col·lectiu a escala grupal doncs això pot canviar, i canvia constantment, llavors s'ha d'anar movent."

Actualment, amb el projecte de Petit Arcàdia, expliquen que són les adultes qui decideixen i marquen aquests objectius curriculars, però la idea de cara a l'escola-institut és que puguin ser els mateixos infants i joves qui els marquin, comptant amb la supervisió de les adultes. Aquesta estratègia l'entenen com a

currículum negociat, ja que l'itinerari curricular parteix de les seves habilitats per investigar, i el paper de l'adult es limita a vetllar perquè la canalla no generi falsos coneixements.

“A les etapes que estan ara el grup de grans estan a la fase de lectoescriptura i coneixement matemàtic, i això ho triem nosaltres, són gradients de desenvolupament de coses que sabem que necessiten per ser autònomes. Quan tinguin la base aquesta els deixem corda perquè funcionin soles.”

És per això que una de les educadores precisa que una de les responsabilitats que prenen com a educadores que, ara per ara, decideixen els continguts curriculars, és tenir una bona formació envers el procés de desenvolupament de la primera infància, per tal de poder detectar quines capacitats i quines necessitats tenen i en quin moment maduratiu poden estar.

Les seves afirmacions concorden amb el que Cuevas (2014) determina com a element essencial per l'autogestió pedagògica, ja que segons ell el currículum ha de ser definit pel mateix grup que forma l'escola, i ha de ser aquest qui decideixi quins coneixements són valuosos i útils per incentivar el lliure creixement dels infants.

Totes dues sostenen que en aquest camp les famílies no hi participen, ja que és un àmbit professional on, segons elles, s'ha d'estar ben format per poder-ne opinar i decidir.

"En educació sembla que tot és d'estar per casa, i no. Les professionals de l'educació ens hem de fer valdre en l'àmbit intel·lectual, s'ha de reivindicar la figura de mestra. S'ha de fer entendre que la gent ha de tenir una bona formació per fer aquesta feina, no es fa així com així. Hi ha coses que són opinables i hi ha coses que no, i penso que ens hem passat tres pobles amb això."

4.4.4.3 AUTOGESTIÓ ECONÒMICA

A les entrevistes les educadores exposen que el col·lectiu es basa en dues economies diferenciades i paral·leles: la d'estalvi per la futura construcció de l'escola institut i l'economia de gestió del servei de Petit Arcàdia.

Expliquen que l'economia d'estalvi se sosté gràcies al treball militant de les persones que formen part del col·lectiu en projectes externs a l'escola: fan espais de cures i atenció a la infància, fan fires (Nadal, Sant Jordi, etc.) on venen la seva pròpia línia de productes tèxtils i de joguines Montessori, que els proporcionen difusió del projecte alhora que rendiment econòmic, i coordinen quatre mercats de pagès arreu del municipi.

Totes dues remarquen amb insistència que és gràcies a la col·laboració de les unitats de convivència que poden sostenir econòmicament el projecte, ja que són elles les que participen en tots els projectes externs mencionats anteriorment.

El servei de Petit Arcàdia se sosté amb les aportacions de les unitats de convivència, que són secretes i lliures, i s'ajusten a les possibilitats de cadascuna. Com s'ha explicat en apartats anteriors, aquesta flexibilitat en el pagament de la quota obre les portes a un ventall molt àmpli de famílies i trenca amb el perfil elitista que sol caracteritzar els espais educatius "privats".

"Cadascuna aporta el que pot i ningú sap el que aporta la resta, només ho sé jo perquè soc el tresorer, perquè no hi hagi discriminació. Llavors a la gent se li demana que sigui responsable, que vagi aportant el que pugui, fem una assemblea mensual on s'expliquen els números i elles fan el que poden, regulant-se".

Finalment, expliquen que el projecte també rep aportacions d'entitats i individualitats que col·laboren amb el projecte tot aportant diner capital. Així mateix, els elements de l'espai i el material és gairebé tot cedit o reciclat d'altres col·lectius de Can Batlló (els fulls els dona l'editorial Descontrol, les fustes són del taller de fusteria, etc.), i totes les reparacions les fan les persones del mateix col·lectiu, evitant generar cap despesa. Una de les adultes explica que els diners que reben bàsicament són per cobrir quatre salaris i per despeses externes com ara gestories, Hisenda, seguretat social, impostos, telèfon, etc.

L'autogestió econòmica és una idea recurrent als textos d'autors anarquistes, ja que s'entén que sense aquesta, l'autogestió no és real. García (1985) defensa que el comunisme llibertari es basa en l'abolició dels sistemes monetaris i de la propietat, sigui individual, pública o privada, en favor d'una forma de propietat social no estatal. En aquesta perspectiva, s'estableix l'usdefruit com a mecanisme per accedir als béns de consum, basant-se en el principi de "de cadascú segons les seves capacitats, a cadascú segons les seves necessitats. El col·lectiu Arcàdia segueix aquesta idea amb el seu propòsit d'autogestió econòmica col·lectiva.

4.4.4.4 AUTOORGANITZACIÓ DE L'APRENENTATGE DE LES CRIATURES

Les educadores, de la mateixa manera que han anat mostrant en d'altres apartats de l'entrevista, remarquen la idea que les criatures són qui s'autogestiona l'aprenentatge per mitjà de prendre decisions que les afecten en el seu dia a dia, mitjançant la tria i les assemblees. A mesura que les criatures van creixent, les opcions de tria augmenten.

"Sempre que es pot es dona a triar o a escollir, aquesta línia no es perd, el que passa és que s'aterra segons les capacitats que tenen. En el cas de les que són ja una mica més grans, doncs aquí sí que organitzen. Al principi les opcions de tria han de ser curtes, entre dues coses. S'entrenen en l'exercici de la tria."

Una d'elles posa l'accent en la tria de la identitat, defensant que tenen com a objectiu que la roba de recanvi sigui col·lectiva i serveixi de base perquè els infants puguin explorar la seva identitat sense ser jutjats, podent triar dins d'un ventall d'opcions per la seva expressió de gènere molt ampli.

"Si ens posem a parlar de tria la més important per a mi és aquesta, que puguin triar la identitat, perquè és quelcom mòbil que ha d'anar fluctuant, i normalment les etiquetes no deixen fluctuar la identitat."

Seguint aquest fil, a les entrevistes es recull la idea que les criatures són les que proposen i decideixen els jocs o activitats a fer, però abans que arribin al punt maduratiu per poder proposar són les adultes qui ofereixen opcions de tria. Així mateix, quan l'adult detecta una necessitat al grup, també fa propostes per tal de pal·liar-la, però sempre l'última paraula de decisió la té la canalla.

"Si he observat que hi ha molta càrrega i necessiten moviment i, en canvi, estan proposant coses tranquil·les, potser jo faig també una proposta de moviment, i a l'hora de fer la roda doncs escullen la que volen, i si surt la tranquil·la doncs mira al final és el que vol el grup".ç

L'autogestió i autoorganització de l'aprenentatge es veu de manera molt evident amb el grup de grans, ja que decideixen en un grau més alt: els compromisos que agafen, l'organització del dia, quin tipus de treball volen fer, les estones de temps lliure, etc.

A la pauta d'observació del grup de grans (Annex 6.3) es detalla que els infants decideixen què fer sense haver d'obeir ordres de cap adulta: arriben a l'espai, baixen les cadires sense que ningú els ho demani i es posen a dibuixar, ja que han decidit elles soles que el primer que faran aquell dia és el treball intel·lectual. Al diari de camp es fa palesa aquesta autoorganització del grup de grans, que uns dies més

tard de l'observació esmentada, van decidir canviar l'horari i esmorzar abans de fer el treball intel·lectual, perquè valoraven que era injust per les companyes del grup que arribaven tard.

- Decideixen l'horari que seguiran: esmorzar, treball individual, treball col·lectiu (en aquest ordre).

Es pot afirmar, doncs, que tal com recull Cuevas (2014), a Arcàdia s'evidencia la voluntat d'autoorganització dels aprenentatges per part de la canalla. Així mateix, ho mostren les dades de les pautes d'observació, on aquesta pràctica és explícita al grup de mitjanes i grans, però queda molt difuminada al grup de petites, ja que encara no es troben en un punt maduratiu on poden decidir què fer i què aprendre al llarg del dia, ja que no es poden autoregular.

Així s'explica a una de les pautes d'observació del grup de petites (Annex 6.1).

- Es força l'estona de descans, ja que parteix d'una necessitat biològica que els infants no són capaços d'autoregular. Així doncs, els infants no "decideixen" anar a descansar, però el fet de fer-ho fa que tinguin les necessitats bàsiques cobertes i puguin, posteriorment, estar bé en la descoberta del seu entorn.

Un últim aspecte que es pot extreure de les entrevistes és que verbalitzen que l'autogestió sempre té els seus límits, perquè realment són les adultes qui posen els materials i determinen com és l'espai.

"Són autodidactes perquè són elles les que exploren lliurement i ningú els hi diu on han d'anar, però és cert que el material l'he posat jo, i he mirat que sigui adequat. També decideixo si el canvio de lloc."

A partir d'aquesta limitació és on poden sorgir formes de "dolces violències", ítem que s'ha analitzat a les pautes d'observació amb deteniment. Els resultats mostren que, tot i que passa poc, en algunes situacions l'adult limita l'autogestió i autonomia dels infants, coartant així la seva presa de decisió en l'autoorganització. Al diari de camp es recull:

- He detectat algunes interaccions físiques sense consentiment, podent-les denominar com a dolces violències.
- Veig que l'adult té algunes interaccions físiques que no estan consensuades amb claredat, però poden donar-se fruit de la confiança d'aquesta amb els infants.

4.4.4.5 AUTOORGANITZACIÓ DE L'APRENENTATGE DE LES ADULTES

Cuevas (2014), exposa que, de la mateixa manera que les criatures s'han d'autoorganitzar l'aprenentatge, les adultes també han de fer-ho, tot autogestionant els seus aprenentatges mitjançant l'esforç intrínsec i a través de l'autodidactisme i les tècniques de recerca i treball en grup.

A les entrevistes totes dues mostren un cert desànim i decepció en les seves respostes, argumentant que el volum d'hores que han de dedicar a la militància per la implementació del projecte les impossibilita poder dedicar espai i temps a l'autoformació en col·lectiu. Tot i això, a escala individual la majoria estudien i/o van fent formacions externes, que posteriorment comparteixen els coneixements adquirits amb la resta del col·lectiu. Aquest fet es produeix a les assemblees d'autogestió, que fan cada quinze dies, on es plantegen espais de valoració on comparteixen els coneixements i raonen sobre les necessitats formatives que tenen per tal d'abordar-les.

"Al dia a dia, espais de formació jo crec que ens aniria bé tenir-ne més. Anem fent coses tots però no tant en col·lectiu. Són els espais que ens agradaria tenir, per poder compartir coneixements."

A les pautes d'observació no es percep de forma clara aquest fet, ja que és extern a les hores de servei, però així i tot es detecta com de forma natural les adultes sempre prenen les decisions sobre l'actuació envers els infants de forma consensuada. Aquest fet s'accentua quan l'actuació en qüestió s'emmarca en un context delicat o difícil de gestionar. A la pauta de l'Annex 6.3 s'observa:

- Les decisions de les adultes gairebé sempre són consensuades: parlen qualsevol intervenció "complicada" per veure com actuar.

Tot i això, continuant amb la idea que Cuevas (2014) defensa, l'autodidactisme i les tècniques de treball en grup no sempre hi són presents.

4.4.4.6 CONVIVÈNCIA EN COMUNITAT

A les dades recollides a les pautes d'observació es detecta una clara tendència a promoure la convivència en comunitat, on les adultes doten de responsabilitats als infants tot complint tasques col·lectives. A totes les pautes s'observa amb transparència aquesta voluntat, tot i que les dades en relació amb l'indicador sobre la presa de decisions que afecten el col·lectiu mostren que el grup de petites, altre cop, queda desplaçat. Al diari de cap s'hi recullen observacions que evidencien la importància que el col·lectiu dona a la vida en comunitat:

- En parar taula s'han adonat que hi ha plats mullats: es fa una reflexió general. Els infants que van fregar el dia anterior diuen que és injust, perquè si ells no han fet la feina col·lectiva bé vol dir que algú altre l'haurà de fer. Responsabilitat col·lectiva.
- El grup de grans ha de netejar les taules de fora, i només ho estan fent dos companys. Es genera malestar i són els mateixos infants que fan veure a la resta que si no col·laboren s'està creant una injustícia.
- Fan feines comunitàries: neteja del pati – arrancar males herbes, escombrar fulles, moure les joguines de bagul per poder-lo renovar, etc. Les grans alguns dies ajuden a canviar els bolquers de les petites.

La UNESCO (1981) determina que "La comunitat escolar o el grup és un motor important de l'establiment educatiu. L'autoorganització ja no l'exerceix únicament un individu; es remet a mecanismes d'adopció de decisions al si d'un grup. La pedagogia llibertària no és una pedagogia individualista. (p. 10)

4.4.4.7 EL PAPER DE LES UNITATS DE CONVIVÈNCIA

Les famílies, com a agent involucrat en el projecte, també formen part de l'autogestió d'aquest. (Luengo, M. 1990). En l'apartat anterior sobre "autogestió econòmica" s'ha vist que les unitats de convivència tenen un paper clau en l'obtenció de capital econòmic, fent aportacions en forma de quotes lliures i participant en els projectes externs (fires, espais de cures, mercats, etc.). A més a més, les entrevistades expliquen que també són fonamentals en l'àmbit d'autogestió organitzativa, ja que són elles qui fan el menjar de les petites i les adultes i qui fan les neteges els caps de setmana. Aquestes tasques es van rotant i totes es responsabilitzen de fer-ho quan els toca, tenint l'opció de contractar serveis tant pel menjar com per la neteja, que en aquest últim cas es deriva a CoopNet, cooperativa de neteja ecològica formada per integrants del col·lectiu. Aquest servei es va crear per poder oferir una feina digna a aquelles famílies que tenien la necessitat de regularitzar la seva situació laboral.

Pel que fa a la participació dins del projecte, expliquen que actualment s'organitzen en comissions: de suport i manteniment, de comunitat, de sortides, d'autogestió econòmica, de formació pedagògica, etc. Una de les educadores fa l'incís que la participació se l'autogestionen les mateixes famílies, ja que tenen

via lliure per fer el que vulguin (dins d'uns límits pactats). Explica que un cop al mes fan assemblees amb les famílies i comparteixen inquietuds i propostes.

"Nosaltres no els hi demanem la participació, ni els hi prohibim ni els hi exigim. Sí que sempre convidem a la participació."

"Després de fer la valoració del curs passat hi havia una demanda de tenir més formació amb la ideologia amb la qual treballem aquí, llavors s'han estat fent assemblees orgàniques i dues de pedagògiques"

En l'àmbit pedagògic no hi tenen cap implicació, ja que segons expliquen les educadores, en cap cas es busca o s'interpel·la a això. Opinen que la presència de les famílies a l'espai del dia a dia genera desigualtats i distorsiona la dinàmica i estar dels infants.

"Hi ha una càrrega emocional entre les famílies i les criatures i que quan hi ha la presència de la unitat de convivència les criatures no es desenvolupen en total llibertat igual que quan no hi són. Aleshores intentem que l'espai estigui lliure de persones amb les quals hi ha aquesta càrrega emocional."

A les pautes d'observació no es recullen dades sobre aquest indicador, ja que al dia a dia només es pot identificar la participació de les famílies amb el dinar, res més enllà.

4.4.4.8 RELACIÓ AMB COL·LECTIUS AUTOGESTIONATS

Les dues entrevistades consideren que la relació amb altres col·lectius autogestionats propers és genuïna i molt rellevant a l'hora de teixir xarxes de suport. Els col·lectius més propers amb qui es vinculen són el Grup d'Habitatge de Sants, on fan la cura de les criatures els dies d'assemblea, i amb l'Escoleta Popular (analitzada com a exemple de col·lectiu autogestionat a l'apartat de Marc Teòric), on col·laboren en l'àmbit pedagògic. A més a més, es relacionen amb altres espais autogestionats com Can Vies, la Comunal, la Pinya, etc.

"Nosaltres ens vinculem al cantó de qui lluita, aquí al barri amb el GAS, amb Can Vies, a l'assemblea de barri, a Can Batlló... sempre hem sigut un col·lectiu que hem buscat molt la interacció en positiu amb altres col·lectius, de trobar sinergies. [...] Al final el món llibertari es mou molt així, amb el llaç personal de la confiança. Se'ns coneix força per ser un col·lectiu molt tenaç. Aquestes xarxes són importants per fer difusió."

A escala internacional, el col·lectiu també ha fet gires per Espanya, França, Suïssa, Alemanya i Brasil, i mantenen vincle amb els sindicats CGT i CNT.

4.4.4.9 LES FAMÍLIES

L'anàlisi de les entrevistes a les unitats de convivència seleccionades mostra que totes tres neguen qualsevol tipus d'implicació amb el projecte a escala curricular, afirmant que són les educadores qui gestiona aquest àmbit. Pel que fa a l'autogestió econòmica, confirmen l'ús de quotes secretes i lliures, posicionant-se totes tres molt a favor d'aquest recurs. Tanmateix, a les seves respostes es detecta certa desconeixença respecte a les fonts d'ingressos.

"Em sembla impressionant el que fan, perquè som conscients que hi ha famílies que estan becaades, llavors m'agradaria saber d'on surten els diners perquè fa aigües per tot arreu. Sempre ens han explicat que el projecte gran d'Arcàdia té un matalàs econòmic d'on van traient diners per Petit Arcàdia. Espero que duri molt perquè imagino que és superdeficitari el projecte."

D'altra banda, l'autogestió i autoorganització dels aprenentatges dels infants la relacionen de manera directa amb les assemblees. Altre cop, les seves respostes les situen molt lluny d'una transparència real.

"Hi ha una assemblea, això és l'únic que sé. No sé què passa allà dins, això és una cosa que s'ha anat demanant, com de quina manera les unitats de convivència adultes podem formar-nos una mica en aquests conceptes, i bé és una tasca que hem de fer nosaltres de conformar-nos. A nivell de com s'estructura a dins no ho sé..."

Una d'elles sembla estar una mica més informada en l'àmbit de pedagogia llibertària i sí que menciona l'autogestió de les feines intel·lectuals del grup de les grans i els compromisos que prenen els infants.

Respecte al seu paper dins l'àmbit d'autogestió del projecte totes deixen entreveure que la participació és important però no obligatòria, i senten que poden aportar el que poden en la mesura del possible. Una d'elles justifica la seva poca participació a les assemblees de famílies dient que participa en un altre projecte social que li treu molt temps, i que, per tant, intenten participar d'altres maneres. Una de les famílies menciona la recent creació del grup de famílies, que segons explica neix amb la pretensió de poder arribar allà on l'equip d'Arcàdia no arriben.

"Ara les famílies estem intentant organitzar-nos, comunicant-nos amb les educadores, perquè ens diguin les necessitats que hi ha i que puguem assumir les famílies, per poder avançar més àgilment i que elles no estiguin tan saturades tampoc. Intentem participar activament cadascuna en la mesura del possible..."

5. PLA DE TREBALL

Per tal de poder assolir els objectius proposats en els apartats anteriors i poder fer un bon estudi i anàlisi de la temàtica escollida, és essencial fer un bon plantejament cronològic de les diferents etapes per les quals passarà aquest Treball Final de Grau.

El primer contacte amb aquest va tenir lloc la primera setmana de novembre, dia en que es va realitzar la primera tutoria grupal i vam conèixer a l'Arnau Careta, que tutoritzarà els nostres treballs. En aquesta se'ns va plantejar l'assignatura i el que comporta, la metodologia a seguir i els terminis i criteris a tenir en compte.

En segon lloc, es va realitzar una visita a Arcàdia, per poder posar cara al projecte i establir mitjans de comunicació. Arrel d'aquesta trobada i l'intercanvi d'informació necessaris, s'ha iniciat la recerca i redacció del treball. A l'Annex 9 es pot consultar el cronograma on s'especifica quan es durà a terme la realització i entregues de cada apartat.

6. METODOLOGIA

La metodologia d'aquest Treball Final de Grau serà, en primer lloc, qualitativa. Per tal de poder assolir el primer objectiu plantejat, s'haurà de dur a terme una recerca exhaustiva d'informació, a partir de llibres, articles i altres estudis sobre pedagogia llibertària. També s'utilitzarà aquesta metodologia per investigar les bases i projecte educatiu del projecte Arcàdia i d'altres escoles populars o projectes similars. Per a fer la recerca d'informació relacionada amb els espais, col·lectius i projectes que exemplifiquen l'autogestió educativa també es farà ús d'entrevistes. De la mateixa manera, en el segon apartat del treball es farà un estudi de cas on també es realitzaran entrevistes a les persones involucrades amb el projecte Arcàdia.

En segon lloc, en ser un treball en format d'ApS, gran part de la recerca serà de manera presencial participant al mateix projecte, per tal de fer un treball de camp i poder deixar per escrit quina ha estat la nostra experiència. Durant l'estada a Arcàdia la informació es recollirà a partir d'un diari de camp, d'una pauta d'observació i d'entrevistes. Així mateix, el treball finalitzarà amb una aplicació dels continguts i aprenentatges extrets, per tal de fer difusió d'aquesta pedagogia en espais on normalment no hi és present, com ara la pròpia universitat o als claustres de mestres d'escoles ordinàries.

Per tal de poder fer una recollida de dades que aportin respostes als elements d'anàlisi d'aquest treball, es farà ús de l'entrevista com a tècnica del marc qualitatiu (vegeu l'Annex 3) L'ús de l'entrevista en aquest estudi permetrà poder aconseguir informació de forma oral i personalitzada sobre esdeveniments, experiències i opinions de persones concretes. El model d'entrevista que s'usarà es classifica com a entrevista individual i semiestructurada.

A l'entrevista semiestructurada es decideix per endavant quin tipus d'informació es requereix i d'acord amb això –d'igual forma- s'estableix un guió de preguntes. No obstant això, les qüestions s'elaboren de forma oberta, cosa que permet recollir informació més rica i amb més matisos que a l'entrevista estructurada. A l'entrevista semiestructurada és essencial que l'entrevistador tingui una actitud oberta i flexible per poder anar saltant de pregunta segons les respostes que es vagin donant o, inclusivament, incorporar alguna nova qüestió a partir de les respostes donades per la persona entrevistada. (Folgueiras, 2016, p. 3)

L'entrevista es realitzarà a tres familiars que participen del projecte duent-hi les seves filles, cadascuna situada en un context i realitat diferent de les altres: l'Aziz Faye, pare de dos infants de cinc anys, ja fa

tres anys que hi participa, mogut per la transparència d'aquest amb les famílies i per la proximitat amb el seu taller, TopManta; l'Alba, mare d'un infant de quatre anys que arriba al projecte per qüestions de militància i posicionaments llibertaris; i l'Ona Ardèvol, que juntament amb la seva parella conformen una família queer i són mares d'un infant de tres anys, i van decidir participar al projecte per l'afinitat en l'àmbit polític, les baixes ràtios i la flexibilitat econòmica d'accés.

D'altra banda, es duran a terme dues entrevistes a dues de les educadores del projecte, per tal de poder extreure informació sobre Arcàdia i poder veure si les seves respostes divergeixen o s'assimilen. La primera educadora és l'Anna Borda, que després de treballar durant dotze anys a l'escola pública va adonar-se que aquell no era el model d'educació en què ella creia; i en Joan Verder, cocreador del col·lectiu Arcàdia, mogut per la necessitat de transformació social i atès el seu recorregut de militància.

Finalment, totes cinc entrevistes seran comparades i analitzades en conjunt, generant així una imatge real del que és Arcàdia.

En segon lloc, es farà ús de la pauta d'observació per poder analitzar el dia a dia a Arcàdia i veure si s'apliquen els principis de la pedagogia llibertària al projecte. (vegeu l'Annex 5). La pauta d'observació realitzada es posarà en pràctica mitjançant una observació directa -és a dir, jo com a observadora estaré en contacte amb el fenomen que s'investiga- alhora que serà una observació participant, ja que la recollida de dades es farà a temps real i m'involucraré i viuré les experiències del context en l'àmbit quotidià dels subjectes. (Cuadros, 2009)

"L'observació participant, com el seu nom indica, consisteix a observar al mateix temps que es participa en les activitats pròpies del grup que s'hi està investigant" (Bisquerra, 2004:332).

També serà una observació estructurada, ja que haurà estat prèviament pensada i planificada i es farà de manera sistemàtica; de camp, realitzant-la allà on ocorren els fets; i individual, ja que l'observació la realitzarà una sola persona. Aquesta tècnica s'emprarà durant les estades a l'espai educatiu Arcàdia durant un període de dos mesos. Cada dia d'observació es focalitzarà en un grup específic (petites, mitjanes i grans), generant així dades en dues graelles d'observació per a cada grup. Aquestes, es faran tenint en compte que hagi passat un període de temps significatiu entre la primera i la segona, per tal de poder obtenir informació el més objectiva i real possible.

A banda d'aquestes dues eines de recerca, també es realitzarà un diari de camp on es recolliran totes les experiències, vivències, anècdotes i posicionaments generats durant l'estada a Arcàdia. L'objectiu d'aquest és poder recollir qüestionaments i pensaments que es donin fruit de la interacció de la pròpia persona, jo, amb els agents de l'espai: criatures, educadores, famílies, etc., així com amb les dinàmiques i maneres de fer que el regeixen (vegeu l'Annex 7)

Zabalza (2004) afirma que davant "experiències fortes" el diari compleix un paper important com a element d'expressió de vivències i emocions. Escriure sobre un mateix "racionalitza" la vivència en escriure-la (i el que tenia una naturalesa emocional o afectiva passa a tenir, a més, naturalesa cognitiva, amb la qual cosa es fa més manejable). Es reconstrueix l'experiència, i amb això es té la possibilitat de "descentrar-se'n" i analitzar-la, i, en cas de desitjar-ho, es facilita la possibilitat de socialitzar l'experiència compartint-la amb altres companys, professionals o tutors.

7. CONCLUSIONS I PROPOSTES DE MILLORA

Els **resultats de l'anàlisi** de les entrevistes i observacions realitzades amb la informació extreta a la recerca qualitativa mostren que el projecte d'autogestió educativa Arcàdia majoritàriament aplica i implementa els principis de la pedagogia llibertària de manera coherent, tot i que algunes practiques de les adultes es contraposen a certes bases pedagògiques.

El principi d'antiautoritarisme es desdibuixa amb la posada en pràctica de la cara en constructiu del mateix: la conquesta de la llibertat. Tot i això, les adultes vetllen perquè les criatures siguin autònomes i independents, capaces de prendre decisions que les afecten a la seva vida diària, i sempre amb l'objectiu transversal de desenvolupar el seu pensament crític. A l'Annex 8 es poden consultar les dades en gràfiques de les pautes d'observació. Per tal d'aterrar aquest principi entrenen a la canalla en l'exercici de la tria, ampliant el ventall d'opcions a mesura que van creixent. Alhora, el rol d'autoritat de les adultes, tot i ser implícit, queda en un segon pla, ja que són les criatures qui decideixen què, com i quan volen fer les coses, sempre dins d'uns límits argumentats que vetllen per la seguretat i salut dels infants. La gràfica 1 (Annex 8.1) mostra que en el 100% de les evidències observades es detecta un rol no autoritari per part de les educadores. A més a més, mostren de manera evident que l'aplicació del principi d'antiautoritat és molt més tangible en el grup de grans, ja que són més autònomes i la incidència adulta sovint és prescindible. Ara bé, al grup de petites només es detecta un 33% d'evidències que se'ls parli de llibertat, s'estimuli el lliure pensament posant en pràctica la resolució de conflictes i que es posi de manifest la idea que els infants no s'han de deixar oprimir. Pel que fa a la interacció física, els tres grups d'edat coincideixen amb un 67%, fet que confirma que no sempre és respectuosa ni consentida. Aquestes últimes xifres fan coixejar una mica el principi, tot i que és cert que a trets generals sí que s'aplica.

El principi d'educació integral s'evidencia amb la no separació del treball manual de l'intel·lectual, sent el primer la base perquè es donin els aprenentatges. Alhora, la vida en comunitat i la relació amb l'entorn fa que la canalla estigui contextualitzada en un món real, vivint i advertint problemes socials rellevants de primera mà. Tot això els prepara per a la vida en societat, apel·lant per la transformació d'aquesta. Altre cop, les dades de la gràfica 2 (Annex 8.2) mostren com en termes generals el principi sí que s'aplica, tot i que amb el grup de petites és més costós d'identificar o, directament, no s'aplica totalment. Només hi ha un 33,5% d'evidències que amb les petites es desenvolupi el treball intel·lectual i manual, es tinguin en compte els 7 tipus d'intel·ligències, se les prepari per a la vida social. Tanmateix, les dades dels grups de mitjanes i grans mostren percentatges més elevats en aquests ítems, d'entre el 67 i el 100%. Un indicador que es demostra i s'evidencia al 100% amb els tres grups és que les adultes tenen en compte les necessitats, desitjos i característiques particulars dels infants.

Finalment, el principi d'autogestió fa de base a tot el projecte, i tot i que la complexitat i dedicació és extrema, el col·lectiu aconsegueix autogestionar-se en tots els àmbits possibles: econòmicament, en l'àmbit organitzatiu, en l'àmbit curricular, en l'adquisició d'aprenentatges tant dels infants com de les adultes (tot i que aquest aspecte s'hi detecten mancances), en la participació de les famílies i agents propers, etc. El col·lectiu Arcàdia, doncs, no depèn de l'Estat de manera directa i rebutja qualsevol mena de lligam amb aquest. L'autogestió del projecte se sustenta en gran manera en el pes que dona el col·lectiu a la vida en comunitat, sempre acompanyada de la responsabilitat i la col·lectivitat. Les dades

de la gràfica 3 (Annex 8.3) recullen l'evidència de l'aplicació d'aquest principi, tot i que és el més difícil d'observar. No es recullen evidències que el grup de petites s'autoorganitzin l'aprenentatge, però els altres dos grups ho fan al 100%. Així mateix, les adultes també s'autoorganitzen l'aprenentatge en el 100% de les observacions realitzades. Un aspecte a destacar d'aquest principi és que es recullen mostres de "dolces violències" per part de les adultes, tot i que en un percentatge molt baix, entre el 16,5 i 33%. També és rellevant destacar que la convivència en comunitat és present en els tres grups, amb un 84% al grup de petites i un 100% al grup de grans.

Pel que fa **als objectius** que es plantegen a l'inici del treball, es pot afirmar que tots ells han estat assolits:

- S'ha fet una recerca bibliogràfica per tal de conèixer la història, marc polític, principis pedagògics, valors i mètodes de la pedagogia llibertària.
- S'ha desenvolupat una investigació sobre el terme d'autogestió i s'han descobert i presentat col·lectius d'autogestió educativa dins d'un marc llibertari.
- S'ha analitzat com s'aplica la pedagogia llibertària i l'autogestió dins del projecte Arcàdia, tot participant-hi activament i fent un estudi de cas.
- S'ha realitzat un Servei en relació amb les necessitats del projecte, tot creant un conjunt de material pedagògic/informatiu per apropar la pedagogia llibertària i el terme d'autogestió a la institució educativa pública (universitats i escoles) en format audiovisual.

Tot i això, aquest treball de Final de Grau en format d'ApS es topa amb una **limitació temporal**, ja que el recull de dades per a l'estudi de cas s'ha dut a terme en un període de temps molt limitat. La mostra de les dades, per tant, no és cent per cent representativa de la realitat del col·lectiu, ja que alguns dels indicadors no s'han pogut detectar durant l'estada.

De cara a possibles **línies de continuïtat** del projecte, seria de gran interès poder fer un seguiment del col·lectiu des d'ara fins a l'acompliment del projecte d'escola institut, per tal de poder continuar analitzant si en les franges d'edat següents a les de Petit Arcàdia, es continuen aplicant les bases i principis de la pedagogia llibertària i l'autogestió del projecte encara va en la mateixa direcció. Aquesta anàlisi es podria prolongar durant un període de temps més extens que el que es contempla en aquest treball, podent contrastar alhora si els resultats es mantenen amb el pas del temps o varien.

Sens dubte, l'estada i vinculació amb el col·lectiu Arcàdia ha tingut per conseqüència un **canvi en la visió que tenia de l'educació**. Prenent com a base el meu recorregut de militància en diferents espais autogestionats, sempre he defensat que l'educació és l'eina de transformació social més potent i la primera necessària per tal de canviar el món. Aquesta va ser la idea que em va fer decantar per estudiar educació infantil, perquè confio en el seu potencial, i considero que s'ha de començar des que les criatures són ben petites a fer que siguin éssers conscients del seu entorn, de les desigualtats i dels valors necessaris per fer front al sistema. Després de quatre anys de carrera aquesta visió s'ha anat afeblint, donant pas a la decepció: gairebé cap professor o professora ha parlat de valors a la seva assignatura, i la majoria dels continguts que m'han explicat són totalment convencionals i funcionen d'acord amb el sistema educatiu públic, que al final és una eina capitalista més. Jo era de les que creia que el sistema es pot canviar des de dins, però després d'aquesta estada a Arcàdia m'he adonat que no, que és

impossible. D'acord amb la meva experiència dins del sistema educatiu, que no és gaire, però és suficient, he pogut confirmar que en una escola ordinària els infants no poden adquirir els valors que es prediquen a Arcàdia, ni poden ser realment autònoms i lliures. Les ràtios són desmesurades, els horaris i avaluació es fan a partir d'una mirada adulta, i moltes de les coses es fan perquè sí, sense argumentació ni justificació. M'agradaria d'aquí a uns anys poder treballar en un col·lectiu amb ideals i valors llibertaris, que s'autogestiona i treballa en col·lectivitat, amb suport mutu i solidaritat. En cap cas deixaré escapar l'oportunitat de continuar formant-me en pedagogia llibertària, desitjant algun dia tenir les capacitats, paciència i determinació que caracteritzen a les educadores d'Arcàdia.

Finalment, a tall de **proposta de millora** en relació amb aspectes detectats duent a terme les observacions, l'ús sistemàtic del "molt bé" és quelcom que les adultes podrien parar a reflexionar. En la majoria d'escoles i projectes educatius es té en compte aquest concepte i s'intenta evitar-ne l'ús, ja que pot implicar una aprovació innecessària de processos evolutius naturals dels infants i una valoració externa basada en la mirada adulta, acció que es contraposa de manera evident al principi d'antiautoritarisme que defensa el col·lectiu. Per exemple, quan un infant porta el seu plat a la pica després d'esmorzar, no està fent res excepcional, sinó simplement el que s'espera d'ell. En aquest cas, es pot substituir el "molt bé" per expressions com "gràcies per portar el plat" o "he vist que has portat el plat, t'ho agraeixo". El mateix es pot aplicar quan un infant mostra una creació pròpia, com ara un dibuix: com a adultes ens hauríem d'allunyar de generar criteris propis per determinar si una creació artística és bona o dolenta, ja estaran completament basats en la nostra opinió subjectiva. A més, quan un infant s'acostuma a rebre constantment aprovacions d'aquest tipus, pot frustrar-se quan no les rep, ja que pot interpretar que no ho està fent bé. En els ideals llibertaris i en la idea de fomentar l'autonomia i la llibertat dels infants, l'ús freqüent del "molt bé" considero que no s'adequa del tot.

8. FONTS D'INFORMACIÓ I BIBLIOGRAFIA

Alexgais, A. (2014) *El manifiesto antiadultista*. Galiza: Ed. Distripolaris
<https://drive.google.com/drive/u/0/folders/14LtxNdRIRnZ-37XlcGjENbjUf2A0QSLY>

Bakunin, M. A., & Díaz, C. (1975). *La libertad*. Proyección.

Bisquerra, R. (2004). *Metodología de la investigación educativa*. Madrid: La Muralla.

Bonilla – Castro, Elssy. Rodríguez Sehk, Penélope. *Más allá de los métodos. La investigación en ciencias sociales*. Editorial Norma. Colombia. 1997.

Cabañes, E., Rubio, M. (2013) *Gamestar(t). Pedagogías libres en la intersección entre el arte, la tecnología y los videojuegos*. Madrid: Ed. Sello ArsGames
<https://drive.google.com/drive/u/0/folders/1XzuA2vZ4sdXxmQaO1oy0jsRPyb6kdR9q>

Can Batlló – Espai veïnal i autogestionat (2021) [Consultat per última vegada el 3 de maig]
<https://canbatllo.org/can-batllo/>

Carbó, P. A., i Ubach, T. C., & Hoz, (2011) E. V. *EL DIARI DE CAMP COM A EINA PER LESTUDIANT DE PRACTICUM*. Revista Educat núm 1.

Carta del Col·lectiu Paideia sobre Pedagogia Libertària. Disponible a www.paideiaescuelalibre.org (Consultat: 10-11-2023)

Coll, C., & Onrubia, J. (. (1999). *Observació i anàlisi de les pràctiques en educació escolar*. Barcelona: UOC

Correa, F. (2013). *Poder, dominación y autogestión*.
<https://es.theanarchistlibrary.org/library/felipe-correa-poder-dominacion-y-autogestion.pdf>

Cuadros, D. (2009). *Investigación cualitativa en el contexto natural: la observación participante*. Barcelona: UIC.

Cuevas, F. (2003) *Anarquismo y educación: La propuesta sociopolítica de la pedagogía libertaria* (1a Edició). Madrid: Fundación de Estudios Libertarios Anselmo Lorenzo
<https://drive.google.com/drive/u/0/folders/1XzuA2vZ4sdXxmQaQ1oy0jsRPyb6kdR9q>

Domínguez Ramos, C. (2017). *Paulo Freire: la educación como práctica de la libertad*.
<https://riull.ull.es/xmlui/bitstream/handle/915/5237/PAULO%20FREIRE%20LA%20EDUCACION%20OMO%20PRACTICA%20DE%20LA%20LIBERTAD.pdf?sequence=1>

Enkis, J. (2018) *El autoaprendizaje en la educación anarquista*. Santiago de Chile: Editorial EDA autogestionada i antiautoritària.
<https://drive.google.com/drive/u/0/folders/14LtxNdRIRnZ-37XlcGjENbjUf2A0QSLY>

Ferrer Guardia, F. (2013). *La escuela moderna*. Madrid: La Malatesta

Freire, Paulo, (1972) *Pedagogía del Oprimido*, Buenos Aires: Ed. Siglo XXI,

- Folgueiras Bertomeu, P. (2016). La entrevista.
- García, F. (1985). *Del socialismo utópico al anarquismo*. Madrid: Editorial Cincel.
- García, F. (1996) *El profesor libertario*. Valladolid.
https://educaciotransformadora.files.wordpress.com/2018/11/el_profesor_libertario.pdf
- Gracia Palomera, D., & Martín, S. (2020). Orientaciones metodológicas para la investigación social.
- Giacomoni, V. (2008). *La evolución del concepto de pedagogía libertaria: de la teoría a la práctica*. Revista Germina. 5 Abril 2008.
- Martín Luengo, J. (1990) *Desde nuestra escuela Paideia*, Madrid: Madre Tierra, D.L.
- Obra col·lectiva. (2021) *La Pinya. Història i reflexions d'un col·lectiu d'autogestió educativa*. Editorial Descontrol
- Peláez, A., Rodríguez, J., Ramírez, S., Pérez, L., Vázquez, A., & González, L. (2013). La entrevista. *Universidad autónoma de México. [En línea]. [Online]. [cited 2012 Septiembre 30]. Disponible en: http://www.uam.es/personal_pdi/stmaria/jmurillo/InvestigacionEE/Presentaciones/Curso_10/E.*
- Principis Polítics de l'Escola Popular de Sants (2022)
<file:///Users/judithfebrerbabot/Downloads/PrincipisPol%C3%ADticsEscolaPopularSants.pdf>
- Projecte de Gestió de Cal Suís (Novembre 2005)
[file:///Users/judithfebrerbabot/Downloads/Projecte%20inicial%20Cal%20Suis%20\(1\)%20\(1\).pdf](file:///Users/judithfebrerbabot/Downloads/Projecte%20inicial%20Cal%20Suis%20(1)%20(1).pdf)
- Proudhon P.-J., (1977), *De la capacité politique des classes ouvrières*, Paris, Les Editions du Monde libertaire.
- Rousseau, Jean-Jacques (2011): “*Emilio o la educación*”, Revista El Emilio: Alianza editorial.
- Tomassi, T. (1978). *Ideología libertaria y educación*. Madrid: Campo Abierto Ediciones.
- Tonucci, F. (2012). *Perill, nens. Apunts d'educació 1994-2007*. Barcelona: Graó.
- UNESCO (1981). *La Autogestión en los Sistemas Educativos*. França: Unesco library.
<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000134075>
- VV. AA. (2012) *Educación anarquista : aprendizajes para una Sociedad libre* (1a ed.) Santiago de Chile: Editorial Eleuterio. (Colección de Educación)
<https://drive.google.com/drive/u/0/folders/1XzuA2vZ4sdXxmQaQ1oy0jsRPyb6kdR9q>
- ZABALZA, M. A. (2004) *Diarios de clase. Un instrumento de investigación y desarrollo profesional*. Madrid: Narcea

ANNEX 1.

Pauta entrevista Escoleta Popular de Sants "La Bordeta".

L'ENTREVISTA

Per tal de poder fer una recollida de dades que aportin respostes als elements d'anàlisi d'aquest treball, es farà ús de l'entrevista com a eina base de la tècnica qualitativa. Amb aquesta, es pretén complir l'objectiu específic d' "Investigar el terme d'autogestió i descobrir col·lectius d'autogestió educativa dins d'un marc llibertari."

Una entrevista, és un procés de comunicació que es realitza normalment entre dues persones; en aquest procés l'entrevistat obté informació de l'entrevistat de manera directa. Si es generalitzés, una entrevista seria una conversa entre dues persones pel sol fet de comunicar-se, a l'acció del qual una obtindria informació de l'altra i viceversa. En aquest cas, els rols d'entrevistador /entrevistat anirien canviant al llarg de la conversa. L'entrevista no es considera una conversa normal, sinó una conversa formal, amb una intencionalitat, que porta implícits uns objectius englobats en una Investigació. (Peláez, 2013, p1)

Podem dir, doncs, que l'ús de l'entrevista en aquest estudi permetrà poder aconseguir informació de forma oral i personalitzada sobre esdeveniments, experiències i opinions de persones concretes. El model d'entrevista que es presenta a continuació es classifica com a entrevista individual i semiestructurada.

A l'entrevista semiestructurada es decideix per endavant quin tipus d'informació es requereix i d'acord amb això –d'igual forma- s'estableix un guió de preguntes. No obstant això, les qüestions s'elaboren de forma oberta, cosa que permet recollir informació més rica i amb més matisos que a l'entrevista estructurada. A l'entrevista semiestructurada és essencial que l'entrevistador tingui una actitud oberta i flexible per poder anar saltant de pregunta segons les respostes que es vagin donant o, inclusivament, incorporar alguna nova qüestió a partir de les respostes donades per la persona entrevistada. (Folgueiras, 2016, p. 3)

Arran de la realització d'aquesta entrevista, es podrà obtenir informació significativa pel que fa a l'aplicació del principi d'autogestió pedagògica a altres col·lectius i espais propers al projecte Arcàdia. Així doncs, qui ocuparà el rol d'entrevistadora seré jo com a estudiant del Grau d'Educació Infantil en realització del Treball de Final de Grau, i la persona entrevistada serà una acompanyant de l'Escoleta Popular de Sants "La Bordeta".

Per a poder analitzar les entrevistes i, en conseqüència, poder generar una recerca bibliogràfica amb les aportacions de la persona entrevistada, es farà un recull d'informació de les respostes que s'utilitzarà per exemplificar l'apartat 3.2.3 del marc teòric.

PAUTA D'ENTREVISTA

A continuació s'exposen les preguntes a realitzar a en Ferran Muñoz, educador i acompanyant de l'Escoleta Popular de Sants "La Bordeta".

-Podries explicar en quin context i quan neix l'Escoleta Popular?

-Consideres que és un espai autogestionat?

-Qui forma part del projecte?

-Quins són els vostres principis?

-A qui acompanyeu? Infants, o també adults?

-Parlem d'autogestió, com la concebeu?

ANNEX 2.

Transcripció entrevista Escoleta Popular de Sants "La Bordeta".

A continuació s'exposen les preguntes a realitzar a en Ferran Muñoz, educador i acompanyant de l'Escoleta Popular de Sants "La Bordeta".

-Podries explicar en quin context i quan neix l'Escoleta Popular?

-Neix des de la trobada entre diversa gent que venia de l'assemblea del Grup d'Habitatge de Sants i que tenia la voluntat de mobilitzar-se i d'organitzar-se i que tenia "peques", i per tal de poder combinar militància amb criança es va fer un espai on poder acompanyar aquestes "peques" i garantir així a la lliure participació de qualsevol persona que ho volgués a l'assemblea.

-Consideres que és un espai autogestionat?

-L'Escola Popular de Sants, que ara ja fa 5 anys que existim, ens organitzem i seguim creixent, ho fem de forma autogestionada i assembleària, és a dir amb cap voluntat ni intenció de vinculació amb les institucions.

-Qui forma part del projecte?

-Som un grup de gent activa i amb voluntat de transformació social, formem part d'aquest gruix de "penya" que es creu que podem canviar la societat, llavors venim d'àmbits de coneixement molt diversos però el que ens uneix és repensar el com ens enxarxem, com creem comunitat, com lluitem, i també el repensar el model educatiu.

-Quins són els vostres principis?

Des de l'escoleta tenim tres objectius que són: educació, comunitat i lluita i resistència. Des de l'educació ens nodrim de les pedagogies lliures populars i llibertàries, per tal de reflexionar sobre el món on vivim i també per posar consciència de les opressions de classe, gènere i raça. També pretenem ser un espai on aprendre a relacionar-nos de forma horitzontal dotant-nos de l'autosuficiència, l'autogestió i minimitzar la frustració que el sistema, que ens vol aïllades i individuals, tot fent-li front, creant xarxes, creant vincles, fomentant l'interès i aprenent col·lectivament. Després, a nivell de comunitat volem ser un espai on convergir i coexistir diferents cultures i entenent la comunitat com el fet de compartir la vida quotidiana i col·lectivitzar les nostres necessitats i, des del suport mutu, abordar-les. Després, en termes de lluita i resistència, volem que amb la nostra pràctica entenguem com podem viure d'una forma autogestionada i fent front a tot allò que ens ataca, també des de l'amor.

-A qui acompanyeu? Infants, o també adults?

-Acompanyem tant a "peques" com també fem classes d'idiomes d'alfabetització de català i àrab al centre social ocupat Can Vies. Els dilluns fem acompanyament a les "peques" de l'assemblea del grup d'habitatge de sants, i durant la setmana acompanyem a "peques" del barri cada franja horària una edat diferent.

-Parlem d'autogestió, com la concebeu?

-Com que no tenim cap vincle amb les institucions ni cap relació i no rebem cap estructura material (beneficis, diners) entenem que tot el que genera el mateix col·lectiu ja és una forma

d'autogestió, ja que parteix de les nostres capacitats, eines, coneixements i sabers. Per tant, és una manera de compartir, focalitzar i ordenar tot això on es fomenten les nostres pràctiques autogestionàries: en el cas dels diners, l'autogestió econòmica, en el cas dels coneixements, una autogestió d'aquests perquè es comparteixen sabers i s'aprèn des d'aquí, etc. Tot funciona a partir de les nostres mans: de l'assemblea, les "peques" i el barri. Intentem generar i trobar els nostres propis recursos i eines que necessita l'estructura per poder funcionar sense dependre de la institució.

-Quina relació hi ha entre l'escoleta i la pedagogia llibertària?

-En la nostra manera d'educar hi entren molts principis i pedagogies diferents, una d'elles la pedagogia llibertària, de la qual extraïem la idea que els infants han de poder ser persones lliures que prenen responsabilitats amb el seu col·lectiu i que se saben autogestionar les seves vides. També les idees de respecte, suport mutu, solidaritat, són valors que intentem portar al nostre dia a dia. Al final el que volem és fer front a una educació hegemònica i capitalista, que és una de les bases de la pedagogia llibertària.

ANNEX 3.

Pauta entrevista Arcàdia

L'ENTREVISTA

Per tal de poder fer una recollida de dades que aportin respostes als elements d'anàlisi d'aquest treball, es farà ús de l'entrevista com a eina base de la tècnica qualitativa. Amb aquesta, es pretén complir l'objectiu específic d'"Analitzar com s'aplica la pedagogia llibertària i l'autogestió dins del projecte Arcàdia, tot participant-hi activament."

Una entrevista, és un procés de comunicació que es realitza normalment entre dues persones; en aquest procés l'entrevistat obté informació de l'entrevistat de manera directa. Si es generalitzés, una entrevista seria una conversa entre dues persones pel sol fet de comunicar-se, a l'acció del qual una obtindria informació de l'altra i viceversa. En aquest cas, els rols d'entrevistador /entrevistat anirien canviant al llarg de la conversa. L'entrevista no es considera una conversa normal, sinó una conversa formal, amb una intencionalitat, que porta implícits uns objectius englobats en una Investigació. (Peláez, 2013, p1)

Podem dir, doncs, que l'ús de l'entrevista en aquest estudi permetrà poder obtenir informació de forma oral i personalitzada sobre esdeveniments, experiències i opinions de persones concretes.

El model d'entrevista que es presenta a continuació es classifica com a entrevista individual i semiestructurada.

A l'entrevista semiestructurada es decideix per endavant quin tipus d'informació es requereix i d'acord amb això –d'igual forma- s'estableix un guió de preguntes. No obstant això, les qüestions s'elaboren de forma oberta, cosa que permet recollir informació més rica i amb més matisos que a l'entrevista estructurada. A l'entrevista semiestructurada és essencial que l'entrevistador tingui una actitud oberta i flexible per poder anar saltant de pregunta segons les respostes que es vagin donant o, inclusivament, incorporar alguna nova qüestió a partir de les respostes donades per la persona entrevistada. (Folgueiras, 2016, p. 3)

Arran de la realització d'aquesta entrevista, es podrà obtenir informació significativa pel que fa a l'aplicació dels tres principis de la pedagogia llibertària (antiautoritarisme, educació integral i autogestió educativa) dins del projecte Arcàdia. A més a més, permet fer un estudi més exhaustiu en relació amb el concepte d'autogestió, el qual és la base d'aquest estudi.

Per poder aconseguir informació des de diferents punts de vista, es realitzaran dos models d'entrevista: un per a les educadores, i un altre per a les famílies. Cadascuna de les entrevistes es durà a terme amb dues integrants de cada sector, tenint finalment quatre entrevistes per poder analitzar. Així doncs, qui ocuparà el rol d'entrevistadora seré jo com a estudiant del Grau d'Educació Infantil en realització del Treball de Final de Grau, i les persones entrevistades seran dues adultes acompanyants del projecte Arcàdia que hi participen des de fa temps i dues famílies que porten als seus infants al projecte.

Per a poder analitzar les entrevistes i, en conseqüència, poder donar resposta als objectius d'aquest estudi, es relacionaran els ítems i principis que hi apareixen (tant a les preguntes com a les respostes) amb el marc teòric d'aquest treball, el qual forma part de la recerca bibliogràfica.

PAUTA D'ENTREVISTA A LES EDUCADORES

A continuació s'exposen les preguntes a realitzar a en/na ***, educadora del projecte d'educació autogestionada Arcàdia.

- Abans de centrar-nos en la pedagogia llibertària i l'autogestió, eixos principals d'aquest estudi, seria convenient que parlessis una mica de tu: quina és la teva trajectòria com a docent? Què t'ha portat a participar en aquest projecte?
- Com definiries Arcàdia?
- S'entén Pedagogia Llibertària com una proposta pedagògica amb bases i fins anarquistes. Podem afirmar, doncs, que Arcàdia s'identifica com un espai amb principis anarquistes?
- Quina relació té Arcàdia amb Can Batlló?
- Quines són les línies pedagògiques que emmarquen el projecte Arcàdia?
- Anem a centrar-nos en els tres principis bàsics de la pedagogia llibertària. Comencem per l'antiautoritarisme: com s'aplica la base teòrica d'aquest principi al dia a dia d'Arcàdia?
 - Com encareu l'autoaprenentatge i la transformació social dels infants? Com avalueu aquests aspectes?
 - Consideres que realment s'ensenya als infants a pensar i no pas a obeir?
 - Com es gestiona el rol d'autoritat de les adultes?
 - Parleu del terme "llibertat" amb els infants?
- En segon lloc, l'educació integral: entenent que els infants són éssers multidimensionals, quines estratègies feu servir per donar la mateixa importància i desenvolupar per igual totes les seves dimensions?
 - Com apliqueu l'educació per la vida social dels infants?
 - Com enteneu el fet d'educar la persona sense separar el treball manual del treball intel·lectual?

- Finalment, parlem d'autogestió pedagògica. En aquest apartat m'hi centraré de manera exhaustiva, ja que és la base del meu estudi. A escala general i estructural, Arcàdia és un espai autogestionat i que, per tant, no depèn de l'Estat? De qui depèn? Teniu mitjans propis?
 - Qui decideix el currículum?
 - Com es sosté a econòmicament el projecte (material, salaris, espai, etc.)?
 - Les criatures s'autoorganitzen l'aprenentatge? De quines maneres ho fan? Hi ha diferència entre les diferents edats? Com avalueu aquest aspecte?
 - Les adultes educadores, us autoorganitzeu l'aprenentatge? De quines maneres ho feu?
 - Quines tècniques de recerca i treball i formes d'autodidactisme apareixen al dia a dia a Arcàdia?
 - Quin paper tenen les famílies i acompanyants dels infants en l'àmbit d'autogestió?
 - En general, aquest projecte entén el poder com una asimetria? Per què?
 - Creus que hi ha altres manifestacions d'autogestió a Arcàdia que no hàgim esmentat?
- Teniu relació amb altres col·lectius autogestionats del barri de Sants? I d'altres barris? Creus que aquest aspecte també consisteix, d'alguna manera, en l'autogestió col·lectiva? (a escala de barri o en l'àmbit ideològic)
- Arran de tot el que m'has explicat, com definiries el concepte d'autogestió? (tant a nivell de principi llibertari i a nivell pedagògic)?
- Si poguessis parlar amb un grup d'estudiants d'educació infantil, què és el que creus que és més important que descobrissin de la pedagogia llibertària? I del principi d'autogestió educativa?

PAUTA D'ENTREVISTA A LES FAMÍLIES

A continuació s'exposen les preguntes a realitzar a en/na ***, familiar d'una criatura que participa al projecte d'educació autogestionada Arcàdia.

- Abans de centrar-nos en la pedagogia llibertària i l'autogestió, eixos principals d'aquest estudi, seria convenient que parlessis una mica de què t'ha portat fins aquí. Per què vas decidir dur a la teva criatura en aquest projecte? Quants anys té ella i quants anys fa que hi forma part?

- Com definiries Arcàdia?

- Quina relació té Arcàdia amb Can Batlló?

- Anem a centrar-nos en els tres principis bàsics de la pedagogia llibertària. Comencem per l'antiautoritarisme. Com creus que s'encara l'autoaprenentatge i la transformació social dels infants?

Consideres que realment s'ensenya als infants a pensar i no pas a obeir? Es parla del terme "llibertat" amb els infants?

- En segon lloc, l'educació integral: entenent que els infants són éssers multidimensionals, quines estratègies creus que es fan servir per donar la mateixa importància i desenvolupar per igual totes les seves dimensions?

- Finalment, parlem d'autogestió pedagògica. En aquest apartat m'hi centraré de manera exhaustiva, ja que és la base del meu estudi.

- Qui decideix el currículum?

-Com es sosté a econòmicament el projecte (material, salaris, espai, etc.)?

- Les criatures s'autoorganitzen l'aprenentatge? De quines maneres ho fan? Hi ha diferència entre les diferents edats?

-Quin paper teniu les famílies i acompanyants dels infants en l'àmbit d'autogestió?

- En general, aquest projecte entén el poder com una asimetria? Per què?

-Creus que el fet de participar en un projecte autogestionat pot afavorir el procés de cria del teu fill/a? Creus que tindrà repercussions en el seu futur?

- Creus que hi ha altres manifestacions d'autogestió a Arcàdia que no hàgim esmentat?

- Arran de tot el que m'has explicat, com definiries el concepte d'autogestió? (tant a nivell de principi llibertari i a nivell pedagògic)?

- Si poguessis parlar amb un grup d'estudiants d'educació infantil, què és el que creus que és més important que descobrissin de la pedagogia llibertària? I del principi d'autogestió educativa?

ANNEX 4.

Transcripció de les entrevistes a les membres d'Arcàdia

ENTREVISTA EDUCADORA 1:

A continuació s'exposen les preguntes a realitzar a l'**Anna Borda**, educadora del projecte d'educació autogestionada Arcàdia.

-Abans de centrar-nos en la pedagogia llibertària i l'autogestió, eixos principals d'aquest estudi, seria convenient que parlessis una mica de tu: quina és la teva trajectòria com a docent? Què t'ha portat a participar en aquest projecte?

Jo, quan estava estudiant Magisteri, estava militant en un centre social ocupat i allà ja vaig començar, i havia militat també en un Ateneu llibertari, i vaig començar a voler investigar una mica sobre què era l'educació llibertària o altres pedagogies alternatives, perquè una mica el motiu en què jo vaig fer magisteri va ser perquè no estava gens contenta de l'educació que havia rebut, i per la meua manera de ser vaig pensar que podia fer-ho millor o podia fer-ho d'una altra manera. I vaig fer magisteri per aquest motiu. I quan estava fent la carrera, que em vaig frustrar bastant per com estava sent i els continguts que ens donàvem, vaig començar a investigar una mica buscant altres maneres, perquè estava convençuda que això no se m'havia ocorregut a mi, sinó que segur que hi havia més gent amb aquesta inquietud. No vaig trobar tampoc gaire cosa aquí a Barcelona. Sí que vaig trobar un parell d'anuncis per internet, llavors, que s'havien realitzat algunes activitats solidàries amb la Pedagogia Llibertària aquí a Barcelona. Hi havia un correu, vaig escriure i em vaig posar en contacte, però no vaig rebre resposta. I al cap d'un temps, bastant, vaig rebre... Llavors ja havia acabat la carrera, ja estava treballant, i vaig rebre la resposta. I eren, ara mateix, dos companys d'aquí de l'Arcàdia, el Joan i la Noe, que feien una convocatòria de persones que havien escrit aquell correu, que estaven interessades en l'educació llibertària, per organitzar una jornada d'educació llibertària en homenatge al naixement de Ferrer i Guàrdia. I llavors va constar d'un curs sencer en què vam fer tota una formació en grup. Érem unes 7 o 8 persones. I al final de curs, doncs, muntàvem aquesta jornada oberta a més persones. Però era com per crear aquest grup, per organitzar-les. Jo vaig treballar dotze anys a l'escola pública i un any en una escola de concert, en una cooperativa de mestres. I mentre estava treballant, quan van acabar aquestes jornades de pedagogia, en Joan i la Noe, algunes de nosaltres, ens vam proposar continuar creant un col·lectiu nou i continuar amb l'objectiu de crear una escola llibertària a Barcelona. I això ja fa catorze anys. I d'autoformació entre totes i per altres. I d'aquí neix el col·lectiu Arcàdia.

- Com definiries Arcàdia?

És un projecte educatiu format per ara mateix sis persones, sis mestres o professors, i és un projecte de vida. Ja portem 14 anys de militància i tot el que vindrà més endavant amb l'objectiu de muntar una escola de primària i secundària. A Barcelona no hi ha cap experiència amb totes aquestes característiques. Hi ha hagut altres projectes, sobretot només d'infantil. Alguns que han intentat continuar en primària, però amb les característiques d'infantil, primària i segon terreny, d'allargar tota aquesta trajectòria de desenvolupament, no n'hi ha cap. Petit Arcàdia ara ja fa quatre anys que existeix. Abans d'això, sempre hem intentat, a part de l'autoformació,

sempre fer activitats que ens permetin estar en contacte amb criatures i poder posar en pràctica el que volíem fer. Però, evidentment, inclús amb aquest servei no ho podem posar a la pràctica al 100% de com serà el projecte gran, però sempre hem intentat no perdre la relació amb les criatures. I jo, a més a més, com que treballava a l'escola pública, intentava aplicar coses a l'aula que evidentment no funcionaven perquè l'estructura mateixa de l'escola no permet i ho limita i llavors perd el sentit.

-En quin plaç està previst crear l'escola-institut?

És que no depèn de nosaltres, depèn de l'administració. Esperem que sigui en un termini curt. No ens agrada posar dates perquè ja ens hem posat en aquests dotze anys dates diverses vegades i frustra bastant quan les coses s'allarguen i no surten. Ja vam decidir col·lectivament que no ens posaríem cap data. Sí que és veritat que tenim una previsió ara i també tenim una urgència perquè tenim una responsabilitat amb les criatures amb les quals estem ara. I desitgem que en qüestió d'uns dos o tres anys, més tres, puguem obrir l'escola.

- S'entén Pedagogia Llibertària com una proposta pedagògica amb bases i fins anarquistes. Podem afirmar, doncs, que Arcàdia s'identifica com un espai amb principis anarquistes?

-Sí, no tinc res més a afegir.

- Quina relació té Arcàdia amb Can Batlló?

-Doncs la relació d'Arcadi amb Can Batlló ve de què nosaltres, com a col·lectiu, militàvem aquí al barri i quan la plataforma de Can Batlló va començar la campanya per ocupar aquest espai que feia trenta anys que estaven reclamant evidentment, en aquesta campanya van incloure molts col·lectius al barri perquè donéssim suport. I aquí a Arcàdia vam estar donant suport a aquesta lluita i quan es van entrar i es van començar a fer feines i a fer activitats en aquest espai, es van adonar que aquest espai era molt gran i que s'havia de gestionar d'una altra manera, que no es podia gestionar només des d'un col·lectiu, i van obrir com una recerca de col·lectius que volguessin portar a terme el seu projecte dins de Can Batlló. I se'ns va interpel·lar a nosaltres pel tema de l'escola, perquè al barri tothom sabia que érem un col·lectiu que estàvem intentant buscar una escola i trobar un lloc, perquè en aquell moment no teníem ni un lloc possible. L'estàvem cercant, però encara no havíem trobat res. I a nosaltres ens va donar la possibilitat d'imaginar un espai molt millor del que ens hauríem pogut pensar mai, perquè dins d'un espai com Can Batlló, que és un espai comunitari, poder portar a terme l'escola aquí ens beneficiava molt pedagògicament. Perquè el fet de poder sortir i dir que anem a la Fusteria a reparar això, anem a... saps que col·lectivament, tenia molt sentit estar aquí. Ara mateix la nostra participació és orgànica, com els altres col·lectius. Sí que és veritat que nosaltres, com a col·lectiu, tenim l'objectiu de participar en totes les comissions transversals que hi ha a Can Batlló.

- Quines són les línies pedagògiques que emmarquen el projecte Arcàdia?

-Nosaltres, com hem dit abans, ens basem en la ideologia anarquista per formar aquesta pedagogia llibertària. Llavors, evidentment, les nostres línies estan basades en els valors anarquistes i bàsicament són la llibertat, la solidaritat, el suport mutu, la igualtat entesa com a

equitat i lliure, són les més importants, i aquestes serien els valors bàsics que intentem posar en pràctica.

- Anem a centrar-nos en els tres principis bàsics de la pedagogia llibertària. Comencem per l'antiautoritarisme: com s'aplica la base teòrica d'aquest principi al dia a dia d'Arcàdia?

-Doncs a Arcàdia aquest principi no l'apliquem perquè no podem aplicar un principi que comença en un anti. O sigui, no li pots dir a una criatura que sigui antiautoritària o portar-lo a terme si no sap que és l'autoritat. És a dir, que la pregunta quan la vaig llegir em va explotar una mica al cap..., el que sí que com a valor aquí sí que entraria el tema de la llibertat, no? Si tu ets lliure. I llavors aquí està el tema de la tria, de la responsabilitat per poder ser lliure. Nosaltres entenem que la llibertat és una conquesta, que tu t'has de guanyar amb la teva autonomia i la teva responsabilitat envers la teva persona i envers les persones amb les quals convius. I aquest seria com l'eix principal dintre de la vida a Petita Arcàdia. Fem servir aquests conceptes de "ser lliure" amb la canalla, llavors, quan tu desenvolupes la capacitat de tria, ets autònoma, saps el que vols. Tens una imatge ajustada de tu mateixa, del que pots i del que no pots fer. No necessites ajuda per fer-ho, tens la capacitat de demanar ajuda o de confiar en el col·lectiu per arribar als teus objectius. Aquí, davant d'un d'una imposició, tu sempre respondràs primer demanant per què s'ha d'imposat això i triaràs si vols acceptar aquesta imposició o no l'acceptes.

-Com encareu l'autoaprenentatge i la transformació social dels infants? Com avalueu aquests aspectes?

-Va una mica encarat amb el que he dit abans. O sigui la transformació social ja és precisament això, aquest trencament de mentalitat, de no quedar-te amb la imposició o amb l'ordre, sinó que tu tens la capacitat de triar i de qüestionar això perquè ha de ser així. I bé, tu al dia a dia ho has vist moltes vegades. Evidentment que hi ha límits. Aquí els límits són, doncs, les agressions, la violència i les teves cures, el fet de cuidar-te. O sigui, no deixarem com a adultes, com a responsables, que cap criatura s'agredeixi o agredixi de qualsevol manera, ja sigui el no voler-se canviar el bolquer, per exemple. Això són límits, però sempre s'explica. O quan sortim fora, perquè si t'hi fixes de les rodes enllà ja no hi van mai, però això s'ha treballat i s'ha explicat, que no és un espai segur i hi ha un perill i t'has de cuidar. Llavors, la idea és que sempre hi ha un argument, hi ha una explicació darrere d'un límit. I aquí està la transformació: a tu t'imposen alguna cosa i sempre buscaràs, entesos, per què? I si l'argument a tu et sembla coherent, pots assumir o no aquesta imposició, o buscaràs una altra manera. Jo crec que aquí està aquesta transformació i el fet, de fer servir aquests conceptes i que formin part del llenguatge i del seu raonament, de la seva ment. I per a mi és una de les coses transformadores. I sobretot, pel tema de l'autonomia, perquè les adultes tendim a deixar fer i a valorar les capacitats reals que tenen les criatures. I aquí, doncs, hi ha un canvi, no? I de seguida que estàs amb aquestes criatures convivint ho veus perquè fan moltíssimes coses elles soles o demanen ajuda als iguals prescindint de la persona adulta. Sí, sí, jo diria que aquesta és la part de la transformació.

La part d'autoaprenentatge no seria ben bé autoaprenentatge perquè no pots aprendre a aprendre: pots aprendre a pensar. Més que a pensar, a raonar i a triar, que és el que a tu, com a persona o dintre del teu col·lectiu, del teu col·lectiu entre iguals, el que creus que

has de fer. I és una prova d'assaig i error. Tu un dia pots triar això i t'adones que no és el que vols, doncs un altre dia escolliràs una altra cosa. Tan senzill com de vegades quan trien el lloc on dormir, i no hi fa ni 10 minuts que estan estirats i et diuen "vull canviar de lloc". Nosaltres els diem que avui has triat aquest lloc, si no t'agrada o no estàs del tot còmode, doncs demà tens l'opció de canviar, però ara ets responsable amb la teva tria, perquè se t'ha donat l'opció i tu l'has triat, no? Amb el menjar també trien, i trien moltíssimes coses. Els més grans amb la roba: quan s'han de canviar, també trien quina roba posar-se les més grans; quan organitzen el calendari també trien quines activitats i quines coses volen fer durant aquell trimestre i de quina manera; amb les feines col·lectives també trien, avui, per exemple, doncs, nosaltres hem triat, hem organitzat les feines col·lectives de la setmana, i ja han triat quin dia volen fer cada feina. Doncs això, a les assemblees ens fan propostes o fan propostes, les més grans de joc o d'alguna cosa que vulguin fer com a treball col·lectiu, que seria com el treball intel·lectual que fem, però que ja estem parlant de criatures molt petites i grans. És una mica diferent, però elles poden proposar (que algunes ja ho estan fent), i si no se'ls porten propostes. Quan encara no feien propostes, a elles se'ls hi portaven propostes per part de les adultes i es triaven i tenien aquesta capacitat de triar i provar. I quan ja ho han estat fent durant un temps, doncs ara les que estan estant més madures són elles les que porten propostes, i algunes són de coses que han fet, que eren propostes que en algun moment ha portat una persona adulta. Però ja tenen aquesta eina. Jo crec que la transformació ve per aquí.

La manera d'avaluar-ho nosaltres, aquí a l'Arcàdia, el que fem servir és l'observació. Això també és una feina i un aprenentatge per part de l'adult. Jo, després d'estar dotze anys a l'escola pública, jo no sabia observar i he après a observar ara, estant aquí i adonant-me que d'estar hores observant i que no estava veient res i t'adones com vas millorant, vas aprenent a observar. No sempre fem servir una llibreta, hi ha coses que sí que m'apunto, quan arribo a casa, coses que són realment molt significants i que vull que quedin registrades i si no, moltes ja amb l'observació ho veus i ja et queden fixades al final. Tu també desenvolupes aquesta capacitat i no cal anar aquí amb una llibreta, que també és un procés de formació.

-Consideres que realment s'ensenya als infants a pensar i no pas a obeir?

Bé, una mica el que hem dit abans, més que a pensar, s'ensenya a triar. Perquè, ensenyar a pensar es pot? Com ensenyes a pensar? No, no, però sí que es dona l'oportunitat a parar i pensar per tu mateixa. Sí, i és el que deia abans. No és que s'ensenyi a no obeir, no és un tema de no obeir, si no és això el que hem estat dient: hi ha un fonament, hi ha un raonament darrere, té un sentit o no el té. És clar, aquí hi ha coses que ara mateix, amb les edats que tenen, no poden gestionar: el temps, no el poden gestionar, per exemple. Per això, deia abans no és tant com l'autoritat, osigui, els límits no els entenem com una autoritat, perquè el prioritari és que tu et cuidis i jo he de garantir que tu, com a ésser humà, que no ets autònom en la gestió del temps, tu dinis a l'hora que et convé dinar o que et convé fer la migdiada. Llavors aquí no hi ha discussió: ens hem de cuidar. Però això s'explica amb aquest raonament. Això no podem decidir-ho, ens hem de cuidar i ens hem de cuidar totes, individualment i col·lectivament. O igual que quan hi ha una agressió passa el mateix, diem que a Arcàdia ens cuidem. I sí, si hi ha una cosa que no t'agrada, en comptes de donar un cop o donar una empenta, doncs parlem. Si pots parlar, i si no pots parlar, demana ajuda, et puc ajudar parlant amb l'altra persona.

Vull dir que hi ha maneres, clar. Una cosa que treballem molt és amb la resolució de conflictes. Aquí es veuen molt aquestes coses i aquí es trien, perquè en el moment que es donen propostes o surten possibles solucions al conflicte, trien què volen. I aquí també hi ha tota una gestió emocional, d'educació emocional.

-Com es gestiona el rol d'autoritat de les adultes?

L'adulta en si és una autoritat perquè tens un bagatge i tens unes capacitats que elles no tenen, és inherent, tens una autoritat si o sí. Llavors una mica la nostra perspectiva és: Jo tinc aquestes capacitats que tu no tens, et faig autònom i capaç de fer-les anar segons les teves possibilitats, perquè l'objectiu és que a mi no em necessitis. I aquesta és una mica la idea, que tu no em necessitis i, per tant, puguis ser totalment lliure i responsable amb tu mateix i amb els teus iguals i les teves iguals. Llavors sí que hi ha una autoritat perquè tu estàs aquí i sí que en saps més, i hi ha coses a les quals no arriben, però tot el que puguin anar arribant i fent et vas desenganxant. I aquesta és la idea: nosaltres anar desapareixent. Que al final no desapareixes, estàs allà observant i estàs recollint dades per veure quines necessitats noves apareixen, perquè sempre apareixen quan ells cobreixen una necessitat. Aprenen a posar-se les sabates després, hauran d'aprendre a posar-se els mitjons o aprendre a vestir-se soles o anar al lavabo soles. I llavors has d'anar veient en quin moment estan cadascuna d'elles per anar oferint nous reptes i després observar a nivell de grup també quines necessitats col·lectives hi ha, perquè també com a grup va canviant la dinàmica del grup i la manera de relacionar-se. A mesura que les persones que integren el grup van madurant, el grup també canvia.

-Parleu del terme "llibertat" amb els infants?

- Del tema llibertat. Del tema de ser lliures, ja ho hem parlat abans. Aquest vocabulari surt diàriament a Arcàdia.

- En segon lloc, l'educació integral: entenent que els infants són éssers multidimensionals, quines estratègies feu servir per donar la mateixa importància i desenvolupar per igual totes les seves dimensions?

-Nosaltres aquí partim de les vivències del dia a dia, perquè creiem que són les que fan que s'impliquin més com a persona, com tu estàs vivint allò en primera persona. I si a sobre són coses que t'afecten les teves necessitats bàsiques com són el menjar o el dormir, o al canviar-te el bolquer, doncs són aquestes les que t'afecten més i, per tant, tu com a persona t'impliques més a l'hora de triar, o de decidir o de posicionar-te. I llavors nosaltres no fem discriminació en si, no treballem disciplines separades ni hi ha assignatures, ni pseudo assignatures, ni activitats concretes, sinó que el que aquí intentem és a través de la convivència quotidiana, del dia a dia i de la gestió de l'espai i de la seva vida, introduir tota mena de continguts que creiem que són necessaris per al seu desenvolupament. Llavors, per exemple, el tema de la responsabilitat, doncs com a col·lectiu i com a persona, tu tens unes responsabilitats amb l'espai, amb les persones amb les quals convius. Llavors tenim el treball col·lectiu que acostuma a ser treball manual i després el que en el futur serà el treball intel·lectual. Aquí nosaltres, com som criatures més petites, doncs sí que fan aquestes propostes com de joc. I després també hi ha moments en què si hi han necessitats concretes, doncs agafes i estires més a una criatura o a un altre. Depèn de les necessitats que té a escala cognitiva. Però per exemple, rentant plats: doncs amb les criatures, que estem parlant des de l'any i mig als dos o tres anys, doncs no només estàs treballant la psicomotricitat fina i el to muscular, sinó que estàs

treballant el volum perquè estàs tocant l'aigua, estàs treballant a nivell sensorial. Quan parem taula, que han de comptar quantes persones som, quants plats fan falta, quantes cadires, quants gots, quants coberts. També hi ha tota una seqüència: primer, què posem? Quan anem a rentar plats, que és el primer que hem de fer? Doncs primer ens hem de protegir, ens hem de cuidar, doncs el davantal. Hi ha tota una seqüència durant el dia també: ells i elles tenen molt clar que arriben, es fan responsables de les seves coses, van al seu calaix, guarden les seves coses, col·lectivitzat l'esmorzar, preparem l'esmorzar, esmorzem, sortim fora... Hi ha tota una seqüència que això també ajuda aquest desenvolupament, sobretot temporal i espacial. I això és que es treballa a partir de les vivències i de les necessitats bàsiques que tenen com a éssers humans. I també hi ha l'estat de relació i el fet de veure'ns aquí, tenen llibertat de moviment per poder-se relacionar amb totes les persones que circulen per aquí, no només amb els seus iguals, sinó que també poden triar si volen canviar de grup.

-Com apliqueu l'educació per la vida social dels infants?

-Hi ha llibertat de relació. El fet també d'estar aquí a Can Batlló també ens permet sortir i que observin i vegin altres persones. Relació genuïna amb altres adultes, que vagin a altres espais i que coneguin més gent. Això també fa que tinguin amplitud de mirada, vegin algo més fora d'aquest espai i de l'àmbit i de l'espai familiar, del seu entorn més proper, si no que dona una altra concepció de l'entorn. Sí, i sempre que podem utilitzem els recursos propers. S'ha trencat una cosa, doncs que podríem fer? Doncs anem a tal lloc amb els companys d'infraestructures que ens ho poden arreglar, o anem a la fusteria. O se'ns ocorre alguna cosa que no saben i no tenim cap llibre que parli d'això, doncs anem a la biblioteca i anem a buscar un llibre. O ara, que ha arribat la primavera, hem estat parlant que arribaria la primavera i un canvi d'estació, i doncs vam estar anant als horts i observant que els fruiters doncs estaven començant a treure les flors, va florir el cirerer, que algunes plantes estaven brotant, algunes han tret flor, altres han tret fulla. I ens preguntem què passa? Treballar també una mica l'observació de l'entorn i col·laborant amb altres persones que estan en aquests espais. I jo crec que aquí és on hi ha aquesta vida social, fora la de la gent que entra dintre de la rutina del seu dia a dia.

Quan comencen a tenir to muscular a les mans doncs els llibres, quan els trenquen, primer els oferim altres objectes per trencar, com ara diaris o el que sigui, però el llibre s'ha de cuidar perquè és per mirar i llegir, llavors l'hem de reparar. A vegades són els més grans qui els reparen, i és això, ser conscient que tot té unes conseqüències, que tu et fas responsable de l'espai i del material, que si no te'n fas passa alguna cosa i això implica una sèrie de coses... tenir consciència de saber estar present en el moment en què estàs i de l'entorn en què estàs.

-Com enteneu el fet d'educar la persona sense separar el treball manual del treball intel·lectual?

-Sí que nosaltres ho separem, però queda com integrat. És a dir, nosaltres com a adultes quan estem fent aquest treball manual sí que introduïm conceptes. Amb les més petites, parlem de coses, per exemple "va agafa el plat de color groc" i ja introdueixes coses aquí. O amb l'aigua: hi ha molta aigua, n'hi ha poca, buidem l'aigua, què ha passat, etc. Sí que hi ha un treball manual que en altres entorns educatius no hi és mai, només hi ha

l'intel·lectual. Llavors aquí li donem molta importància al manual, la mateixa que a l'intel·lectual, però l'intel·lectual també està dintre del manual, perquè amb aquestes necessitats doncs surten moltes coses i es treballen moltes coses. I amb l'intel·lectual, doncs amb les més grans ja sí que es fa una feina més individual, una preparació de material individualitzada, hi ha tot un material que fan a través d'unes feines, tenen una estona al matí que ells es posen a fer aquesta feina, tranquil·la sense intervenció d'altres criatures més petites, se'ls respecta aquest espai, a les més petites se'ls hi explica que elles necessiten aquest espai per poder fer el tipus de feina que estan fent, llavors les que són més grans ja sí que comencen a treballar això. Tenen la seva fitxa de compromís, que és molt important, perquè en aquesta fitxa es comprometen al que faran ells envers els altres, tu et compromets al treball manual, que és el treball col·lectiu, m'invento: "em comprometo a parlar taula tots els dimecres", a escala intel·lectual "em comprometo a fer tres feines cada dia", o "vull aprendre a dibuixar un caragol" que és el que a mi em ve de gust ara, i el tema dels valors, doncs "si soc una persona que em costa estar atenta a l'assemblea, em comprometo a estar més atenta, o a recollir quan s'ha acabat l'espai de joc i hem de recollir" llavors aquí ja es treballa el tema dels valors, l'educació emocional, etc. Però això amb les més grans, que elles ja han començat i la idea es seguir treballant més endavant amb aquesta fitxa de compromís, que tu després t'avalues exposant-ho una altra vegada als teus iguals, i el temps en què et compromets a fer això, també ho poses, llavors després ho exposes a la resta i és una manera d'avaluar-te envers els altres, que també et poden dir que no han vist que ho hagis fet, que hagis complert amb el compromís.

- Finalment, parlem d'autogestió pedagògica. En aquest apartat m'hi centraré de manera exhaustiva, ja que és la base del meu estudi. A escala general i estructural, Arcàdia és un espai autogestionat i que, per tant, no depèn de l'Estat? De qui depèn? Teniu mitjans propis?

-Arcàdia és un col·lectiu autogestionat, i això vol dir que no depenem de cap administració per obtenir els recursos que ens fan falta per fer les activitats que fem, sigui la que sigui. Depenem de la nostra feina i també reben col·laboració solidària de persones externes al col·lectiu que creuen amb aquest projecte. Petit Arcàdia passa el mateix, que s'autogestiona basant-se en la feina de les unitats de convivència i de les persones que estem coma. Educadores i les que no ho estan i formen part d'Arcàdia, perquè per aquí passa molta gent que no està com a educadora i que ve a col·laborar amb el projecte i donant atenció a les criatures. D'això sí que depenem, és un mitjà més, és solidaritat i suport mutu. I amb les unitats de convivència doncs passa també el mateix, elles també funcionen una mica igual, així se'ls transmet.

- Qui decideix el currículum?

-Nosaltres no li diem currículum, sí que programem anualment uns objectius molt generals, amb els que volem arribar després d'haver avaluat com estan les persones. Clar també si entren criatures noves doncs evidentment aquí entraria la part de començar a treballar tots aquests principis que hem parlat abans, però amb les que ja porten més d'un curs aquí doncs quines capacitats tenen i cap a on veiem que se les ha d'acompanyar. El que sí que tenim treballat totes, hàgim estudiat infantil o no, de manera oficial em refereixo, sí que hem estat treballant sobre el procés de desenvolupament de la primera infància per poder detectar quines capacitats i quines necessitats tenen i en quin moment maduratiu poden estar, tinguin l'edat que tinguin, perquè no té res a veure amb l'edat biològica, llavors sí que es van seguint processos i

intentem respectar-los i anar conduint cap a que cada cop tinguin més autonomia i, per tant, més maduresa. Els objectius generals els dissenyem les educadores, i així a trets generals serien les cures, individuals, col·lectives i de l'entorn, el coneixement de l'entorn, i després tot el desenvolupament psicomotriu, matemàtic i de llenguatge i nosaltres sí que tenim present això, però no es treballa com si fos una programació al uso, sinó que es procura introduir-ho a les propostes que oferim. Com que parteix de les necessitats i capacitats que té la criatura a escala individual i les que té el col·lectiu a escala grupal doncs això pot canviar, i canvia constantment, llavors s'ha d'anar movent. El que sí que fem és una revisió per setmana del que han triat i una projecció cap a la setmana següent.

-Com es sosté a econòmicament el projecte (material, salaris, espai, etc.)?

Arcàdia com a col·lectiu, nosaltres ara mateix tenim el servei de Petit Arcàdia i a més a més realitzem serveis educatius de cura a la infància, i tot el que se'ns pugui ocórrer per poder muntar l'escola. Per tant, tenim dues economies paral·leles, una és l'economia d'estalvi per construir l'escola, i, per altra banda, hi ha la gestió del servei de petit Arcàdia. La part de l'estalvi se sosté econòmicament treballant de manera militant en aquests espais de cures, amb fires, vam fer tota una línia de productes de teixit i de juguina que portem a fires que ens permet fer difusió alhora que ens dona un rendiment, els serveis de cures també ens donen un rendiment econòmic i també tenim els mercats de pagès, que ara mateix són tres, que també ens dona un rendiment econòmic. Tot això ens dona diners per l'estalvi pel futur. Petit Arcàdia econòmicament se sosté amb les aportacions de les unitats de convivència segons les seves possibilitats, això vol dir que hi ha persones que poden aportar més econòmicament i altres que no poden aportar gens o poc, però que es cobreixen amb d'altres. Com l'educació, en sí com a projecte econòmicament és deficitari, evidentment això també és deficitari, però també fem activitats per poder sufragar això. Si no s'arriba evidentment, des de l'altra banda s'ajuda a fer que s'arribi, però sí que a nivell col·lectiu amb les unitats de convivència es fan activitats per poder treure rendiment econòmic si no s'arriba a cobrir les despeses. Es busquen mitjans d'on sigui: subvencions que siguin coherents amb el que estem fent.

- Les criatures s'autoorganitzen l'aprenentatge? De quines maneres ho fan? Hi ha diferència entre les diferents edats? Com avalueu aquest aspecte?

El grup de criatures més petit, que arriben a l'any i poc, s'autoorganitzen la seva existència que ja en tenen prou. Però és el que et deia abans, sempre que es pot es dona a triar o a escollir, aquesta línia no es perd, el que passa és que s'aterria segons les capacitats que tenen. En el cas de les que són ja una mica més grans, doncs aquí sí que organitzen. Avui per exemple hi ha hagut un problema amb la gestió del temps i no ha donat temps de fer cap joc col·lectiu d'aquests que proposen. Llavors doncs això és un problema, i a l'assemblea hem arribat a l'acord que demà jo que soc l'adult i gestiono l'hora, les avisaré abans a recollir per fer assemblea abans i per poder tenir més temps de poder fer el joc conjuntament. Són elles les que proposen i decideixen els jocs o activitats a fer. Si algun dia no tenen propostes jo en tinc per cada dia, a vegades depèn del que hagin proposat si he observat que hi ha molta càrrega i necessiten moviment i, en canvi, estan proposant coses tranquil·les doncs potser jo faig també una

proposta de moviment, i a l'hora de fer la roda doncs escullen la que volen, i si surt la tranquil·la doncs mira al final és el que vol el grup, però si totes dues tenen molts vots, aleshores en comptes d'intentar arribar a un consens o que només surti el que ha triat la majoria doncs intentem crear dos espais. Per això et deia que la programació diària és molt movable, sí que està preparada, i està preparada per totes aquestes situacions, però és molt movable depèn del dia, de com estan, del que necessiten, i del que decideixen elles. Llavors les més grans sí que decideixen en un grau més, elles ja decideixen a la seva fitxa de compromís quines coses volen i tal, a l'organització del dia també decideixen quines coses volen fer abans i després, si volen fer rel treball col·lectiu primer, si volen fer l'intel·lectual, si volen tenir temps lliure, etc. Elles aquí ja col·loquen com volen que sigui el seu dia.

- Les adultes educadores, us autoorganitzeu l'aprenentatge? De quines maneres ho feu?

-La formació ens l'autoorganitzem col·lectivament, és col·lectivoorganitzada. Nosaltres com a Arcàdia, projecte gran, tenim una programació de tot el curs amb els objectius generals i específics i tot de tasques que es desengranen d'aquí. Aquí entra des de la relació amb Can Batlló com la part més laboral, com la part del servei de petit Arcàdia com moles d'altres. Sí que hi ha una part personal, tenim un àmbit que és l'educatiu i aquí sí que hi ha una part nostra de formació. Llavors col·lectivament sí que fem una valoració nostra de com estem i quines necessitats tenim, o si hi ha algun àmbit que veiem que com a col·lectiu ens interessa explorar, llavors aquí depèn del que hagi sortit intentem fer-ho. Hi ha hagut vegades que el que ens ha interessat, si no a totes a una part, llavors s'ha buscat ajuda fora del col·lectiu i la persona en qüestió s'ha format llavors ho exposes a la resta perquè tinguin també la informació, o si són coses més específiques, com algun curs o formació individual, i després el material es col·lectivitza. Nosaltres fem assemblea un cop cada quinze dies com a col·lectiu arcàdia.

-Quin paper tenen les famílies i acompanyants dels infants en l'àmbit d'autogestió?

-Les unitats de convivència fan la neteja els caps de setmana, les educadores fem les neteges entre setmana. El dinar se'l tornen cada dia, hi ha un calendari. Per fer les neteges vam crear CoopNet, que és una cooperativa de neteja ecològica, que es va crear en el seu moment, per una banda, per poder donar feina a persones del col·lectiu i poder treballar per compte propi, tenir una mica de dignitat i autonomia laboral, i, per altra banda, es va crear perquè vam pensar que seria una bona sortida per la qual totes les persones de l'equip educatiu hagin d'estar a l'escola, amb el projecte gran, pot ser un recurs perquè persones sense recursos o sense possibilitat de trobar feina puguin regularitzar la seva situació laboral, i aquest era l'objectiu. Llavors, hi ha famílies que per organització o pel que sigui no poden venir a netejar, però sí que poden pagar el servei, llavors demanen a CoopNet que vinguin a netejar. També fan les aportacions econòmiques flexibles i secretes, i amb militància també, quan fem fires, per exemple la que fem a l'hivern que és molt llarga i dura molts dies, doncs la recaptació econòmica va pel projecte, i les famílies s'impliquen, venen a fer torns, preparen material, etc. Ara mateix s'han creat unes comissions i estan cuidant de l'hort, fan reparacions de l'espai així més grans, s'estan implicant en això. En l'àmbit

pedagògic en el dia a dia a Arcàdia no tenen una implicació, sí que si per exemple s'ofereixen a fer quelcom concret són benvingudes, però és cert que hi ha una càrrega emocional entre les famílies i les criatures i que quan hi ha la presència de la unitat de convivència les criatures no es desenvolupen en total llibertat igual que quan no hi són. Aleshores intentem que l'espai estigui lliure de persones amb les quals hi ha aquesta càrrega emocional. Igualment, també el 90% d'aquestes persones treballen i necessiten no estar aquí, però també hi ha la part pedagògica. La participació se l'autogestionen elles, amb la nostra col·laboració, però sempre que volen participar fent tallers o a l'hort ho gestionen elles. Un cop al mes fem assemblea amb les famílies, i aquest curs després de fer la valoració del curs passat hi havia una demanda de tenir més formació amb la ideologia amb la qual treballem aquí, llavors s'han estat fent assemblees orgàniques i dues de pedagògiques. També s'ha fet la reflexió que el perfil de persones que ho demanda és d'un perfil socioeconòmic molt concret, amb capital cultural alt o baix, en canvi, les que no doncs costa que vinguin a l'assemblea i que hi hagi aquesta relació, per tant, també s'ha creat una comissió que es dedica a fer d'enllaç amb aquestes persones que els hi està costant perquè venen d'un altre àmbit sociocultural o educatiu o socioeconòmic. El nostre objectiu aquí és que hi hagi una representació real del que hi ha entorn de les criatures, el que es troben anant al parc o a comprar, igual que el que hi ha aquí dintre.

- En general, aquest projecte entén el poder com una asimetria? Per què?

-El poder sempre hi és, la cosa està en com tu l'utilitzes, com hi ha aquest intercanvi de poder. Aquí el concepte de poder no entra, perquè en el moment que tu treballes el concepte d'equitat, de solidaritat, de suport mutu i de llibertat, aquest concepte no hi entra. No l'he palpat mai aquesta paraula aquí dintre, que si faig l'anàlisi sí que hi ha poder clar, perquè jo tinc poder sobre les criatures perquè tinc unes capacitats que elles no tenen, tinc el poder de tenir rellotge i saber mirar l'hora, però és el que et deia, quan tu treballes des dels altres valors és que ja no entra aquesta idea. Sí que surt la paraula abús per exemple, quan hi ha un abús entre persones, i sí que surt la paraula per ser conscients que s'està abusant, i quan això passa s'està exercint un poder sobre l'altre, però surt la paraula abús perquè realment és l'acció. El concepte poder és molt complicat d'entendre per les petites, en canvi, l'abús, en ser una acció d'una persona en concret és més fàcil de treballar i de buscar opcions. "per què s'està abusant? Com podem no abusar? T'agrada que abusin?". Intentem que el rol de poder de les adultes no hi sigui, tant cap a les petites com entre nosaltres, i això és una cosa amb què hem lluitat al llarg de la trajectòria del col·lectiu perquè passa que cadascú té unes capacitats i una trajectòria concreta, aleshores nosaltres una de les coses que vam detectar és que teníem diferents capacitats desenvolupades i això creava uns rols de poder, perquè jo per exemple domino aquest aspecte i tu aquest, i això fa que altra gent se senti discriminada o amb baixa autoestima davant de certs projectes que portàvem a terme. Una de les coses que vam fer és que nosaltres amb les nostres programacions anem rotant, i intentem passar. És cert que amb la complexitat del projecte i ara mateix havent-hi Petit Arcàdia això no ens és possible perquè no ens podem permetre el fet de cagar-la. Jo per exemple de gestió econòmica en sé molt poc, llavors no ens podem permetre el luxe de fer una cagada amb la gestió econòmica. Per tant sí que hi ha certes coses que estem mantenint perquè no hi ha una altra, però sí que intentem amb el tema de la gestió econòmica tot el que puguem aportar ho fem, encara que el responsable sigui un. L'àmbit de les cures per exemple sí que intentem que sigui rotatiu, i cada any va canviant, es tingui més o menys facilitat. La rotació està bé perquè ens permet que

en un moment donat poguem agafar tasques d'altres àmbits que potser no ens sentim tan segures, però que ja hem fet un aprenentatge en el passat i que ens permet tenir una visió ajustada del que som capaces. Els àmbits en el que treballem són l'autogestió, el social i l'educatiu, i d'aquí es desplega tot.

- Creus que hi ha altres manifestacions d'autogestió a Arcàdia que no hàgim esmentat?

-Crec que no...

- Teniu relació amb altres col·lectius autogestionats del barri de Sants? I d'altres barris? Creus que aquest aspecte també consisteix, d'alguna manera, en l'autogestió col·lectiva? (a escala de barri o en l'àmbit ideològic)

-Nosaltres tenim relació amb altres col·lectius, tot els de dins de Can Batlló i de fora sobretot amb el Grup d'Habitatge de Sants i amb l'Escoleta Popular. També amb els col·lectius autogestionats de la Komunal, i d'altres barris també. Ens passa que quan tens tanta dedicació amb el teu projecte et costa molt invertir temps, però sempre que podem doncs aquest àmbit social si hi ha alguna activitat hi participem, col·laborem a nivell pedagògic amb l'escoleta, encara que presencialment no hi som cap tarda, però a les assemblees pedagògiques sí que hi anem, al grup d'habitatge de sants li fem la cura de les criatures, a Can Batlló sempre que podem participem amb tot, amb Can Vies també hi tenim moltes sinergies i hi participem, quan existia la Pinya també hi col·laboràvem.

- Arran de tot el que m'has explicat, com definiries el concepte d'autogestió? (tant a nivell de principi llibertari i a nivell pedagògic)?

No m'havien fet definir mai això, mai m'havia parat a definir el concepte d'autogestió. Aleshores, per mi l'autogestió seria com la posada en pràctica màxima de la llibertat. Quan tu tens la capacitat de gestionar la teva vida en tots els àmbits, ets plenament lliure, per mi l'autogestió seria això, i crec que a nivell llibertari i pedagògic també. Perquè en el moment que tu ets capaç d'autogestionar-ho tot, però no aïlladament, crec que a nivell individual no tens capacitat d'autogestionar-ho tot, però a nivell col·lectiu sí. Crec que sí que és el màxim exponent de llibertat, és quan poses en pràctica la llibertat, col·lectiva i individual.

- Si poguessis parlar amb un grup d'estudiants d'educació infantil, què és el que creus que és més important que descobrissin de la pedagogia llibertària? I del principi d'autogestió educativa?

-Sobre pedagogia llibertària una cosa que els hi diria que crec que es confon moltes vegades és que la pedagogia llibertària es basa en uns valors anarquistes i que agafa, i per això per mi és tan vàlida, totes aquelles teories, materials, pràctiques de moltes altres pedagogies per arribar al fi. Llavors, crec que s'enriqueix de molts punts de vista, dona molta varietat per arribar a un objectiu concret, a més del que tu com a educadora puguis crear i pensar. Per mi és una de les coses que em semblen més rellevants, per a mi és la diferència amb una escola Montessori, o una escola Waldorf, que es queden encasellats amb una sola teoria, una sola pedagogia, i no s'explora més enllà. En canvi, la pedagogia llibertària doncs agafa coses del material Montessori, coses de l'Escola Nova, coses de tota mena de corrents pedagògics que en el passat han fet grans progressos a nivell educatiu, i que cadascuna d'elles ha sorgit arran de fixar-se en

algun aspecte o de tenir un concepte de la criatura basant-se en una perspectiva o una altra, i crec que l'educació llibertària es basa en uns valors, que són aquests objectius i per arribar aquí agafa tot el que pot de tot arreu. A mi això em sembla molt interessant i molt integrador. Sobre autogestió educativa diria que no és veritat que es pugui canviar res des de dintre, no és cert, sí que existeix una mica d'autogestió educativa dintre de l'àmbit escolar institucional, però no es pot canviar res des de dins, perquè la mateixa estructura està feta perquè no sigui així, perquè sigui de dalt cap a baix. Els mestres són els que estan a baix, i encara més a sota els alumnes, osigui que pobres. Però jo els hi diria que intentin donar la màxima llibertat dintre de la seva pràctica i que intentin posar-se sempre la crítica damunt de l'esquena i que no es perdi mai el punt de vista de "com m'agradaria a mi si jo fos aquesta criatura que m'estiguessin tractant", perquè en el moment que ens fem adults perdem això i estem molt intoxicades de la violència educativa que hem patit quan érem petites, i no ens n'adonem i tornem a reproduir el mateix que no ens agradava de les persones que van estar a càrrec nostre al passat, i no som conscients i és molt difícil desintoxicar-se d'això, però es pot intentar, i el que millor ajuda això és la crítica, amb la teva i la de l'altre quan t'ho diu una altra persona que està allà o quan t'ho diu una criatura, però no perdre aquesta autocrítica perquè som els dolents de la pel·lícula.

ENTREVISTA EDUCADORA 2:

A continuació s'exposen les preguntes a realitzar a en **Joan Verder i Hernández**, educador del projecte d'educació autogestionada Arcàdia.

- Abans de centrar-nos en la pedagogia llibertària i l'autogestió, eixos principals d'aquest estudi, seria convenient que parlessis una mica de tu: quina és la teva trajectòria com a docent? Què t'ha portat a participar en aquest projecte?

-Jo no m'he dedicat sempre a l'educació, vaig conèixer la institució escolar perquè m'expulsaven de totes perquè no encaixava i als 15 anys doncs vaig entrar al mercat laboral, i el meu vincle és més militant, jo sempre he estat militant en els entorns d'antimilitarisme, okupació, coses així, el que ens ha tocat a la nostra època. Cap als trenta o així tinc una crisi existencial de militància, perquè veia que les idees estaven molt bé, però que les coses no funcionaven com amb jo creia que havien de funcionar: els espais no eren amables, no hi ha acceptació, bé, una sèrie de valors que no hi eren presents. Llavors, vaig parar un any aproximadament i vaig començar a llegir moltes coses de Paideia, de fet un llibre que havia tingut sempre davant i mai havia llegit, i quan me'l vaig llegir vaig flipar: va ser la prova empírica de tot allò que jo estava frustrat i no funcionava, sí que pot funcionar, que si les idees anarquistes les apliques en un context d'una escola i funcionen. Però bé, sempre amb cert escepticisme perquè això m'ho estan dient en un llibre. Arran d'això jo començo a militar dintre de camps més educatius, tenia una amiga que era mare monoparental i jo l'acompanyava a xerrades, i vaig acabar coincidint amb la Noe en una trobada. Vam coincidir en idees, perquè els dos teníem idees llibertàries, i tot el que hi havia era més "hippie". A partir d'aquí comencem a compartir idees, "jo conec Paideia, jo l'altre", arran d'això començo a anar als campaments d'estiu de Paideia per aprendre i començo a formar-me. Jo no tenia ni el graduat escolar, en aquell moment l'EGB, i em vaig treure la prova d'accés a la universitat, vaig fer educació infantil, pedagogia, i en paral·lel vaig començar a treballar dins del camp social. Vaig estar dotze anys treballant en l'entorn de paràlisi cerebral, i conforme anàvem en paral·lel amb la militància per construir l'escola, doncs he treballat en escoles, aules d'acollida, en el camp del lleure (animacions, tallers, etc.). Vaig anar cultivant el perfil d'educació, que ara ja fa divuit anys d'això. Podem dir que arribo més a aquest camp per militància que no pas per vocació, de fet si no m'hagués dedicat al projecte no crec que em dediques a l'educació.

- Com definiries Arcàdia?

Per mi Arcàdia és un col·lectiu de professores llibertàries, i el projecte Arcàdia és un projecte d'escola llibertària.

- S'entén Pedagogia Llibertària com una proposta pedagògica amb bases i fins anarquistes. Podem afirmar, doncs, que Arcàdia s'identifica com un espai amb principis anarquistes?

-Sí, a vegades utilitzem el concepte llibertari, de fet l'utilitzem més sovint que anarquista perquè sembla que espanta més, però no perquè hi hagi una diferència, sinó perquè és més en constructiu: si és llibertari estàs apuntant al que vols, si és anarquista apuntes al que no vols.

- Quina relació té Arcàdia amb Can Batlló?

-Tota, orgànica. Quan nosaltres entrem aquí, sí que al principi participàvem com a gent del barri, però quan es fa la crida de projectes per donar contingut a la reivindicació de la resta de naus que quedaven en peu nosaltres entrem com a projecte i la implicació ha estat total, estem a tot arreu i intentem participar al màxim. De fet, la concessió que es va aconseguir aquí, la vam negociar Arcàdia, sí que hi havia altra gent però tot el curro el vam fer nosaltres, sense Arcàdia no hi hauria concessió això segur, era molt difícil i es va aconseguir. Després el vincle també ve de totes les comissions orgàniques transversals de participació, d'estratègia, de secretaria, d'activitats, d'economia, doncs estem a totes. Intentem que el tarannà sigui propositiu, i allà on estem, treure feina, més que posar problemes, perquè problemes ja en tenim prou. Intentar ser resolutives, intentar treure feina.

- Quines són les línies pedagògiques que emmarquen el projecte Arcàdia?

Les de la pedagogia llibertària, els objectius educatius són els valors llibertaris: la llibertat, la solidaritat, l'ajuda mútua, el respecte, la tolerància, la igualtat, etc. Llavors els valors són els nostres objectius educatius, després tota la resta de continguts i capacitats venen al darrere de tot això, però el nostre objectiu és generar una comunitat ètica. Generar un clima de centre, que es respirin uns valors. Això ho vaig aprendre als campaments, el primer cop que vaig anar a uns campaments de Paideia, havia llegit els textos i el primer dia que arribo em trobo que ve l'autobús que ve del Nord i els nens i les nenes que hi havia allà diuen "vamos a recibir a las compañeras que vienen del norte", i quan anaven baixant la gent del nord, que no es coneixien, es presentaven i els ajudaven amb les maletes i els acompanyaven per ensenyar-los tot. No vaig sentir mai una burlesca, res. Clar, és com que generes un clima ètic, un centre educatiu sense un clima de seguretat, on la gent sigui acceptada, no es pot donar una educació autèntica, allò és un talego, on s'ha de sobreviure. No estic ara volent etiquetar l'escola com a presó, però la sensació de supervivència, amb assetjament escolar, amb notes, es genera un clima hostil, i no es pot donar una educació autèntica. De fet, no sé si posaria l'adjectiu autèntic: es pot donar educació així? Llavors els objectius educatius són generar una comunitat ètica, on els valors els practiquin, perquè després et trobes que hi ha "classe d'ètica", i sí, es pot donar ètica, és una branca de la filosofia, però els valors les petites els han de viure, experimentar: quan algú experimenta la solidaritat no la deixa indiferent això, llavors és aquesta vivència el que per nosaltres és important. Tota la resta, ja ho vas penjant de tota aquesta vida de l'escola: els continguts, aprenentatges que han de tenir. Els continguts escolars, del currículum, són els mateixos que a qualsevol altra escola, el que passa és que ho ampliem i no és només els continguts conceptuals sinó que entra tota la part de treball manual, la part de treball moral i ètic, que són els tres àmbits on els petits es comprometen i es van desenvolupant en paral·lel: treball intel·lectual, treball manual i valors. És educació integral, llavors no és que no facis allò, sinó que ho enriqueixes amb altres continguts.

- Anem a centrar-nos en els tres principis bàsics de la pedagogia llibertària. Comencem per l'antiautoritarisme: com s'aplica la base teòrica d'aquest principi al dia a dia d'Arcàdia?

- És que no sé com es pot aplicar un antiprincipi. Això està bé perquè la majoria de gent que escriu llibres teòrics ho posen això. Jo et puc explicar, com entenem la llibertat, però clar, l'antiautoritarisme, per exemple quan un moviment social és molt primerenc es defineix pel que no és, igual que un adolescent, perquè per distingir-te d'algo primer t'has de separar, llavors en una primera fase és normal, tant en psicologia social com en el desenvolupament dels infants quan passen fases d'oposició, i és saludable, però després has de passar a una altra fase, on has

de dir "no soc això, no soc això, no soc això, però què soc?", perquè si t'he de definir un arbre per tot el que no és un arbre no acabem mai, llavors hem de definir l'arbre. Per això els anticonceptes, sobretot en l'educació, no funcionen, perquè hem de posar el cap molt en constructiu, no ens serveix educar "anti". Aquí no eduquem a les criatures "anti la policia", per exemple, que és molt típic sentir això, perquè els hi infles el cap amb conceptes de "bo i dolent" i no ho entenen tot això, se'ls ha d'explicar en constructiu. Per tant jo et puc explicar què és la llibertat entesa com l'entenem els anarquistes, la cara en constructiu de l'antiautoritarisme seria la llibertat. Jo a les petites sí que els explico que no ens agrada obeir ni manar, que és la manera més senzilla d'explicar l'anarquisme a un petit. S'ha d'entendre que l'anarquisme és molt plural, llavors nosaltres també fem la nostra interpretació del que és l'anarquisme, amb la mirada posada en què estem creant un projecte educatiu i que a la infància els hem de parlar amb un llenguatge que ens permeti desenvolupar el projecte i la nostra acció educativa.

Llavors, la llibertat nosaltres com l'entenem és totalment diferent del concepte de llibertat burgès. La idea que neix amb Rousseau que deriva després cap a l'Escola Nova i Lliure és una idea de llibertat on el nen i la nena és un ésser bo al néixer i que la societat el corromp, i dintre d'aquesta visió el que has de fer és protegir dels vicis socials a la infància. Això quan va derivar a l'educació s'entenia que neix lliure i l'hem de protegir i vetllar perquè la societat, els compromisos, la responsabilitat et va minant la llibertat. Això, en el seu context té gràcia perquè fa un gir paidocèntric, però després això Bakunin, un segle després, contesta amb un text a Rousseau dient que lliure no neix ningú, que tots naixem esclaus. La llibertat és una conquesta, que s'ha de fer dia a dia, una conquesta col·lectiva, que no és possessió teva, és de possessió comunitària. Quan jo projecto la llibertat de les altres, del meu grup humà, del meu col·lectiu, el que faig és fer créixer la meua pròpia llibertat exponencialment, fins a l'infinit. La mirada és que és una llibertat que s'ha d'anar lluitant, aconseguint a poc a poc, i que l'has de fer amb el teu col·lectiu. Això en educació ho canvia tot, perquè passa de ser que jo munto un espai on els nens i les nenes fan el que volen i he de satisfer només el seu ego, o a què aquí entrin i diguis "d'acord, tu has vingut aquí a aprendre a ser lliure", i anem trencant l'ego, anem aprenent a fer les coses en col·lectiu, sempre mantenint l'equilibri que tenen necessitats egocèntriques en aquestes edats, però anem trencant a poc a poc perquè vagi evolucionant. Li anem donant les quotes de llibertat que és capaç de gestionar, el límit és ampli. El límit el posem on es posen en risc, on posen en risc als altres, la salut o quan abusen. Sempre amb la mirada posada que ells i elles evolucionin cap a més. Llavors aquesta llibertat no pot anar sola, la llibertat ha d'anar acompanyada de la igualtat, i dels altres valors, la responsabilitat, etc. Si no van en tàndem, si tu despenges la igualtat, que és el que fa el liberalisme, aquesta llibertat és falsa, és la llibertat dels que estan a dalt, de poder fer el que vulguin i d'explotar-te també si volen. Hi ha d'haver responsabilitat perquè els infants arriben i decideixen que volen fer X cosa, d'acord doncs si s'ha decidit després ho executem, perquè si no el que es deriva d'aquest tipus d'educació és un nen o una nena que va al seu caprici. Que no vol dir que si prenen una decisió i s'equivoquen, doncs fem assemblea i tornem a decidir, però ha d'anar acompanyat com a mínim de la responsabilitat i la igualtat. Per aterrar tot això, a nivell orgànic, que baixaries a la filosofia de l'ètica, la política educativa, seria el com s'organitza la vida del centre, quins són els òrgans de decisió del centre, qui participa, què es pot decidir en una assemblea i que no, etc. Tot això s'aterra amb les assemblees, que les petites puguin anar treballant en assemblees, de més petites comences a introduir les assemblees a través dels conflictes, de necessitats que tenen, i després ja van passant a formar part de la seva vida quotidiana, més regularment, i conforme van tenint més capacitat de projecció temporal, de planificació, les assemblees ja no són tan diàries, són setmanals, mensuals, trimestrals, etc. Aquí el grup de grans es planifiquen els seus horaris, els seus tempos, però setmanalment es van trobant. Conforme vagin creixent també les assemblees ordinàries

d'organització poden passar a ser trimestrals perfectament, segons la capacitat que vagin tenint. Hi ha diferents tipus d'assemblees: les espontànies o de resolució de conflictes, les ordinàries per prendre decisions, que poden ser d'exposició per exposar els aprenentatges. Al final és la traducció política de l'ètica.

-Com encareu l'autoaprenentatge i la transformació social dels infants? Com avalueu aquests aspectes?

-Elles es comprometen a desenvolupar els tres àmbits, intel·lectual, manual i els valors, i després, ara encara no ho fan perquè són molt petites, però després començaran a fer assemblees d'exposició on elles s'autoavaluen amb el col·lectiu. Miren els aspectes amb els quals es van comprometre i el col·lectiu dona un feedback, perquè igual el teu col·lectiu no creu que hagi assolit quelcom. La gràcia de tot el procés és que elles vagin agafant una autoimatge de si mateixes, de com són i de com no són, per poder superar els límits que tenen, osigui elles cada vegada han d'anar coneixent-se més. Quan són més petites el pensament és omnipotent, després ve la gravetat i et fa tocar de peus a terra, els límits estan a la vida, al primer trompasso ja t'adones que hi ha límits. Llavors elles van aprenent a tindre una autoimatge ajustada i una autoestima positiva de si mateixes, perquè l'exercici de la llibertat no es només que hi hagi un context on tu puguis exercir la llibertat sinó que hi ha d'haver un context psicològic també on poder-la exercir. Es pot donar que tu tinguis un context molt lliure i la gent no vulgui ser lliure. La llibertat fa por, i si tu mires en l'àmbit psicològic què passa amb això és que quan els nens i les nenes tenen l'autoestima una mica minvada, el fet de triar i arriscar-se posa més en risc la seva autoestima. Aquí és quan veus a infants que rebutgen cert tipus de coses, com per exemple les matemàtiques, o el coneixement, són mecanismes de defensa perquè s'estan protegint l'autoestima, llavors el que has de fer amb l'autoaprenentatge és que es coneguin bé, que es valorin i sobretot que visquin que l'error és quelcom constructiu i necessari, i del que aprenem. Però perquè aquest error sigui real i funcioni, primer has de treballar molt l'autoconeixement i l'autoestima. A partir d'aquí elles sí que són capaces de triar. Aquesta és la base sobre la qual has de treballar, la matriu, de la qual després derivarà que elles segueixin sent màquines de devorar el coneixement com som al néixer, sense por a equivocar-se. Això es tradueix també en no fer notes, que al final són un retorn social que t'etiqueta com a número. És més quan són petites doncs l'observació, vas acompanyant i així i després és més d'autoavaluació.

-Consideres que realment s'ensenya als infants a pensar i no pas a obeir?

Espero que sí, clar també aquestes coses funcionen amb assaig i error i anar veient què és el que passa. Ensenyar a pensar no és possible, elles poden aprendre a pensar. Jo puc generar l'espai que a elles els hi faci pensar, però al final només poden aprendre a pensar. El pensament pot anar per molts cantons, un pensament divergent et planta el resultat seguint un camí que tu ni sabies que existia, llavors no pots ensenyar una forma de pensar. I això a infantil es fa amb coses molt bàsiques, com per exemple si un infant va a fer una cosa, no li diem res, esperem que la faci, que a vegades tenim pressa per tot. Els tenim teledirigits, hem d'esperar que facin elles soles. A vegades van amb el bolquer a les mans i de cop s'adonen que no estan anant cap a la paperera, i elles soles canvien la direcció. O diuen que han d'anar al lavabo i es posen cap a la pica, i després s'adonen i rectifiquen. Aquestes petites coses marquen la diferència. O quan poses un límit, doncs expliquem el perquè. Això fa que elles s'acostumin que tot té una explicació, que no és perquè jo et digui que no es pot fer i prou, sinó que no es pot fer

perquè aquí hi ha un perill que tu encara no controles o X, i això aquestes petites coses ja els fa despertar. Sobretot donar temps i no donar respostes. Els mestres no estem per donar respostes, estem per generar estímuls que els hi creïn preguntes. A infantil es veu amb la quotidianitat. Després també pots jugar amb l'espai, una mestra li deia "arquitectura de medis", incidir en el medi. Per exemple, agafo una joguina nova i els hi deixo allà, i la detecten superràpid: arriben al matí i totes van a la joguina nova. O agafes les mateixes coses i les canvies de lloc, llavors quan van a buscar els llibres no els veuen i els han de buscar. A infantil això els fa pensar: què ha passat aquí? Contra més grans doncs vas generant espais estimulants d'altres maneres. I això de no obeir, al final és que hi hagi un raonament al darrere, el perquè de les coses.

-Com es gestiona el rol d'autoritat de les adultes?

L'autoritat hi és sempre, jo no me'l puc treure, el que he de fer és assumir que el tinc. Després quan és un rol d'autoritat que pot sobrepassar doncs en col·lectiu, sabent on tens els teus límits, això ho parlem a l'assemblea. A vegades hi ha situacions que et sobrepassen, llavors ens ajudem entre nosaltres. Això és important en un equip perquè hem de partir de la base que nosaltres tenim el principi d'autoritat ficat al cap, i això no ho treu ningú perquè és una cosa amb el que ens hem criat i hem desenvolupat, llavors això es pot treballar, però és un sostrat molt fons. Llavors en col·lectiu, si hi ha situacions que a tu concretament et treuen de les caselles, intentem delegar a companyes. A vegades és simplement que hi ha situacions que et desborden, estàs col·lapsada i se te'n va. Ens regulem col·lectivament. També pots fer un treball d'introspecció, però jo crec que individualment no es pot fer molta cosa. Això parlant d'autoritat com a autoritarisme, perquè l'anarquisme a l'autoritat no l'ha negat mai. Com a adultes que som sempre serem una autoritat, això no vol dir que sigui una autoritat que té raó en tot i que fa el que vol. Bakunin deia "en lo referente a los zapatos, mi lider el zapatero, pero solo para los zapatos". L'autoritat la concedeixen les persones a qui creuen que en aquell moment pot liderar, llavors els infants ho deleguen per exemple demanant ajuda a la persona que elles creuen que les pot ajudar. Mai diem "no, tu ets del grup de l'Anna, ves amb ella", perquè si ve a buscar-me a mi és perquè en aquell moment creu que tinc autoritat per ajudar-lo.

-Parleu del terme "llibertat" amb els infants?

Sí, clar. Així com amb l'educació tradicional es parla d'alfabetització emocional, nosaltres parlem d'alfabetització política. Nosaltres utilitzem conceptes expressament polititzats en el dia a dia de les petites, és a dir, quan porten la fruita la venen a "col·lectivitzar", o compartir, introduïm que no hi ha propietat privada, hi ha propietat col·lectiva, etc. O per exemple l'Ares quan agafa les petites, li diem que elles volen ser lliures i volen que es respecti la seva llibertat, no volen ser abusades. Respects, llibertat, abús, autonomia són paraules que no s'expliquen a l'escola. I les paraules no són només paraules, són mons possibles. Dificilment pots pensar a ser lliure si no tens el concepte al cap. Els infants aprenen les coses perquè els hi expliquem (sumar, per exemple), però clar si no els hi expliquem que és l'autonomia i que és la llibertat no ho sabran. Com que són paraules que no s'utilitzen molt socialment, tampoc les expliquem a les petites, i això limita molt els mons possibles que elles puguin pensar. Aquí utilitzem específicament aquest vocabulari.

- En segon lloc, l'educació integral: entenent que els infants són éssers multidimensionals, quines estratègies feu servir per donar la mateixa importància i desenvolupar per igual totes les seves dimensions?

-Quan avaluem ho vas veient, sempre hi ha gent que té més tendència a una cosa o a una altra, s'ha d'intentar anar anivellant. Normalment, a educació el que passa és que si l'infant destaca en alguna cosa se'l vol fer destacar encara més, i aquí seria tot al contrari, si destaca en una cosa anem a fer altres coses. No és frustrar allò, és que no ens interessa tenir persones ultra especialitzades en una cosa i que siguin uns ineptes amb la resta de la seva vida, interessa que creixin harmònicament. Després ja quan tingui capacitat de decisió que faci el que vulgui, però a nosaltres el que ens toca és vetllar perquè vagi creixent anivellada. Si hi ha un infant que rebutja el treball manual i és molt intel·lectual, doncs intentarem reforçar que faci més coses amb les mans. Normalment, la base del rebuig sempre és un mecanisme de defensa. Això s'ha de començar a fer des de molt petites, s'han d'observar aquestes coses, si quan toquen les coses les rebutgen o no, si els agrada o no, perquè a mesura que van fent coses li agafen el gust. Normalment, no és que destaquin molt en algo, sinó que hi ha una carència d'una altra cosa, llavors s'ha d'anar observant i anivellant. Sobretot no focalitzar-se en una sola cosa, que en educació quan ja son més grans passa molt. Hi ha molta gent superdotada en un aspecte que després són incapaços de relacionar-se amb la gent, i tendeixen a una escolarització específica per potenciar encara més, però això és un interès capitalista total: que sigui una màquina per anar a treballar. Doncs jo i la seva família preferim que sigui feliç.

-Com apliqueu l'educació per la vida social dels infants?

És una part més de la persona, aquí tota la vida és social. Aquí a la socialització se li dona el seu espai, quan les petites comencen i arriben noves, passen tot el procés i es van relacionant amb el grup i integrant-se. La vida social del grup és permanent, entre les assemblees de resolució de conflictes, assemblees ordinàries, etc. A part del que és l'escola, la idea és anar ampliant marges: la vida comunitària, amb les famílies anar fent grup, amb el barri doncs estem connectades amb els grups militants del barri i amb el que passa. Llavors intentem que les petites participin de totes aquestes realitats perquè són coses que passen de quotidià aquí. Nosaltres aquí quan una petita té un desnonament són coses que parlem, que igual anem al banc o anem a la porta del desnonament, és algo que les petites viuen. Les petites tenen les seves banderes negres per les manifestacions. A Can Batlló sortim a passejar, anem als tallers, coneixen la comunitat... al final a Can Batlló hi ha altres referents que s'estan autogestionant. Amb les famílies també participen d'altres espais d'aquí, i es genera com un teixit social que és bastant rellevant. Per exemple el desnonament de l'Àsia el tenen superpresent, va ser significatiu, perquè allà vam fer quelcom gros, i que a sobre ens va sortir bé i vam aconseguir que una companya es quedés a casa. Amb petites de dos anys que el temps que ha passat és gairebé el 50% de la seva vida i que se'n recorden d'aquell dia, vol dir que realment ha estat rellevant.

-Com enteneu el fet d'educar la persona sense separar el treball manual del treball intel·lectual?

Al final les coses estan vinculades, perquè el treball manual et connecta amb la responsabilitat col·lectiva i de comunitat, però alhora ens permet treballar els continguts curriculars. Si tu estàs fent un treball de reparacions també pots estar pesant, mesurant, amb les petites quan freguem plats veiem contrastos de fred, calent, mullat, sec, el

fregall és aspre, és tou, etc. Aquestes són les típiques activitats que es fan a infantil, i es poden fer fregant plats. Després els trasbalsos d'aigua, els volums, la permanència de la matèria, tots aquests conceptes matemàtics van sortint. Un dia estava treballant a l'hort amb les petites i tenien un sac que no podien moure i van estar mitja hora debatent què podien fer fins que van arribar elles soles al concepte de divisió. Al final infants petits que segons el currículum no han de contar ni fins a la desena, estan introduint-se en conceptes de primària avançada. Es tracta d'aprofitar, tenir una motxilla didàctica i saber quin és el moment per dintre del treball manual saber com enriquir allò. En el cas aquest de l'hort primer és important que tinguin l'espai de debat i de pensar, i després quan arriben a la idea posar-li nom.

- Finalment, parlem d'autogestió pedagògica. En aquest apartat m'hi centraré de manera exhaustiva, ja que és la base del meu estudi. A escala general i estructural, Arcàdia és un espai autogestionat i que, per tant, no depèn de l'Estat? De qui depèn? Teniu mitjans propis?

-Depenent de l'Estat totes ho som perquè en qualsevol moment l'Estat et fot la bota al coll, i després els edificis aquestes són municipals per exemple, vam entrar okupant i hem aconseguit una concessió, i és veritat que amb la concessió és com si fossin nostres, podem registrar la propietat, però bé és un edifici públic. I diners no en rebem pel projecte de l'escola. Algun cop sí que hem fet algun projecte educatiu extern que hem demanat alguna subvenció i ha anat molt malament, i segurament no tornarà a passar. El que és l'escola no, mai demanarem una subvenció perquè volem que sigui totalment autònom. Intentem que tot sigui fruit de l'autogestió en l'àmbit econòmic. I què entenem per autogestió doncs per fer projectes fora del que és l'escola, com espais de cures, joguines Montessori, a Sant Jordi venem rosers, portem els mercats de pagès de Sants, de Sagrada família i dos més, que els coordinem. És a dir anem fent altres projectes que ens remuneren, i les famílies també fan aportacions, però cadascuna aporta el que pot i ningú sap el que aporta la resta, només ho se jo perquè soc el tresorer, perquè no hi hagi discriminació. Llavors a la gent se li demana que sigui responsable, que vagi aportant el que pugui, fem una assemblea mensual on s'expliquen els números i elles fan el que poden, regulant-se. Amb tot això no arribem a cobrir el 100% del cost del servei, llavors gent de l'equip i famílies treballem fora, col·laborant (als mercats, venent joguines, venent roses, etc.). Després també hi ha entitats i individualitats que fa anys que col·laboren amb el projecte, són com sòcies que aporten diner capital. I poca cosa més. Tenim línies de treball de futur de formació de professorat, d'edició de contes per anar trobant vies de finançament que acabin d'omplir el buit. Al final, quan vam obrir aquest servei, que és com la Zona 0 del que serà l'escola i va ser per petició de les famílies, sí que vam posar la condició que aquí hi havia de poder accedir gent sense recursos, perquè les famílies que ens van venir a buscar eren famílies de classe mitjana-baixa amb professions liberals i capital cultural alt, llavors vam dir que d'acord, però que aquí hi havia de venir tothom. Des de llavors fins aquí ha anat passant de manera natural que ha anat venint gent de diferents procedències i tot bé. A la llarga l'escola gran també dependrà del departament, encara que per elles sigui una escola privada, tens més independència però et controlen igual, encara que no et financin.

- Qui decideix el currículum?

Les necessitats de les petites. Clar, depèn de les edats. Per exemple, un currículum negociat tu el pots fer a partir de certes edats, parlant de continguts. A infantil no em puc posar a negociar el currículum amb un infant d'un any, els continguts per aquesta edat seran els gradients de desenvolupament marcats. Quan els continguts van ser més complexos, seran les petites qui decideixin què volen fer. Nosaltres actuem a les assemblees d'exposició, quan elles exposen el que han escollit investigar

aquell trimestre i s'autoavaluen, vetllem perquè no hi hagi falsos coneixements, perquè podria passar. Però l'itinerari curricular en aquest cas quan ja tenen les habilitats per investigar, se'l fan elles. Això és un procés, primer han d'aprendre a llegir i escriure, pensament logicomatemàtic, saber cercar informació, etc. A les etapes que estan ara el grup de grans estan a la fase de lectoescriptura i coneixement matemàtic, i això ho triem nosaltres, són gradients de desenvolupament de coses que sabem que necessiten per ser autònomes. Quan tinguin la base aquesta els deixem corda perquè funcionin soles. Les famílies aquí no decideixen, perquè jo entenc que és un àmbit professional, que a vegades a educació sembla que tothom pot opinar. Es poden fer suggerències, però deixa'm treballar. És que no funciona, hi ha una confusió que em preocupa bastant. Una cosa és l'autogestió, la socialització del coneixement i l'altra és que no es delegui res. Si em vull fer una casa li demanaré a qui en sap, a un arquitecte, i jo no tinc massa a decidir en aspectes tècnics. A vegades caiem en això, perquè en educació sembla que tot és d'estar per casa, i no. Les professionals de l'educació us heu de fer valdre a nivell intel·lectual, s'ha de reivindicar la figura de mestra. S'ha de fer entendre que la gent ha de tenir una bona formació per fer aquesta feina, no es fa així com així. Hi ha coses que són opinables i hi ha coses que no, i penso que ens hem passat tres pobles amb això.

-Com es sosté a econòmicament el projecte (material, salaris, espai, etc.)?

-L'espai l'anem autogestionant entre totes, el material gairebé tot és reciclat, Descontrol ens dona els papers, les fustes són de la fusteria, l'espai sempre s'ha arreglat amb les nostres mans. Els diners que entren bàsicament són per salaris i per quatre despeses més: gestories, Hisenda, seguretat social, impostos, telèfon, etc. Tenim 4 salaris, però el de l'Àsia per exemple és d'una subvenció que li paguen el salari. L'any que ve tindrem un parell de persones més.

- Les criatures s'autoorganitzen l'aprenentatge? De quines maneres ho fan? Hi ha diferència entre les diferents edats? Com avalueu aquest aspecte?

Això ja ha quedat força respòs... Les més petites s'autogestionen l'aprenentatge deixant-les aquí i explorant. L'autogestió sempre té els seus límits, perquè al final qui posa els materials soc jo. Són autodidactes perquè són elles les que exploren lliurement i ningú els hi diu on han d'anar, però és cert que el material l'he posat jo, i he mirat que sigui adequat. També decideixo si el canvi de lloc. Després quan elles van creixent, amb el treball intel·lectual tenen les seves carpetes i van avançant individualment al seu ritme. Elles escullen quan volen menjar, la roba que es posen, però això és més l'exercici de la llibertat. Al principi les opcions de tria han de ser curtes, entre dues coses. S'entrenen en l'exercici de la tria. De fet, amb la roba de recanvi la idea és tenir-ne la suficient com perquè elles no en tinguin d'individual, sinó que hagin de triar de la col·lectiva, perquè tinguin més opcions i perquè no estiguin determinades pel gènere i puguin explorar més, la seva identitat, i puguin anar canviant sense que se'ls jutgi. Si ens posem a parlar de tria la més important per a mi és aquesta, que puguin triar la identitat, perquè és quelcom mòbil que ha d'anar fluctuant, i normalment les etiquetes no deixen fluctuar la identitat.

- Les adultes educadores, us autoorganitzeu l'aprenentatge? De quines maneres ho feu?

Això fatal, perquè no tenim temps. Ho hem intentat sistemàticament, tenir maneres de formar-nos entre nosaltres, però ens costa molt trobar el temps. Moltes de nosaltres seguim estudiant i fent coses pel nostre compte i anem intentant compartir

el coneixement amb el col·lectiu, però no tant com ens agradaria. Nosaltres tenim molta feina de militància per implementar el projecte, i realment ens està traient aquest espai de qualitat de poder dedicar-nos a la formació. Les assemblees que fem són totalment funcionals, però a nivell d'autogestió sí, en fem una cada quinze dies i tenim una eina de programació que fa por. Als espais de valoració sí que es dona més espai a parlar, llavors aquí sí que surten més coses profundes. Al dia a dia, espais de formació jo crec que ens aniria bé tenir-ne més. Anem fent coses tots però no tant en col·lectiu, sí que comptabilitzem les hores de formació com a hores dedicades al projecte, però no és col·lectiu, no hi ha un espai per compartir. Són els espais que ens agradaria tenir, per poder compartir coneixements.

- Quines tècniques de recerca i treball i formes d'autodidactisme apareixen al dia a dia a Arcàdia?

-Amb les petites és el que hem dit, i les nostres també són d'investigació, indagació.

-Quin paper tenen les famílies i acompanyants dels infants en l'àmbit d'autogestió?

-Nosaltres no els hi demanem la participació, ni els hi prohibim ni els hi exigim. Sí que sempre convidem a la participació. Elles fins a l'any passat anaven participant esporàdicament, s'ocupaven del "campillo" de manera informal, i ara aquest any van decidir organitzar-se, com una AFA, i elles han muntat grups de suport de manteniment, de comunitat, de sortides, d'autogestió econòmica, de formació pedagògica, etc. Diguéssim que fan una mica el que elles volen. A l'espai de dia a dia no hi són les famílies, ho han provat i ja no volen venir més. Passa que venien a ajudar i no ajuden perquè estan amb el seu fill/a, i s'acaba generant una desigualtat, perquè tenir temps de es tenir molt privilegi o de tenir-ne molt poc perquè ni treballes. Bé, i a part fan el menjar, fan la neteja dels caps de setmana, perquè aquí no hi ha cuina. A l'escola la idea és fer el menjar amb les petites. La part de neteja també la fa ComNet si alguna família ho contracta.

- En general, aquest projecte entén el poder com una asimetria? Per què?

-El poder és una cosa a combatre. Pots entendre el poder com una asimetria o el pots entendre com un empoderament. Però així en principi el poder és quelcom a combatre. Jo sempre he assimilat el poder a aquella gent que té més possibilitat de tenir-lo, però si fas un sinònim de poder amb capacitat, la cosa canvia. L'anarquisme sempre ha estat per la destrucció del poder, el comunisme ha estat per conquerir el poder. Amb l'autogestió el poder es dilueix en la comunitat. AL final el discurs de la conquesta del poder és quelcom comunista.

- Creus que hi ha altres manifestacions d'autogestió a Arcàdia que no hàgim esmentat?

-Segurament, moltes que deuen tenir les petites i que segurament ni veiem.

- Teniu relació amb altres col·lectius autogestionats del barri de Sants? I d'altres barris? Creus que aquest aspecte també consisteix, d'alguna manera, en l'autogestió col·lectiva? (a escala de barri o en l'àmbit ideològic)

-Sí nosaltres ens vinculem al cantó de qui lluita, aquí al barri amb el GAS, amb Can Vies, a l'assemblea de barri, a Can Batlló... sempre hem sigut un col·lectiu que hem buscat molt la interacció en positiu amb altres col·lectius, de trobar sinergies i d'espèrs més enllà del barri

també, sí que tenim bastants vincles. Hem fet gires per Espanya, França, Suïssa, Alemanya, Brasil, etc. Sempre ens mantenim actives, amb els sindicats CGT i CNT sempre hem tingut molt bona relació i ens mantenim molt en contacte. És com qualsevol col·lectiu llibertari que milita. Clar ja són molts anys, la gent ens coneix. Cadascuna de nosaltres també portem un recorregut molt llarg de militància llavors els llaços també són molt grans, coneixem a gent a molts llocs. Al final el món llibertari es mou molt així, amb el llaç personal de la confiança. Se'ns coneix força per ser un col·lectiu molt tenaç. Aquestes xarxes són importants per fer difusió.

- Arran de tot el que m'has explicat, com definiries el concepte d'autogestió? (tant a nivell de principi llibertari i a nivell pedagògic)?

-"Do it yourself". L'autogestió és l'eina política que tenim per precisament destrossar el poder. Si no hi ha autogestió apareix el poder per algun racó. L'autogestió entesa com a autoorganització és la forma orgànica d'assemblees i tal, l'autogestió econòmica, per mi és l'important. Si no autogestionem l'economia no autogestionem res, hem d'escalar l'autogestió. Les nostres àvies del 36 estaven pensant a autogestionar tot un territori, volien autogestionar els transports, fabriques, la vida. L'autogestió és la base, és sinònim d'anarquisme. És cert que el concepte s'ha pervertit, s'ha portat cap a altres cantons, però l'autogestió és la manera d'organitzar-se sense líders, és la base.

- Si poguessis parlar amb un grup d'estudiants d'educació infantil, què és el que creus que és més important que descobrissin de la pedagogia llibertària? I del principi d'autogestió educativa?

-El que els hi diria és que pensin que la carrera que han agafat és un àmbit amb un ampli compromís social, no és un àmbit de "m'encanten els infants", sinó que és un àmbit amb una enorme càrrega política i contingut social. Llavors per mi no existeix educació sense compromís social. Per a mi no és tant si la gent és llibertària o no sinó si la gent té un compromís social. Per les més precàries, amb uns valors que puguem compartir, de llibertat, solidaritat, ajuda mútua, que volem un món més just, més igualitari, més solidari. L'educació té molt a dir en això. L'educació pot ser pura reproducció social o pot fer evolucionar la societat. Sempre hi ha les dues coses, perquè en el moment que tu només ensenyes una llengua estàs ensenyant una cultura al darrere, estàs sent conservadora, però pots posar l'èmfasi en la crítica i el canvi social o pots posar l'èmfasi en el conservadorisme i l'immobilisme. El que ens hem trobat normalment és que fem les coses de manera conservadora, perquè és el que ens dona seguretat. L'educació té molt potencial per fer desenvolupar les persones. Quan parlem d'educació, en veritat parlem d'escoles, de sistemes escolars, no de sistema educatiu que engloba molts més àmbits, però tot i això la formació escolar són etapes de la vida molt cabdals, les petites es passen dins l'escola moltes hores i al final tu acabes sent una referent de les petites. I això té una responsabilitat enorme, una responsabilitat social que tu tens. Tu has de poder respondre a les necessitats socials, no a les necessitats del capitalisme. L'Estat té una necessitat urgent que la gent no es rebel·li, i el capitalisme, de tenir mà d'obra formada que no es rebel·li, que al final és el mateix, capital i estat per nosaltres és el mateix, els estats els creen els capitalistes per crear les estructures que necessiten, i dins d'aquestes es creen els sistemes escolars, que es creen a l'època quan es crea l'estat nació. Els sistemes escolars són un invent paral·lel als estats nació als principis del s. XVIII a Europa. Cal ser molt conscients d'on estar i fer allò que es pugui allà on s'estigui, ja sigui la pública, la privada, un projecte, etc. L'important és què aportem a la societat des de l'educació i fer valdre la professió a nivell intel·lectual, nodrir-se i tornar a la societat que les professionals de l'educació també podem dur debats intel·lectuals, podem escriure llibres,

podem debatre al mateix nivell que altres disciplines, etc. Perquè és així, i si no parlen les professionals de l'educació, parlen altres sobre educació, parla tothom: polítiques, etc. Tothom va posant cullerada i sembla que les mestres no tenim veu. Diria això, que s'impliquin.

Nosaltres el fet de muntar un projecte no és perquè sí, és perquè els sistemes escolars estan creats per reproduir no per transformar, llavors nosaltres com a professionals ens trobem que dintre de l'estructura no podem canviar res. Hi ha gent que està dintre i pensen que es pot canviar, i nosaltres les encoratgem perquè igual ho aconsegueixen, jo no tinc la veritat absoluta. Però la nostra experiència és que dins de l'estructura no podíem canviar res, llavors decidim autogestionar-nos i muntar el nostre propi centre per poder portar a terme les propostes de manera radical, quan diem de manera radical no volem dir de manera extremista, sinó d'agafar els postulats base que volem aplicar i aplicar-los bé. Al final és tot allò que hem après a les nostres formacions, poder-ho aplicar. Realment hi ha milers i milers d'estudis que podrien certificar que una educació així és òptima pel desenvolupament de les petites, i no volen perquè la tessitura actual del sistema educatiu és que aquest tipus d'educació els agraden les capacitats que treuen, perquè surten persones amb autonomia, crítica, capacitats mils, que són les que el mercat necessita, però clar, les necessita sent persones submises. Però clar, quan tu generes tot aquests tipus de capacitats la persona que surt no és submisa. Llavors, per què no s'implementen realment aquestes metodologies? Perquè seria minar el mateix sistema, llavors no els interessa, que hi hagi autogestió, llibertat, no interessa. És tot un eufemisme. I això que estem fent no és res nou, ja portem segle i mig de pedagogia així, i saben perfectament el tipus de persona que surt. Els avis i les àvies que van estar a les escoles racionalistes van ser les joves que van estar al capdavant contra Franco., van ser les mateixes. Tinc un professor que deia que les pedagogies llibertàries són superpotents, però que cap estat és tant ruc de pagar la seva autodestrucció. No interessa, però hem de saber a què volem servir.

ENTREVISTA FAMÍLIA 1:

A continuació s'exposen les preguntes a realitzar a en/na **Aziz Faye**, familiar d'una criatura que participa en el projecte d'educació autogestionada Arcàdia.

- Abans de centrar-nos en la pedagogia llibertària i l'autogestió, eixos principals d'aquest estudi, seria convenient que parlessis una mica de què t'ha portat fins aquí. Per què vas decidir fer a la teva criatura en aquest projecte? Quants anys té ella i quants anys fa que hi forma part?

-Jo, l'any 2020, fa tres anys, vam sentir el projecte d'Arcàdia que era autogestionat pels mateixos familiars i nosaltres el que buscàvem era una cosa així, on la família participés i formés part de la dinàmica i que pugui tenir tota la informació necessària, de com es tracta als infants, com és l'educació, etc., i coneix més als professors i a la resta de famílies. A part jo treballo al costat, per tant, la facilitat de sortir de la feina i anar a buscar als nens, tota aquesta dinàmica que és més fàcil d'alguna manera, perquè és veritat que l'horari que fa Arcàdia, que acaba a les tres, si estigués lluny treballant em costaria una mica, però joestic dintre de Can Batlló treballant i facilita molt, és molt pràctic. Els meus fills ara tenen cinc anys, i portem tres anys aquí.

- Com definiries Arcàdia?

-És un projecte social que el que més m'agrada és que té en compte la situació dels pares, ajuda molt als pares a què tinguin accés a l'educació, perquè moltes famílies potser... doncs no les dificulta, el tema econòmic per exemple doncs no estan pensant en diners perquè les famílies puguin entrar, si tu arribes i tens dificultats econòmiques doncs es parla i s'entén i ens ajudem entre nosaltres, i això està molt bé.

- Quina relació té Arcàdia amb Can Batlló?

Arcàdia forma part de Can Batlló, participa en les assemblees.

- Anem a centrar-nos en els tres principis bàsics de la pedagogia llibertària. Comencem per l'antiautoritarisme. Com creus que s'encara l'autoaprenentatge i la transformació social dels infants? Consideres que realment s'ensenyaa als infants a pensar i no pas a obeir? Es parla del terme "llibertat" amb els infants?

-Sí jo crec molt en aquesta llibertat, que Arcàdia té molt en compte a l'hora d'educar i acompanyar als infants, que el nen tingui capacitat de fer les coses per si mateix, i qualsevol problema que pugui tenir aquest infant doncs no s'intenti resoldre amb la insistència o amb la força sinó intent incloure les capacitats que té en aquest moment, i anar creixent a poc a poc, sempre tenint en compte la capacitat que té aquest nen. Veig que, tingui l'edat que tingui aquest nen, a l'hora de sortir, ja sigui que pots caminar, o només gatejar, sigui com sigui tu ho has de fer a la teva manera, i tenen tota la capacitat i paciència d'esperar que el nen surti sol. Per treure el bolquer igual, sempre aprofiten les capacitats que té el nen i el fan autònom, però clar s'ha de tenir molta paciència per oferir aquest acompanyament, i no conec molt als altres, però imagino que molts professors no tenen aquesta paciència. Això és molt important.

- En segon lloc, l'educació integral: entenent que els infants són éssers multidimensionals, quines estratègies creus que es fan servir per donar la mateixa importància i desenvolupar per igual totes les seves dimensions?

-Pel que veig, Arcàdia està molt enfocat en el dia a dia dels nens, en anar descobrint el que li agrada més, com acompanyar-ho i desenvolupar aquests pensaments, aquestes ganes de fer coses, perquè no tots els nens tenen els mateixos gustos ni ganes d'actuar, i això allà jo crec que actuen respectant les coses que les persones fan més al seu dia a dia, les rutines. Tenen en compte els horts, les visites que poden fer des d'un altre àmbit, als altres tallers d'oficis que hi ha a Can Batlló, la sortida per descobrir la naturalesa, tots aquests detalls que potser si tu no coneixes no li dones tanta importància, però sí que és important.

- Finalment, parlem d'autogestió pedagògica. En aquest apartat m'hi centraré de manera exhaustiva, ja que és la base del meu estudi.

- Qui decideix el currículum?

-Entenc que són els professors. Els materials que els infants fan servir jo entenc que els creen els professors i professores d'Arcàdia. El que fan exactament, sincerament no ho sé.

- Com es sosté a econòmicament el projecte (material, salaris, espai, etc.)?

- Aquí cada família fa una aportació econòmica i no conec les altres famílies, però nosaltres fem l'aportació que fem i entenem que amb això cobrim la part que ens pertocaria, o no, però intentem que sempre el que puguem perquè són els nostres fills que estan a les seves mans i això no té preu. Qualsevol aportació per a mi és insuficient. També és el que dèiem, Arcàdia té en compte les dificultats que puguin tenir les famílies i intenta adaptar-se a això.

- Les criatures s'autoorganitzen l'aprenentatge? De quines maneres ho fan? Hi ha diferència entre les diferents edats?

-Crec que sí, d'alguna manera. Tinc entès que fan assemblees i a partir d'aquí cada nen o nena pot manifestar els seus desitjos i a partir d'aquí Arcàdia els acompanya a aconseguir aquests objectius.

-Quin paper teniu les famílies i acompanyants dels infants en l'àmbit d'autogestió?

-Jo personalment no soc molt útil perquè estic molt enfeinat, porto un altre projecte social que és el Top manta, i el que jo aporto com que tinc un taller de confecció molts cops m'encarreguen coses de moda, i ho fem intentant fer-ho amb els mínims gestos possibles. També participem en les assemblees la meva dona i jo, últimament no tant, però si intentem fer tot el que puguem, per exemple les neteges, cuinar cada temps que ens toca. Això tenim un calendari que anem col·locant el dia que toca a cadascú.

-Creus que el fet de participar en un projecte autogestionat pot afavorir el procés de criança del teu fill/a? Creus que tindrà repercussions en el seu futur?

- Home i tant! Perquè els nens i nenes tenen dos models a qui seguir, el primer és la

família i l'altre és l'escola, i si el nen o nena veu aquestes dues institucions juntes facilita molt al seu creixement i li dona molta més seguretat, i molta confiança.

- Creus que hi ha altres manifestacions d'autogestió a Arcàdia que no hàgim esmentat?

-Crec que ho hem parlat tot.

- Arran de tot el que m'has explicat, com definiries el concepte d'autogestió? (tant a nivell de principi llibertari i a nivell pedagògic)?

-Autogestió en aquest cas és el fet que Arcàdia siguem nosaltres, els pares i mares, qui l'estem construint, perquè Arcàdia s'està construint a partir de totes les integrants, que són els professionals educadors i els familiars, i fins i tot els nens i nenes també formen part. A partir d'aquí estem dirigint cap a on vulguem, l'altra part és la part econòmica que es necessita pel futur escola que volem construir, i tot el que requereix recursos econòmics, que potser això és el que es tancaria una mica, però estem avançant a poc a poc.

- Si poguessis parlar amb un grup d'estudiants d'educació infantil, què és el que creus que és més important que descobrissin de la pedagogia llibertària? I del principi d'autogestió educativa?

- Sempre tenir en compte la capacitat del nen o nena i els seus valors, jo crec que el nen o nena ha de ser el centre de l'aprenentatge. Si tenim això en compte qualsevol ensenyament serà molt més fàcil., perquè no totes les persones som iguals i això s'ha de tenir en compte.

ENTREVISTA FAMÍLIA 2:

A continuació s'exposen les preguntes a realitzar a la **Mariona Ardèvol**, familiar d'una criatura que participa en el projecte d'educació autogestionada Arcàdia.

- Abans de centrar-nos en la pedagogia llibertària i l'autogestió, eixos principals d'aquest estudi, seria convenient que parlessis una mica de què t'ha portat fins aquí. Per què vas decidir fer a la teva criatura en aquest projecte? Quants anys té ella i quants anys fa que hi forma part?

- La meua filla es diu Heura, té tres anys i aquest és el segon curs que està a Arcàdia i ve cada dia, el primer any venia a alguna assemblea i la vam començar a portar. Ens va agradar molt trobar el projecte Arcàdia perquè teníem un conflicte entre portar-la a la pública, tema que ens sembla "estupendo" i volem donar suport, però alhora també volíem un projecte afí a nivell polític i ens preocupaven també les ràtios de l'escola pública. Però ens preocupava que els projectes alternatius que trobàvem eren elitistes, quant a preu i quant a l'homogeneïtat tant d'estructures familiars com d'orígens culturals de procedència de les unitats de convivència que arribaven a aquests projectes. Llavors teníem conflictes i, per tant, arribar a Arcàdia on crec que la gran diferència que marca és que la quota és lliure i secreta el que fa que hi hagi varietat en aquests dos eixos que he dit. Per tant, ràtio adult i petites, projecte amb unes línies pedagògiques afins i amb un entorn i concepció polititzada i no elitista. Per nosaltres és important perquè som una família queer, la meua parella és no binària, llavors ens sentim recolzades també en aquest model familiar i ens sentim respectades i incloses.

- Com definiries Arcàdia?

Arcàdia és una escola llibertària situada a Can Batlló, crec que això també és un fet fonamental, i també quan vam entrar al projecte clar, parlàvem amb una altra escola que era un bolet enmig d'un barri, en canvi, aquí està en un ecosistema. Ara mateix és un espai de 0-6 perquè no s'ha donat ni que hi hagi nens més grans que continuïn i també perquè hi ha l'horitzó d'un projecte d'escola fins als 16 em sembla, que està lligat a un edifici... bé, hi ha un horitzó, no molt clar, que hi ha la possibilitat de fer un projecte més gran, però fins ara és d'aquestes edats.

- Quina relació té Arcàdia amb Can Batlló?

- La veritat és que jo no estic a les assemblees de Can Batlló, per tant, em perdo una mica, perquè és algo molt complex, i el que m'arriba és a través d'Arcàdia. Així en general doncs Petit Arcàdia és un projecte de Can Batlló, que està inscrit en un ecosistema específic.

- Anem a centrar-nos en els tres principis bàsics de la pedagogia llibertària. Comencem per l'antiautoritarisme. Com creus que s'encara l'autoaprenentatge i la transformació social dels infants? Consideres que realment s'ensenya als infants a pensar i no pas a obeir? Es parla del terme "llibertat" amb els infants?

- En l'àmbit d'organització es fa una assemblea cada matí on ells decideixen quina és l'activitat a fer, es té respecte als ritmes maduratius de cada infant. El fet de barrejar edats fa que aquest respecte al ritme maduratiu no vagi d'acord amb un preprograma establert de passar cursos, sinó que els grups es van fent d'acord amb el moment evolutiu de l'infant. No hi ha judici sobre

aquest moment maduratiu, vull dir cadascú té el seu ritme. Ells van proposant, sempre d'acord amb unes limitacions, hi ha un material que és el que hi ha i l'espai és el que hi ha, la gent és la que hi ha... els hi fan moltes preguntes, per exemple a nivell de gestió de conflictes també, és a dir, cada moment és un bon moment, des de l'hort, o la manipulació de materials, o de la gestió de conflictes, doncs és un moment de posar consciència, de fer-los-hi preguntes per anar aprenent.

- En segon lloc, l'educació integral: entenent que els infants són éssers multidimensionals, quines estratègies creus que es fan servir per donar la mateixa importància i desenvolupar per igual totes les seves dimensions?

-Sí, es té en compte, però clar també són molt petits, per tant, tot el treball que fan per preparar el llenguatge o per preparar les matemàtiques és manipulatiu, experiencial. Per tant son habilitats que ja en si tenen interès a nivell motor, però alhora doncs la motricitat fina facilita després arribarà l'escriptura. Vull dir que ja en el fet d'inclús si està orientat cap a l'escriptura o la matemàtica, aquestes habilitats prèvies que necessiten ja són molt àmplies i ja toquen diversos aspectes de l'evolució de la persona. En aquestes edats em costa de veure-ho tan clar... no ho sé, si algú em diu "mira és que per aprendre a escriure necessita fer xurrets de plastilina", doncs això és atenció a l'educació artística també. Cada activitat que es fa amb aquestes edats és multifacètica, o el moviment lliure, el joc.

- Finalment, parlem d'autogestió pedagògica. En aquest apartat m'hi centraré de manera exhaustiva, ja que és la base del meu estudi.

- Qui decideix el currículum?

- Ni idea, no en tenim ni idea del currículum d'Arcàdia. Les famílies no.

- Com se sosté a econòmicament el projecte (material, salaris, espai, etc.)?

- Per les quotes secretes de família, aportacions de les unitats de convivències, algunes accions autogestionades com el mercat... hi ha projectes consistents que porten gent d'Arcàdia, com ara la fira de Nadal o el mercat de pagès; després hi ha unitats de convivència que de tant en tant fan accions, com ara una festa, un concert, etc.; i després suposo que hi ha donacions, però no ho sé. També es demanen ajudes estatals per la contractació.

- Les criatures s'autoorganitzen l'aprenentatge? De quines maneres ho fan? Hi ha diferència entre les diferents edats?

- Hi ha una assemblea, això és l'únic que sé. No sé què passa allà dins, això és una cosa que s'ha anat demanant, com de quina manera les unitats de convivència adultes podem formar-nos una mica en aquests conceptes, i bé és una tasca que hem de fer nosaltres de conformar-nos. A nivell de com s'estructura a dins no ho sé...

- En general, aquest projecte entén el poder com una asimetria? Per què?

- El poder és un tema molt complex... el poder sempre està, una cosa és si parlem del

sistema, d'un sistema opressor, organitzat, on hi ha una dicotomia entre els opressors i els oprimits, etc., però això sempre és una mica caricaturesc. Ja des de Foucault i la biopolítica i tot això, el poder està diversificat en cadascun dels cossos i dels actes, i sempre hi ha asimetries. El que passa és que hem de ser conscients d'aquestes asimetries, i quan aquestes ajuden a empoderar a qui no té poder, per exemple en un rol on tu tens més recursos i jo menys, això és una asimetria, però som conscients de quins actes fem. Després si entenem el poder com la capacitat de fer, dona agència. Després també que el poder és mòbil, per exemple si parlem ara d'un espai protegit on volem cuidar que tothom tingui la seva agència, doncs el poder és una cosa mòbil i que s'ha d'estar molt atent a què no es centri en una sola persona, o en un grup. És molt complex, però sens dubte que el poder és asimètric, però també és dinàmic, i l'important és estar atentes a aquest dinamisme per veure com els rols de poder van canviant, es van consensuant, limitant, si hi ha processos d'empoderament en cadascú de nosaltres.

-Creus que el fet de participar en un projecte autogestionat pot afavorir el procés de criança del teu fill/a? Creus que tindrà repercussions en el seu futur?

- Això Sí. Sens dubte, cap a positiu. Crec que són molt importants els processos d'autogestió perquè et donen una creença que organitzen-te amb els altres pots construir les estructures que necessites per viure, i això dona un poder que facilita els processos de bona vida entre tu i els altres. Limita les actituds clientelars i em sembla molt més responsable pel món que li tocarà viure, que ho tindrà bastant complicat.

- Creus que hi ha altres manifestacions d'autogestió a Arcàdia que no hàgim esmentat?

-Que els projectes d'autogestió són precaris, són difícils i sempre és un anar inventant tota l'estona, que això és part de la seva potència també.

- Arran de tot el que m'has explicat, com definiries el concepte d'autogestió? (tant a nivell de principi llibertari i a nivell pedagògic)?

- En unes maneres de fer que són conscients no sols del contingut sinó del context. És a dir, és conscient de tots els plans (materials, afectius, ecosistèmics, etc.), que faciliten que algo es pugui donar. Doncs si és "curar", és no pensar només en el meu mal i la persona que em cura sinó pensar d'on ve la tireta, com aquesta persona ha pogut adquirir aquests coneixements que m'ajuden a mi, com es fa la relació, quin intercanvi monetari hi ha, com es manté l'hospital... ser conscients de totes aquestes capes que es necessiten perquè succeeixi alguna cosa.

- Si poguessis parlar amb un grup d'estudiants d'educació infantil, què és el que creus que és més important que descobrissin de la pedagogia llibertària? I del principi d'autogestió educativa?

-Doncs que els infants no són una tabula rasa on s'ha de dipositar un programa a dins, sinó que els infants en qualsevol edat són éssers complets. Nosaltres el que fem és dotar-los d'un entorn on puguin evolucionar, amb respecte total a les seves diferències i al seu ritme evolutiu, però tenint en compte tot aquest multinivell, és a dir: en quina estructura estem, com se sosté l'escola,

quines relacions s'estableixen entre els infants i les adultes, etc. Perquè si no podem caure a certs projectes educatius on tot està centrat només que aquest respecte per l'evolució de l'infant com si fossin plantetes aïllades del món sense una lectura política, de com se sosté, els sistemes de cures... molt! Que no és només donar atenció a l'infant, desconnectat del món i dels recursos materials que necessita el projecte per desenvolupar-se. D'autogestió els diria que l'exercici d'autogestió t'ensenya moltíssim i que et fa conscient de lo difícil que és que les coses es puguin fer, i que les estructures necessiten ser cuidades. Em sembla que et dona un nivell de consciència que és molt important.

ENTREVISTA FAMÍLIA 3:

A continuació s'exposen les preguntes a realitzar a en/na **Alba Moya**, familiar d'una criatura que participa al projecte d'educació autogestionada Arcàdia.

- Abans de centrar-nos en la pedagogia llibertària i l'autogestió, eixos principals d'aquest estudi, seria convenient que parlessis una mica de què t'ha portat fins aquí. Per què vas decidir fur a la teva criatura en aquest projecte? Quants anys té ella i quants anys fa que hi forma part?

-Ja amb el meu fill gran, que té dos anys i mig més que el petit, vam crear amb cinc famílies més un grup d'acompanyament dels nostres petits fins als tres anys. Va anar molt bé llavors, amb el petit, que va ara a Arcàdia, el Sergi, vaig voler canviar perquè el projecte va evolucionar diferent del que jo volia, es va fer massa gran amb massa ideologies diferents. Llavors vaig saber que existia Arcàdia, que jo ja ho coneixia des de fa temps, i vaig dir vinga aniré a parlar amb el Joan per introduir al Sergi al grup. Jo ja sabia que tenien una pedagogia llibertària i m'agradava això. A més a més, m'alliberava d'haver de participar com a acompanyant, perquè al grupet que havíem format sí que participaven les famílies un cop per setmana i era una mica feixuc. Aquest és el tercer curs que estem aquí, el nen va entrar amb un any.

- Com definiries Arcàdia?

-És un projecte que té molt clar la seva línia pedagògica, també és normal perquè és un projecte que està definit des de fa molts anys, encara que l'escoleta sigui més recent, ells tenen molt, molt clar quina és la seva pedagogia, i encara que admeten suggeriments ells segueixen amb la seva línia. I per això m'agrada també que ho tinguin molt clar.

- Quina relació té Arcàdia amb Can Batlló?

-Tota. Bé jo entenc que el projecte era independent de Can Batlló, però quan es va obrir Can Batlló a les veïnes al final Can Batlló és Arcàdia i Arcàdia és Can Batlló, estan molt lligades. La ideologia també és molt de la mateixa línia.

- Anem a centrar-nos en els tres principis bàsics de la pedagogia llibertària. Comencem per l'antiautoritarisme. Com creus que s'encara l'autoaprenentatge i la transformació social dels infants? Consideres que realment s'ensenya als infants a pensar i no pas a obeir? Es parla del terme "llibertat" amb els infants?

-Imagino que les tres coses estan molt lligades, l'equip d'Arcàdia simplement és com al dia a dia, segons van sortint problemes o dificultats, se'ls ajuda i impulsa a pensar com resoldre aquest problema, sempre acompanyats de l'adult. Imagino que està tot lligat, no hi ha un ordre de què s'ha de fer això, això i això, sinó que hi ha propostes, activitats, d'una banda, i responsabilitats. I no estan obligats a les responsabilitats, però bé, dins de la teva llibertat de dir, per exemple, "no vull rentar els plats", doncs ja saps que ningú no rentarà els plats per tu i després a l'hora de dinar estaran bruts. La resolució de problemes és molt natural, si un infant no arriba a agafar una cosa doncs se li planteja "què podem fer?", "mira doncs puc agafar aquesta cadira" "aquesta cadira està una mica coixa potser és perillós", etc. Insisteixen molt en si és la teva llibertat de fer les coses, però compte perquè hi ha coses que són perilloses per la teva integritat física, llavors això hi van portant tot de la mà.

- En segon lloc, l'educació integral: entenent que els infants són éssers multidimensionals, quines estratègies creus que es fan servir per donar la mateixa importància i desenvolupar per igual totes les seves dimensions?

-No sé si ho acabo d'entendre, però per exemple, no hi ha assignatures, com matemàtiques o llengua, sinó que és al llarg de les activitats que es va fent. M'ho invento, però per fer un pastís necessitem la psicomotricitat fina, les matemàtiques per mesurar els ingredients. Van integrant totes les capacitats, i les problemàtiques que van sorgint. Fa mesos se'ls hi va trencar una cadira llavors el grup de les grans van anar a la fusteria per veure com es podia reparar, i els del taller de fusteria els van ajudar i els hi van explicar. Això, a més a més d'anar aprenent petits tastets de diferents oficis també els serveix pel que fa a les matemàtiques, perquè una cadira ha d'estar recta. Ara són petits, els més grans tenen cinc o sis anys, però més endavant ja veuran el que són els angles rectes i tot això, llavors es va barrejant tot el currículum educatiu que després l'Estat demana quan acaben cada cicle. Crec que ho porten força bé, amb l'hort també, hi ha diferents coses que s'han de tenir en compte, perquè és un ofici de pagès, però també està molt relacionat amb les matèries més curriculars.

- Finalment, parlem d'autogestió pedagògica. En aquest apartat m'hi centraré de manera exhaustiva, ja que és la base del meu estudi.

- Qui decideix el currículum?

-Això no ho sé, però imagino que les acompanyants d'Arcàdia. Les famílies aquí, i a mi em sembla estupendo, no tenim res a dir. Imagino que es basen també una mica en el currículum oficial per cicles per no allunyar-se molt de l'oficialitat. Entenc que són elles les que decideixen la línia a seguir.

-Com es sosté a econòmicament el projecte (material, salaris, espai, etc.)?

- La gran pregunta, perquè a mi em sembla impressionant el que fan, perquè som

conscients que hi ha famílies que estan becadades, és a dir elles no miren si pots o no pots pagar, llavors això m'agradaria saber d'on surten els diners perquè fa aigües per tot arreu. Sempre ens han explicat que el projecte gran d'Arcàdia té un matalàs econòmic d'on van traient diners per Petit Arcàdia. Espero que duri molt perquè imagino que és superdeficitari el projecte.

- Les criatures s'autoorganitzen l'aprenentatge? De quines maneres ho fan? Hi ha diferència entre les diferents edats?

-Entenc que sí. Pel que sé de pedagogia llibertària entenc que segons va passant el dia, tenen la seva carpeta amb les propostes d'activitats i després les responsabilitats i compromisos que prenen cada dia de fer les criatures. Llavors imagino que d'aquesta banda les acompanyants ja els van guiant amb les problemàtiques que sorgeixin. No ho sé del tot, però imagino que les criatures tenen certa llibertat per dir "doncs ara vull fer una feineta de la carpeta" però les educadores ja saben que si a una criatura li agraden molt els números i està fent només matemàtiques, doncs li fan veure que les lletres també són importants per assolir una sèrie de coneixements, llavors intentaran fer coses com escriure els números amb lletres en lloc de fer-ho amb números. Les criatures poden decidir, però les educadores els guien perquè assoleixin totes les àrees. Hi ha grups de desenvolupament, que són tres, petites, mitjanes i grans, però són fluids, sobretot el de mitjanes, perquè hi ha dies que se senten millor amb les més petites o si es veuen preparades estan amb les grans. No són grups totalment tancats, però clar les de 4 o 5 anys no estan al grup de les petites perquè estan en un punt de desenvolupament més elevat que no pas els bebés.

-Quin paper teniu les famílies i acompanyants dels infants en l'àmbit d'autogestió?

- Ara recentment, després de tres o quatre anys, hem format un grup de famílies, similar a les AFA de les escoles, però més informal, precisament per intentar arribar on no arriba l'equip d'Arcàdia, pel tema de l'autogestió. Ells arriben a on arriben, però clar es tiren sis hores treballant amb les nostres criatures, més després la feina a casa o les assemblees, llavors hi ha coses com l'hort, petites reparacions, algunes compres, que no arriben. Ara les famílies estem intentant organitzar-nos, comunicant-nos amb les educadores, perquè ens diguin les necessitats que hi ha i que puguem assumir les famílies, per poder avançar més àgilment i que elles no estiguin tan saturades tampoc. Intentem participar activament cadascuna en la mesura del possible.

- En general, aquest projecte entén el poder com una asimetria? Per què?

-Creus que el fet de participar en un projecte autogestionat pot afavorir el procés de criança del teu fill/a? Creus que tindrà repercussions en el seu futur?
-Doncs sí, perquè el meu altre fill, el gran, va a l'escola pública i es veu. Són diferents maneres d'afrontar els problemes o les coses, el Sergi no demana tanta ajuda, no és tant dependent de la figura de l'adult, que el gran ja intentem també que sigui més autònom però bé, la càrrega de l'escola tradicional es nota.

- Creus que hi ha altres manifestacions d'autogestió a Arcàdia que no hàgim esmentat?

-No, osigui està, d'una banda, l'autogestió de les acompanyants que ja busquen elles si calen voluntaris per poder fer les coses, i, d'altra banda, les famílies.

- Arran de tot el que m'has explicat, com definiries el concepte d'autogestió? (tant a nivell de principi llibertari i a nivell pedagògic)?

-Una feinada. Com a adultes estem molt acostumades al fet que estigui tot molt enquadrat i que algú sempre fa les coses i tu no et preocupes per res. Jo abans de ser mare estava ja força ficada amb el tema de Can Batlló i Can Vies, però és clar, quan ja tens càrregues familiars és també molt esgotador, perquè has d'estar pendent de fer les coses i si has pres un compromís l'has de fer, o buscar a algú perquè ho faci perquè si no no es farà i la resta del grup estarà esperant que ho facis perquè t'has compromès. En general és molt enriquidor, però és molt esgotador també. També xoca molt amb la vida real i a vegades vols que fora de l'àmbit sigui una mica així i també et xoques, et dones molts cops amb la vida real on no és així la cosa.

- Si poguessis parlar amb un grup d'estudiants d'educació infantil, què és el que creus que és més important que descobrissin de la pedagogia llibertària? I del principi d'autogestió educativa?

-El primer de tot que els hi diria és que obrin una mica la seva ment. Com he dit, el meu fill ha fet infantil i ara està a primer a l'escola pública i encara que les mestres siguin joves i se les veu amb moltes dinàmiques noves i metodologies noves, però continuen una mica tancades amb el que els han ensenyat, i la que no ha volgut mirar més enllà del que hi ha a la carrera es troben sorpreses després quan una mare "boja" els hi diu coses. Per això els hi diria que siguin més obertes de ment perquè a vegades quan els hi parles de coses com autonomia sembla que diguis que vols que els infants aprenguin a cremar contenidors, però no és tan així, no és tan radical. Crec que és molt enriquidor i crec que a l'escola tradicional també els hi trauria molta feina si fessin l'esforç en les primeres etapes de guiar l'autonomia dels infants perquè són molts nens a la mateixa aula i crec que els trauria molta càrrega a les mestres si els infants fossin més autònoms. Crec que s'hauria de parlar de pedagogia llibertària a la Universitat perquè és una realitat, existeix, a Espanya està Paideia, que n'estan enamorats, i ja existeixen projectes que han pogut funcionar, l'escola aquesta d'Extremadura porta un munt d'anys, i n'hi ha d'altres que s'han quedat pel camí perquè l'autogestió és així, molt dura, però jo crec que s'hauria de donar com una opció més. Segur que parlen d'altres opcions diferents de l'escola tradicional, llavors l'educació llibertària s'hauria de contemplar també.

ANNEX 5

Pauta d'observació

Per tal de poder fer una recollida de dades que aportin respostes als elements d'anàlisi d'aquest treball, es farà ús de la pauta d'observació com a eina base de la tècnica qualitativa. Amb aquesta, es pretén complir l'objectiu específic d'"Analitzar com s'aplica la pedagogia llibertària i l'autogestió dins del projecte Arcàdia, tot participant-hi activament."

Coll i Onrubia (1999) defineixen el fet d'observar com un procés intencional que té com a objectiu buscar informació de l'entorn, utilitzant una sèrie de procediments d'acord amb uns objectius i un programa de treball. Es tracta d'una observació en què es relacionen els fets que s'observen, amb les possibles teories que els expliquen. En aquest context, "fet" es refereix a qualsevol experiència, esdeveniment, comportament o canvi que es presenta de forma prou estable per poder ser considerat o considerada en una investigació.

La següent pauta d'observació es posarà en pràctica mitjançant una observació directa -és a dir, jo com a observadora estaré en contacte amb el fenomen que s'investiga- alhora que serà una observació participant, ja que la recollida de dades es farà a temps real i m'involucraré i viuré les experiències del context en l'àmbit quotidià dels subjectes. (Cuadros, 2009)

"L'observació participant, com el seu nom indica, consisteix a observar al mateix temps que es participa en les activitats pròpies del grup que s'hi està investigant" (Bisquerra, 2004:332).

També serà una observació estructurada, ja que haurà estat prèviament pensada i planificada i es farà de manera sistemàtica; de camp, realitzant-la allà on ocorren els fets; i individual, ja que l'observació la realitzarà una sola persona.

Per tal de crear la següent pauta d'observació s'ha partit de l'anàlisi bibliogràfica dut a terme en aquest estudi. Així doncs, s'han estudiat els tres principis bàsics de la pedagogia llibertària veient quins són els elements i ítems que els caracteritzen i que, per tant, es poden transformar en fets observables.

La pauta d'observació es dissenya segons els objectius de la recerca i de les expectatives, hipòtesis, conceptes teòrics i lectures realitzades. Consisteix en l'enunciació de les variables d'interès per als objectius d'estudi i dels indicadors (o mesuradors) d'aquestes. (Gracia, 2020)

En tenir com a objectiu el fet d'investigar si s'apliquen o no els principis de la pedagogia llibertària a la realitat del projecte, es farà ús de la pauta d'observació durant un període de temps extens, fent un total de nou observacions. La intenció d'aquesta és poder observar les dinàmiques dels tres grups d'edat per separat (petites, mitjanes i grans), per contemplar si hi ha diferències entre elles. Així mateix, un cop es tingui l'anàlisi per separat de les edats, es podrà crear una imatge general del projecte, podent donar resposta a la pregunta generada.

La pauta s'estructura de la següent manera: cada principi bàsic

(antiautoritarisme, educació integral i autogestió educativa) s'ha desglossat en indicadors observables, els quals s'analitzaran seguint el barem de l'escala d'apreciació. Aquesta escala contempla si l'aplicació dels indicadors es veu poc reflectida a la realitat, si sovint es detecta o bé si és quelcom transversal i, per tant, sempre es té present. Addicionalment s'ha creat una casella per poder deixar constància si algun dels indicadors no s'observa durant aquell dia, ja que és possible que alguns no puguin sortir a la llum en determinats moments o contextos.

Pauta d'observació

PRINCIPIES DE PEDAGOGIA LLIBERTÀRIA DINS DEL PROJECTE ARCÀDIA

DATA:

ADULTES PRESENTS:

INFANTS PRESENTS:

ANTIAUTORITARISME	No s'observa	POC	SOVINT	SEMPRE
Es posa a l'infant al centre de la relació educativa				
Es parla de llibertat als infants				
Es posa de manifest mitjançant la paraula la idea que els infants no s'han de deixar oprimir, explotar ni abusar				
Es posa en pràctica el lliure pensament i l'autonomia moral, posant en pràctica la resolució de conflictes i la mediació				
L'adult té interaccions físiques respectuoses acompanyades de paraula, no invaint l'espai personal de l'infant sense consentiment, sense fer estrevades				
S'ensenya a pensar i no a obeir, i s'explicita aquesta idea verbalment.				
L'adult té un paper no autoritari.				

OBSERVACIONS

EDUCACIÓ INTEGRAL	No s'observa	POC	SOVINT	SEMPRE
Es desenvolupen totes les dimensions dels infants				
Es tenen en compte les necessitats, desitjos i característiques particulars dels infants				
Es vetlla pel desenvolupament del caràcter, l'afectivitat, l'emoció i la creativitat				
Es vetlla per l'adquisició de coneixements sobre ciències, història o idiomes.				
Es desenvolupen els set tipus d'intel·ligències diferents (lingüística, logicomatemàtica, corporal i cinètica, visual i espacial, musical, interpersonal i intrapersonal)				
S'educa als infants per la vida social, tot dotant-los d'eines per comprendre les normes de conducta i valors socials				
Es dona importància al treball artesanal i polítènic				
OBSERVACIONS				

AUTOGESTIÓ EDUCATIVA	No s'observa	POC	SOVINT	SEMPRE
Les criatures s'autoorganitzen l'aprenentatge, decidint què faran i què aprendran durant el dia				
Les adultes s'autoorganitzen l'aprenentatge i treball, consensuant les decisions que s'han de prendre al llarg del dia.				
Es presenten diverses tècniques de recerca i treball i formes d'autodidactisme				
Es dona importància a la convivència en comunitat tot dotant de responsabilitats i tasques col·lectives als infants				
Les famílies participen de l'autogestió del projecte				
Els infants prenen decisions, que els afecten tant a ells com al col·lectiu.				
Les adultes fan "dolces violències" que limiten l'autogestió i autonomia dels infants				
OBSERVACIONS				

ANNEX 6

Dades de les Pautes d'Observació

6.1 PAUTES GRUP PETITES

<p>Pauta d'observació PRINCIPIS DE PEDAGOGIA LLIBERTÀRIA DINS DEL PROJECTE ARCÀDIA</p>
<p>DATA: 1 de març de 2023</p>
<p>ADULTES PRESENTS: Joan, Gael (pare d'un infant en procés de familiarització), Judith</p>
<p>INFANTS PRESENTS: grup de petites, 6 infants (5 d'elles d'entre 7 mesos fins 1 any aproximadament i 1 infant de 2 anys)</p>

ANTIAUTORITARISME	No s'observa	POC	SOVINT	SEMPRE
Es posa a l'infant al centre de la relació educativa				x
Es parla de llibertat als infants	x			
Es posa de manifest mitjançant la paraula la idea que els infants no s'han de deixar oprimir, explotar ni abusar	x			
Es posa en pràctica el lliure pensament i l'autonomia moral, posant en pràctica la resolució de conflictes i la mediació			x	
L'adult té interaccions físiques respectuoses acompanyades de paraula, no invaint l'espai personal de l'infant sense consentiment, sense fer estrevades			x	
S'ensenya a pensar i no a obeir, i s'explicita aquesta idea verbalment.				x

L'adult té un paper no autoritari.				x
OBSERVACIONS -L'adult adopta el rol d'observador, no intervé en el joc dels infants fins que no s'evidencia la necessitat de fer-ho. -Es remarca molt la intenció que els infants siguin capaços de pensar i decidir per ells mateixos ja des de ben petits, que no obeeixin consignes sinó que puguin alliberar el que porten dins i actuar en conseqüència.				

EDUCACIÓ INTEGRAL	No s'observa	POC	SOVINT	SEMPRE
Es desenvolupen totes les dimensions dels infants			x	
Es tenen en compte les necessitats, desitjos i característiques particulars dels infants				x
Es vetlla pel desenvolupament del caràcter, l'afectivitat, l'emoció i la creativitat				x
Es vetlla per l'adquisició de coneixements sobre ciències, història o idiomes.			x	
Es desenvolupen els set tipus d'intel·ligències diferents (lingüística, logicomatemàtica, corporal i cinètica, visual i espacial, musical, interpersonal i intrapersonal)			x	
S'educa als infants per la vida social, tot dotant-los d'eines per comprendre les normes de conducta i valors socials	x			
Es dona importància al treball artesanal i polítènic	x			

OBSERVACIONS

AUTOGESTIÓ EDUCATIVA	No s'observa	POC	SOVINT	SEMPRE
Les criatures s'autoorganitzen l'aprenentatge, decidint què faran i què aprendrarn durant el dia	x			
Les adultes s'autoorganitzen l'aprenentatge i treball, consensuant les decisions que s'han de prendre al llarg del dia.				x
Es presenten diverses tècniques de recerca i treball i formes d'autodidactisme			x	
Es dona importància a la convivència en comunitat tot dotant de responsabilitats i tasques col·lectives als infants				x
Les famílies participen de l'autogestió del projecte			x	
Els infants prenen decisions, que els afecten tant a ells com al col·lectiu.			x	
Les adultes fan "dolçes violències" que limiten l'autogestió i autonomia dels infants		x		

OBSERVACIONS

- Es força l'estona de descans, ja que parteix d'una necessitat biològica que els infants no són capaços d'autoregular. Així doncs, els infants no "decideixen" anar a descansar, però el fet de fer-ho fa que tinguin les necessitats bàsiques cobertes i puguin, posteriorment, estar bé en la descoberta del seu entorn.
- Les adultes deixen espai als infants, se'ls deixa "soles".

Pauta d'observació
PRINCIPIS DE PEDAGOGIA LLIBERTÀRIA DINS DEL PROJECTE ARCÀDIA

DATA: 07/03/23

ADULTES PRESENTS: Joan i Judith

INFANTS PRESENTS: grup de petites, 7 infants (6 d'elles d'entre 7 mesos fins 1 any aproximadament i 1 infant de 2 anys)

ANTIAUTORITARISME	No s'observa	POC	SOVINT	SEMPRE
Es posa a l'infant al centre de la relació educativa				X
Es parla de llibertat als infants			X	
Es posa de manifest mitjançant la paraula la idea que els infants no s'han de deixar oprimir, explotar ni abusar			X	
Es posa en pràctica el lliure pensament i l'autonomia moral, posant en pràctica la resolució de conflictes i la mediació	X			
L'adult té interaccions físiques respectuoses acompanyades de paraula, no invaint l'espai personal de l'infant sense consentiment, sense fer estrevades			X	
S'ensenya a pensar i no a obeir, i s'explicita aquesta idea verbalment.				X
L'adult té un paper no autoritari.				X

OBSERVACIONS

-Fan servir molt sovint la paraula “lliure”, en contextos on l’adult incentiva a l’infant a decidir per ell mateix i a que no esperi rebre una consigna. S’escolten frases com ara “jo vull que siguis lliure, per això et deixo fer”, o “està bé que ploris, això t’allibera”

EDUCACIÓ INTEGRAL	No s’observa	POC	SOVINT	SEMPRE
Es desenvolupen totes les dimensions dels infants			x	
Es tenen en compte les necessitats, desitjos i característiques particulars dels infants				x
Es vetlla pel desenvolupament del caràcter, l’afectivitat, l’emoció i la creativitat			x	
Es vetlla per l’adquisició de coneixements sobre ciències, història o idiomes.	x			
Es desenvolupen els set tipus d’intel·ligències diferents (lingüística, logicomatemàtica, corporal i cinètica, visual i espacial, musical, interpersonal i intrapersonal)			x	
S’educa als infants per la vida social, tot dotant-los d’eines per comprendre les normes de conducta i valors socials			x	
Es dona importància al treball artesanal i polítècnic			x	
OBSERVACIONS				

AUTOGESTIÓ EDUCATIVA	No s'observa	POC	SOVINT	SEMPRE
Les criatures s'autoorganitzen l'aprenentatge, decidint què faran i què aprendrarn durant el dia	x			
Les adultes s'autoorganitzen l'aprenentatge i treball, consensuant les decisions que s'han de prendre al llarg del dia.				x
Es presenten diverses tècniques de recerca i treball i formes d'autodidactisme	x			
Es dona importància a la convivència en comunitat tot dotant de responsabilitats i tasques col·lectives als infants			x	
Les famílies participen de l'autogestió del projecte			x	
Els infants prenen decisions, que els afecten tant a ells com al col·lectiu.			x	
Les adultes fan "dolçes violències" que limiten l'autogestió i autonomia dels infants	x			
OBSERVACIONS -En termes d'autonomia, es vetlla per a que els infants la vagin assolint a partir dels actes quotidians. Per exemple, a l'hora de menjar, els infants ho fan sols. Només els casos de les més petites (6 mesos), l'adult acompanya la cullera però la deixa a una distància que permet a l'infant tenir la iniciativa d'anar a posar-la a la boca. Per tant, l'actitud dels infants mai és passiva, sinó activa.				

PAUTES GRUP MITJANES

Pauta d'observació PRINCIPIS DE PEDAGOGIA LLIBERTÀRIA DINS DEL PROJECTE ARCÀDIA
DATA: 22/02/2023
ADULTES PRESENTS: Anna i Judith
INFANTS PRESENTS: 8 criatures d'entre 2 i 4 anys, del grup de mitjanes

ANTIAUTORITARISME	No s'observa	POC	SOVINT	SEMPRE
Es posa a l'infant al centre de la relació educativa				X
Es parla de llibertat als infants				X
Es posa de manifest mitjançant la paraula la idea que els infants no s'han de deixar oprimir, explotar ni abusar				X
Es posa en pràctica el lliure pensament i l'autonomia moral, posant en pràctica la resolució de conflictes i la mediació				X
L'adult té interaccions físiques respectuoses acompanyades de paraula, no invaint l'espai personal de l'infant sense consentiment, sense fer estrevades			X	
S'ensenya a pensar i no a obeir, i s'explicita aquesta idea verbalment.				X
L'adult té un paper no autoritari.				X

OBSERVACIONS

-El grup de mitjanes escullen què esmorzen: tant la quantitat com el tipus de fruita.

EDUCACIÓ INTEGRAL	No s'observa	POC	SOVINT	SEMPRE
Es desenvolupen totes les dimensions dels infants			x	
Es tenen en compte les necessitats, desitjos i característiques particulars dels infants				x
Es vetlla pel desenvolupament del caràcter, l'afectivitat, l'emoció i la creativitat				x
Es vetlla per l'adquisició de coneixements sobre ciències, història o idiomes.			x	
Es desenvolupen els set tipus d'intel·ligències diferents (lingüística, logicomatemàtica, corporal i cinètica, visual i espacial, musical, interpersonal i intrapersonal)	x			
S'educa als infants per la vida social, tot dotant-los d'eines per comprendre les normes de conducta i valors socials				x
Es dona importància al treball artesanal i polítènic				x

OBSERVACIONS

-Les adultes verbalitzen situacions educatives o processos dels infants, dels més petits sobretot.

AUTOGESTIÓ EDUCATIVA	No s'observa	POC	SOVINT	SEMPRE
Les criatures s'autoorganitzen l'aprenentatge, decidint què faran i què aprendrarn durant el dia				X
Les adultes s'autoorganitzen l'aprenentatge i treball, consensuant les decisions que s'han de prendre al llarg del dia.				X
Es presenten diverses tècniques de recerca i treball i formes d'autodidactisme				X
Es dona importància a la convivència en comunitat tot dotant de responsabilitats i tasques col·lectives als infants				X
Les famílies participen de l'autogestió del projecte	X			
Els infants prenen decisions, que els afecten tant a ells com al col·lectiu.				X
Les adultes fan "dolços violències" que limiten l'autogestió i autonomia dels infants		X		
OBSERVACIONS -Les assemblees que fan son totalment funcionals, les infants diuen les seves opinions i propostes i consensuen què faran. Tot queda recollit en acta, així també veuen quin ús té l'escriptura.				

Pauta d'observació
PRINCIPIIS DE PEDAGOGIA LLIBERTÀRIA DINS DEL PROJECTE ARCÀDIA

DATA: 21/03/2023

ADULTES PRESENTS: Anna i Judith

INFANTS PRESENTS: 10 infants d'entre dos i quatre anys del grup de mitjanes.

ANTIAUTORITARISME	No s'observa	POC	SOVINT	SEMPRE
Es posa a l'infant al centre de la relació educativa				X
Es parla de llibertat als infants				X
Es posa de manifest mitjançant la paraula la idea que els infants no s'han de deixar oprimir, explotar ni abusar			X	
Es posa en pràctica el lliure pensament i l'autonomia moral, posant en pràctica la resolució de conflictes i la mediació				X
L'adult té interaccions físiques respectuoses acompanyades de paraula, no invaint l'espai personal de l'infant sense consentiment, sense fer estrevades			X	
S'ensenya a pensar i no a obeir, i s'explicita aquesta idea verbalment.				X
L'adult té un paper no autoritari.				X

OBSERVACIONS

-Una nena del grup agafa a un infant del grup de petites en braços. L'adulta li diu que l'infant vol ser lliure i que agafar-lo el limita.

-Un infant no es vol treure els mocs ella sola, li diuen que "has d'intentar-ho, si no no et fem lliure"

-Hi ha un infant que té TEA, a ell l'agafen amb interaccions físiques més fortes que a la resta.

-En el fet de pensar i no obeir, elles prenen decisions i trien, es passen el dia pensant què volen fer.

EDUCACIÓ INTEGRAL	No s'observa	POC	SOVINT	SEMPRE
Es desenvolupen totes les dimensions dels infants			x	
Es tenen en compte les necessitats, desitjos i característiques particulars dels infants				x
Es vetlla pel desenvolupament del caràcter, l'afectivitat, l'emoció i la creativitat				x
Es vetlla per l'adquisició de coneixements sobre ciències, història o idiomes.			x	
Es desenvolupen els set tipus d'intel·ligències diferents (lingüística, logicomatemàtica, corporal i cinètica, visual i espacial, musical, interpersonal i intrapersonal)			x	
S'educa als infants per la vida social, tot dotant-los d'eines per comprendre les normes de conducta i valors socials				x
Es dona importància al treball artesanal i polítènic				x

OBSERVACIONS

-Les criatures netegen els plats, i d'aquí es genera tota una font de coneixement, que estan vivenciant.

AUTOGESTIÓ EDUCATIVA	No s'observa	POC	SOVINT	SEMPRE
Les criatures s'autoorganitzen l'aprenentatge, decidint què faran i què aprendrarn durant el dia				X
Les adultes s'autoorganitzen l'aprenentatge i treball, consensuant les decisions que s'han de prendre al llarg del dia.				X
Es presenten diverses tècniques de recerca i treball i formes d'autodidactisme				X
Es dona importància a la convivència en comunitat tot dotant de responsabilitats i tasques col·lectives als infants				X
Les famílies participen de l'autogestió del projecte	X			
Els infants prenen decisions, que els afecten tant a ells com al col·lectiu.				X
Les adultes fan "dolçes violències" que limiten l'autogestió i autonomia dels infants		X		

OBSERVACIONS

-Cada decisió pedagògica requereix un seguiment o un procés lent. Davant d'una situació X, com podria ser "un infant es treu les sabates", les adultes tenim dues opcions: la fàcil, posar-li nosaltres; la difícil, seguiment perquè ho faci ella sola, fet que fa que l'adulta hagi d'estar focalitzant una part de la seva atenció en ella, mentre la resta segueix. Moltes coses a tenir en compte alhora.

PAUTES GRUP GRANS

Pauta d'observació PRINCIPIIS DE PEDAGOGIA LLIBERTÀRIA DINS DEL PROJECTE ARCÀDIA
DATA: 14/03/2023
ADULTES PRESENTS: Fernanda i Judith
INFANTS PRESENTS: 5 infants del grup de grans. (4-6 anys)

ANTIAUTORITARISME	No s'observa	POC	SOVINT	SEMPRE
Es posa a l'infant al centre de la relació educativa				X
Es parla de llibertat als infants				X
Es posa de manifest mitjançant la paraula la idea que els infants no s'han de deixar oprimir, explotar ni abusar				X
Es posa en pràctica el lliure pensament i l'autonomia moral, posant en pràctica la resolució de conflictes i la mediació				X
L'adult té interaccions físiques respectuoses acompanyades de paraula, no invaint l'espai personal de l'infant sense consentiment, sense fer estrevades			X	
S'ensenya a pensar i no a obeir, i s'explicita aquesta idea verbalment.				X
L'adult té un paper no autoritari.				X

OBSERVACIONS

- Netegen i tallen l'enciam que han collit. Després netegen l'espai que han embrutat. Crec que d'aquesta manera queda molt clar que les conseqüències que es donen a partir dels actes són responsabilitat nostra.
- Les adultes mai diuen "fes X cosa", sinó que els expliquen el perquè cuida i no cuida fer certes coses. Per exemple, menjar caminant no es pot fer perquè embruta l'espai, que és compartit amb les companyes; posar-se el plat al cap tampoc es pot fer perquè embruta el plat, i allà és on haurà de posar el seu menjar. Així amb tot.
- Ensenyar a pensar: la Fer els pregunta si els sembla bé moure la paperera de lloc per tenir-la a mà. En cap cas els diu "feu això" o ho fa ella per agilitzar, sinó que pregunta als infants què els sembla la idea i els deixa decidir a ells.

EDUCACIÓ INTEGRAL	No s'observa	POC	SOVINT	SEMPRE
Es desenvolupen totes les dimensions dels infants			x	
Es tenen en compte les necessitats, desitjos i característiques particulars dels infants				x
Es vetlla pel desenvolupament del caràcter, l'afectivitat, l'emoció i la creativitat				x
Es vetlla per l'adquisició de coneixements sobre ciències, història o idiomes.				x
Es desenvolupen els set tipus d'intel·ligències diferents (lingüística, logicomatemàtica, corporal i cinètica, visual i espacial, musical, interpersonal i intrapersonal)			x	
S'educa als infants per la vida social, tot dotant-los d'eines per comprendre les normes de conducta i valors socials				x
Es dona importància al treball artesanal i polítènic				x

OBSERVACIONS

-Mentre paren taula fan matemàtiques, contenen quantes són per dinar. Aplicar les matemàtiques a la vida real i per cobrir necessitats és la manera més significativa d'apropar-les als infants.

AUTOGESTIÓ EDUCATIVA	No s'observa	POC	SOVINT	SEMPRE
Les criatures s'autoorganitzen l'aprenentatge, decidint què faran i què aprendran durant el dia				x
Les adultes s'autoorganitzen l'aprenentatge i treball, consensuant les decisions que s'han de prendre al llarg del dia.			x	
Es presenten diverses tècniques de recerca i treball i formes d'autodidactisme				x
Es dona importància a la convivència en comunitat tot dotant de responsabilitats i tasques col·lectives als infants				x
Les famílies participen de l'autogestió del projecte	x			
Els infants prenen decisions, que els afecten tant a ells com al col·lectiu.				x
Les adultes fan "dolces violències" que limiten l'autogestió i autonomia dels infants		x		

OBSERVACIONS

-En parar taula s'han adonat que hi ha plats mullats: es fa una reflexió general. Els infants que van fregar el dia anterior diuen que és injust, perquè si ells no han fet la feina bé vol dir que algú altre l'haurà de fer. Responsabilitat col·lectiva.

Pauta d'observació PRINCIPIS DE PEDAGOGIA LLIBERTÀRIA DINS DEL PROJECTE ARCÀDIA
DATA: 28/03/2023
ADULTES PRESENTS: Fernanda, Judith.
INFANTS PRESENTS: 5 infants del grup de grans. (4-6 anys)

ANTIAUTORITARISME	No s'observa	POC	SOVINT	SEMPRE
Es posa a l'infant al centre de la relació educativa				x
Es parla de llibertat als infants	x			
Es posa de manifest mitjançant la paraula la idea que els infants no s'han de deixar oprimir, explotar ni abusar				x*
Es posa en pràctica el lliure pensament i l'autonomia moral, posant en pràctica la resolució de conflictes i la mediació				x*
L'adult té interaccions físiques respectuoses acompanyades de paraula, no invaint l'espai personal de l'infant sense consentiment, sense fer estrevades			x*	
S'ensenya a pensar i no a obeir, i s'explicita aquesta idea verbalment.			x	
L'adult té un paper no autoritari.				x
OBSERVACIONS				
-Utilitzen la terminologia "abusar" per determinar quan una d'elles està sobrepassant els límits. Quan abusa d'una altra, se l'atura.				
-Durant l'estona d'exercici físic, on els infants han ballat, l'adult els agafava i enlairava sense demanar permís ni avisar.				

-El grup ha de netejar les taules de fora, i només ho estan fent dos companys. Es genera malestar i son els mateixos infants que fan veure a la resta que si no col·laboren s'esta creant una injusticia.

EDUCACIÓ INTEGRAL	No s'observa	POC	SOVINT	SEMPRE
Es desenvolupen totes les dimensions dels infants			x	
Es tenen en compte les necessitats, desitjos i característiques particulars dels infants				x
Es vetlla pel desenvolupament del caràcter, l'afectivitat, l'emoció i la creativitat			x	
Es vetlla per l'adquisició de coneixements sobre ciències, història o idiomes.				x
Es desenvolupen els set tipus d'intel·ligències diferents (lingüística, logicomatemàtica, corporal i cinètica, visual i espacial, musical, interpersonal i intrapersonal)			x	
S'educa als infants per la vida social, tot dotant-los d'eines per comprendre les normes de conducta i valors socials				x
Es dona importància al treball artesanal i polítènic				x
OBSERVACIONS -Mitjançant el treball manual (treball col·lectiu: netejar i parar taula per dinar) fan treball intel·lectual (quantes som, quants plats calen, si sumem aquesta taula i aquesta quants llocs tenim, etc.).				

AUTOGESTIÓ EDUCATIVA	No s'observa	POC	SOVINT	SEMPRE
Les criatures s'autoorganitzen l'aprenentatge, decidint què faran i què aprendran durant el dia				x
Les adultes s'autoorganitzen l'aprenentatge i treball, consensuant les decisions que s'han de prendre al llarg del dia.				x*
Es presenten diverses tècniques de recerca i treball i formes d'autodidactisme			x	
Es dona importància a la convivència en comunitat tot dotant de responsabilitats i tasques col·lectives als infants				x
Les famílies participen de l'autogestió del projecte			x	
Els infants prenen decisions, que els afecten tant a ells com al col·lectiu.				x
Les adultes fan "dolces violències" que limiten l'autogestió i autonomia dels infants		x		
OBSERVACIONS -Les decisions de les adultes gairebé sempre son consensuades: parlen qualsevol intervenció "complicada" per veure com actuar. -Els infants decideixen què fer sense haver d'obeir ordres de cap adulta: arriben a l'espai, baixen les cadires sense que ningú els ho demani i es posen a dibuixar.				

ANNEX 7

Diari de camp

La realització del diari de camp permetrà recollir totes les experiències, vivències, anècdotes i posicionaments generats durant l'estada a Arcàdia. L'objectiu d'aquest és poder recollir qüestionaments i pensaments que es donin fruit de la interacció de la pròpia persona, jo, amb els agents de l'espai: criatures, educadores, famílies, etc., així com amb les dinàmiques i maneres de fer que el regeixen.

Albertín Carbó (2011) defineix al seu estudi que “el Diari de camp és un registre escrit on l'autor descriu entorns, situacions, activitats, relacions, etc., emmarcades en un temps que el propi autor ha viscut. S'utilitza sovint en la recerca de tipus etnogràfic, però també per altres finalitats.”

Segons Bonilla i Rodríguez (1997) “el diari de camp ha de permetre a l'investigador un monitoratge permanent del procés d'observació. Pot ser especialment útil [...] a l'investigador s'hi pren nota d'aspectes que consideri importants per organitzar, analitzar i interpretar la informació que està recollint”

Zabalza (2004) afirma que davant “experiències fortes” el diari compleix un paper important com a element d'expressió de vivències i emocions. Escriure sobre un mateix “racionalitza” la vivència en escriure-la (i el que tenia una naturalesa emocional o afectiva passa a tenir, a més, naturalesa cognitiva, amb la qual cosa es fa més manejable). Es reconstrueix l'experiència, i amb això es té la possibilitat de “descentrar-se'n” i analitzar-la, i, en cas de desitjar-ho, es facilita la possibilitat de socialitzar l'experiència compartint-la amb altres companys, professionals o tutors.

- **1ª Observació general:**

- L'adult no intervé a l'espai de joc, la seva posició a l'espai afecta el joc i comportament dels infants. No intervé si no és necessari. Alhora fa una observació constant i sistemàtica dels processos evolutius de cada infant.
- M'expliquen que al projecte són un total de 28 infants, i són 4 adultes. Ara mateix una d'elles està de baixa, però amb les persones voluntàries tiren endavant. Al col·lectiu són 6 educadores.
- Grup de grans: s'autogestionen l'horari, són elles les qui decideixen què fan, dins d'unes opcions ja donades. En ser un context ja delimitat per les adultes, realment les petites estan decidint lliurement?
- Em sembla molt interessant poder analitzar els dies que venen si realment s'apliquen les bases de la pedagogia llibertària al dia a dia d'Arcàdia. De moment se m'estan generant molts dubtes i preguntes.
- Les mitjanes, després del pati, fan una assemblea per decidir què faran i qui renta els plats de l'esmorzar. El grup de grans recull i frega els plats del dinar de totes les criatures. Vull observar bé si les assemblees són realment funcionals o és quelcom simbòlic i realment els infants no prenen decisions.
- Em genera controvèrsia la facilitat amb què les adultes utilitzen el "molt bé". Quan he pogut participar d'altres projectes d'educació alternativa, aquest concepte el tenen molt en compte i procuren no usar-lo mai, ja que d'alguna

manera s'està donant una aprovació innecessària com a adulta a algun procés evolutiu natural de l'infant. Per exemple, si un infant acaba d'esmorzar i porta el seu plat a la pica, el que està fent no està "molt bé", sinó que està fent el que ha de fer. Llavors el "molt bé" es pot substituir per un "gràcies per portar el plat", o bé "he vist que has portat el plat, t'ho agraeixo", etc. El mateix passa quan un infant ensenya alguna producció que ha fet, com ara un dibuix. Què fa que un dibuix estigui molt bé o molt malament? En base a què posem els criteris per determinar això i poder dir aquesta frase als infants? Alhora, quan un infant s'acostuma a rebre aquest tipus d'aprovacions constantment, quan no les rep es frustra perquè es pensa que no ho està fent bé. Crec que amb els ideals llibertaris i la idea de fer autònoms i lliures als infants no encaixa gaire el fet que els adults constantment reaccionin a les aportacions dels infants amb el "molt bé".

- Veig que al llarg del dia els infants fan feines col·lectives, feines individuals i cures (menjar, dormir)
 - Utilitzen el terme abús sovint: volem ser lliures o volem ser responsables?
 - He detectat algunes interaccions físiques sense consentiment, podent-les denominar com a dolces violències.
 - Autogestió a l'hora de menjar: els infants trien? A l'esmorzar escullen 100%, tant el tipus com la quantitat. A l'hora de dinar escullen entre dues opcions. El primer cop que es posen menjar, es posen una mica de tot el que hi ha per provar-ho. Després poden repetir del que vulguin, però si es posen menjar al plat per repetir han de ser conseqüents i menjar-se'l.
 - El Noé, educador voluntari, m'explica que el projecte és públic comunitari, és a dir, que l'accés és universal, però no depenen de l'Estat.
- **Observacions petites:**
 - L'adult té un rol d'observador al llarg de tot el dia.
 - Hi ha un infant que plora tota l'estona. És un infant de dos anys, que per l'estat maduratiu podria anar amb el grup de mitjanes però ell se sent més segur i còmode amb el grup de petites. El Joan no vol que l'infant segueixi consignes, fet al qual està molt malacostumat, per tant, el deixa plorar fins al punt que es cansi i es pugui alliberar.
 - Acaba d'arribar un infant nou, que té tres mesos. Durant el procés d'adaptació el pare ve a Arcàdia. L'infant reclama molt l'atenció.
 - Quan els infants porten una horeta aproximadament jugant, l'adult les força a descansar. Prepara l'espai i les va portant una a una, deixant que siguin elles les que es relaxin soles i aconseguixin dormir soles. En el cas d'algunes que els costa, se'ls ofereix ajuda, però no sempre per no malacostumar-les. En Joan m'explica que la seva funció és vetllar per la salut de les criatures, i elles són incapaces d'autoregular-se soles. Per això les agafa per posar-les a dormir, o les condueix a fer-ho. La majoria, un cop s'estiren s'adormen de seguida, fet que demostra que sí que ho necessitaven. Igualment, crec que moltes d'aquestes interaccions es podrien comunicar prèviament a les criatures, o bé preavisant que en una estona tocarà anar a descansar o bé abans d'agafar-les, comunicar-les-hi que ho farà.
 - L'adult no intervé a l'espai de joc, interacció i presència mínima perquè puguin fer elles i elles soles.

- Quan les adultes volen dir quelcom d'una criatura, ho fan dient la vocal. D'aquesta manera respecten la seva individualitat i no les interpel·len directament. A moltes escoles he vist que passa tot al contrari.
 - A l'hora de dinar veig com el Joan practica l'autonomia amb la bebé més petita: li apropa la cullera a uns 10 cm de la boca, i és ella qui proactivament s'apropa i se la posa a la boca. Passa de ser un agent passiu a ser un agent actiu.
 - La cullera — serveix per desenvolupar la lateralitat: coordinació oculomanual. Quan els infants tan petits mengen amb cullera presten molta més atenció al fet de menjar.
- **Observacions mitjanes:**
 - Les adultes verbalitzen situacions educatives o processos dels infants, dels més petits sobretot. En varies ocasions em diuen que em resitui en l'espai o que no intervingui, ja que veuen que l'infant en qüestió està explorant.
 - Detecto que les adultes donen molt amor i afecte als infants, això genera un espai segur i de confiança.
 - El grup de mitjanes escullen què esmorzen.
 - Un infant no es vol treure els mocs ella sola, li diuen que "has d'intentar-ho, si no, no et fem lliure"
 - Autonomia en mocar-se: agafen el paper, es moquen i el llencen a la paperera. Moltes fan tot el procés soles, algunes necessiten acompanyament. A les que es troben en un punt maduratiu més alt se les convida al fet que ho facin soles sempre.
 - M'agrada que les criatures poden sortir fora sempre que vulguin, només han d'avisar a les adultes per tal que aquestes no es preocupin. Elles responen: "ets lliure, surt si vols". El mateix passa amb els espais: tot i que cada grup té un espai de referència, les portes sempre estan obertes i tots els infants poden anar on vulguin, tant els bebés com les més grans.
 - Avui he pogut assistir a una assemblea amb el grup de mitjanes. M'he quedat impressionada, ha funcionat igual que a les assemblees on participo jo amb altres adultes. Cada infant ha dit la seva, s'ha recollit acta i han arribat a un consens de què volien fer.
 - D'aquí poc arriba la primavera, decideixen entre totes què volen fer per celebrar-ho.
 - Veig que les adultes donen molt reforç positiu. Això augmenta la responsabilitat dels infants enfront de les tasques col·lectives.
 - Una infant no està sent responsable perquè no para de treu-re's les sabates i d'abusar de les adultes demanant que li tornin a posar. A la tercera vegada que ho fa se li diu que si se les torna a treure se les haurà de posar sola. S'hi està moltíssima estona, no es queixa, però no pot fer-ho sola. Finalment, entén que un cop rep l'ajuda adulta per posar-les, no se les pot treure, ja que això té conseqüències. Se li explica verbalment tot el procés que viu.
 - Em sembla molt fort i potent el procés que viuen les adultes: gairebé mai tiren pel camí fàcil, sinó pel camí que fa a les infants lliures i autònomes. Hi ha accions que si les fa una adulta es tarda segons a fer, però elles esperen pacientment a què les facin els infants sols. Cada decisió pedagògica requereix un seguiment o un procés lent. Davant d'una situació X, com podria ser "un infant es treu les sabates", les adultes tenim dues opcions: la fàcil, posar-li nosaltres; la difícil, seguiment perquè ho faci ella sola, fet que fa que l'adulta

hagi d'estar focalitzant una part de la seva atenció en ella, mentre la resta segueix. Moltes coses a tenir en compte alhora.

- Si treballés en un projecte així, que m'encantaria, m'hauria de treballar molt la paciència.
- **Observacions al grup de grans:**
 - Fan feines comunitàries: neteja del pati – arrancar males herbes, escombrar fulles, moure les joguines de bagul per poder-lo renovar, etc.
 - Ensenyar a pensar: la Fer els pregunta si els sembla bé moure la paperera de lloc per tenir-la a mà. En cap cas els diu "feu això" o ho fa ella per agilitzar, sinó que pregunta als infants què els sembla la idea i els deixa decidir a ells.
 - Veig que els infants cullen enciams de l'hort ells sols. M'agrada pensar que això és fruit d'una feina constant darrere d'empoderar-los i dotar-los d'eines perquè siguin autònoms, valents i atrevits.
 - Netegen i tallen l'enciam que han collit. Després netegen l'espai que han embrutat. Crec que d'aquesta manera queda molt clar que les conseqüències que es donen a partir dels actes són responsabilitat nostra. Si s'embruta l'espai fent alguna activitat o joc, s'ha de netejar, no es pot quedar així. Això passa a moltíssimes escoles, que els infants són incapaços de responsabilitzar-se dels seus actes perquè directament no se'ls dona l'oportunitat. Sovint són les adultes qui recullen o netegen.
 - Un infant del grup ha de marxar abans per anar al logopeda, el deixen decidir si prefereix dinar abans tranquil·lament, però amb les petites o si vol dinar amb les grans però més ràpid. Ell escull i es responsabilitza d'anar de pressa, ja que vol dinar amb les grans. Així ho fa.
 - En parar taula s'han adonat que hi ha plats mullats: es fa una reflexió general. Els infants que van fregar el dia anterior diuen que és injust, perquè si ells no han fet la feina bé vol dir que algú altre l'haurà de fer. Responsabilitat col·lectiva.
 - M'adono que mentre paren taula fan matemàtiques, conten quantes són per dinar. Aplicar les matemàtiques a la vida real i per cobrir necessitats és la manera més significativa d'apropar-les als infants.
 - Veig que cada dia paren taula dos infants diferents: una del grup de grans i l'altra del grup de mitjanes. Divisió de responsabilitats.
 - Hi ha molts moments on, tot i tenir pressa, les adultes van amb calma. No es genera cap ambient d'estrès.
 - Amb el dinar, les grans són completament autònomes: se serveixen el dinar elles, decideixen al 100% què mengen — responsabilitat: mengen de tot.
 - Decideixen l'horari que seguiran: esmorzar, treball individual, treball col·lectiu (en aquest ordre)
 - El treball individual és trimestral: escullen una temàtica i la investiguen, i finalment exposen els aprenentatges a l'assemblea.
 - Avui en arribar al matí he pogut observar com elles soles han baixat les cadires, han agafat la seva carpeta i s'han posat a dibuixar, abans que arribés l'adulta.
 - Tenen moltíssima responsabilitat a l'hora de recollir.
 - Les adultes mai diuen "fes X cosa", sinó que els expliquen el perquè cuida i no cuida fer certes coses. Per exemple, menjar caminant no es pot fer perquè embruta l'espai, que és compartit amb les companyes; posar-se el plat al cap

tampoc es pot fer perquè embruta el plat, i allà és on haurà de posar el seu menjar. Així amb tot.

- Comparteixen totes les joguines, comunicació per resoldre els conflictes. Molts cops no cal la intervenció de l'adult perquè el conflicte es resolgui.
- Les grans sempre recullen l'esmorzar.
- El grup ha de netejar les taules de fora, i només ho estan fent dos companys. Es genera malestar i són els mateixos infants que fan veure a la resta que si no col·laboren s'està creant una injustícia.
- Les decisions de les adultes gairebé sempre són consensuades: parlen qualsevol intervenció "complicada" per veure com actuar.
- No tenen llocs assignats, cada infant seu on i com vol sempre.
- Un infant fa pipí al pati: ho neteja ell com a conseqüència als seus actes, i se li explica perquè no pot tornar a fer-ho.
- Avui han fet exercici físic. Veig que l'adult té algunes interaccions físiques que no estan consensuades amb claredat, però poden donar-se fruit de la confiança d'aquesta amb els infants. Arriba un moment que la majoria d'infants del grup comença a ignorar les consignes que diu la Fer: ella no perd els nervis, continua fent fins que es calmen una mica i li presten atenció.

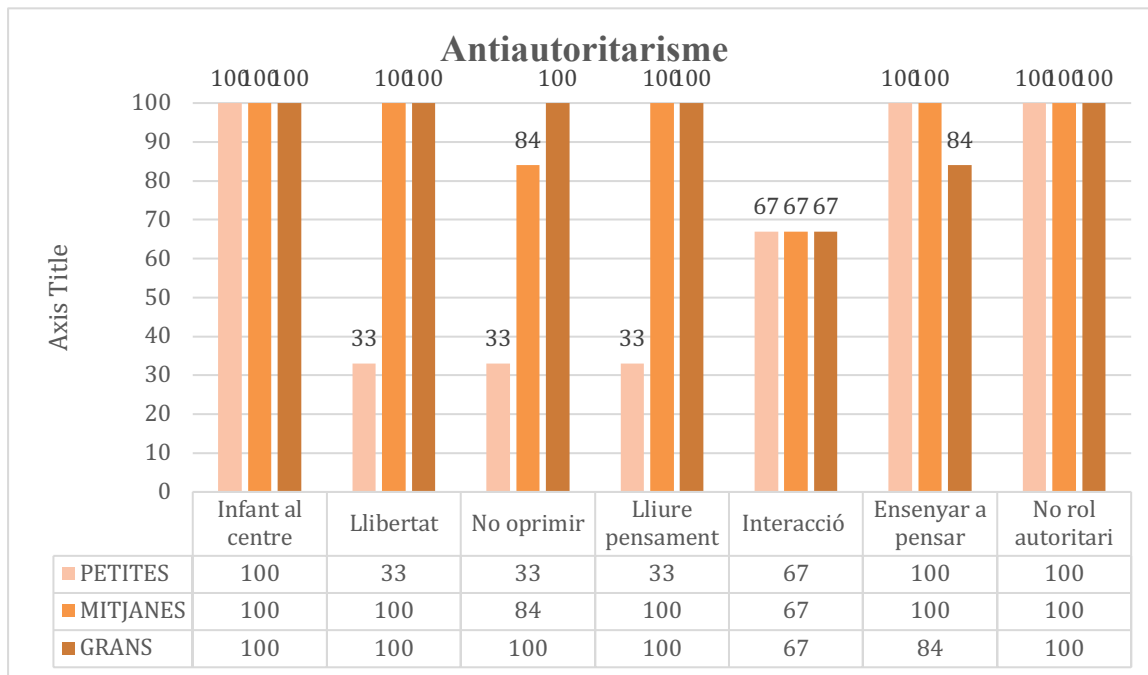
- **Reflexió després de l'estada:**

- Fa uns quants anys soc militant a diversos espais (Ateneus, espais alliberats, agrupaments escoltes, assemblees joves, etc), convençuda que un món millor és possible. Aquesta va ser la idea que em va fer decantar per estudiar educació infantil, perquè realment crec que és una eina de transformació social, i que s'ha de començar des que són ben petites a fer que siguin éssers conscients del seu entorn, de les desigualtats i dels valors que necessiten adquirir per fer front aquest sistema i viure felices. Després de quatre anys de carrera, he tirat una mica la tovallola, decebuda perquè mai se m'ha parlat de valors, i la majoria dels continguts que m'han explicat són totalment convencionals i funcionen d'acord amb el sistema educatiu públic, que al final és una eina capitalista més. Soc de les que creia que el sistema es pot canviar des de dins, però després d'aquesta estada a Arcàdia i m'he adonat que no, que és impossible. En una escola ordinària, com a les que he pogut anar a fer les pràctiques o a treballar com a monitora, els infants no poden adquirir els valors que es predica a Arcàdia ni poden ser realment autònoms i lliures. Les ràtios són desmesurades, els horaris i avaluació no tenen cap sentit per a mi, i moltes de les coses es fan perquè sí. M'agradaria enormement d'aquí a uns anys poder treballar en un col·lectiu com aquest, que s'autogestiona i treballa en col·lectivitat, amb suport mutu i solidaritat.

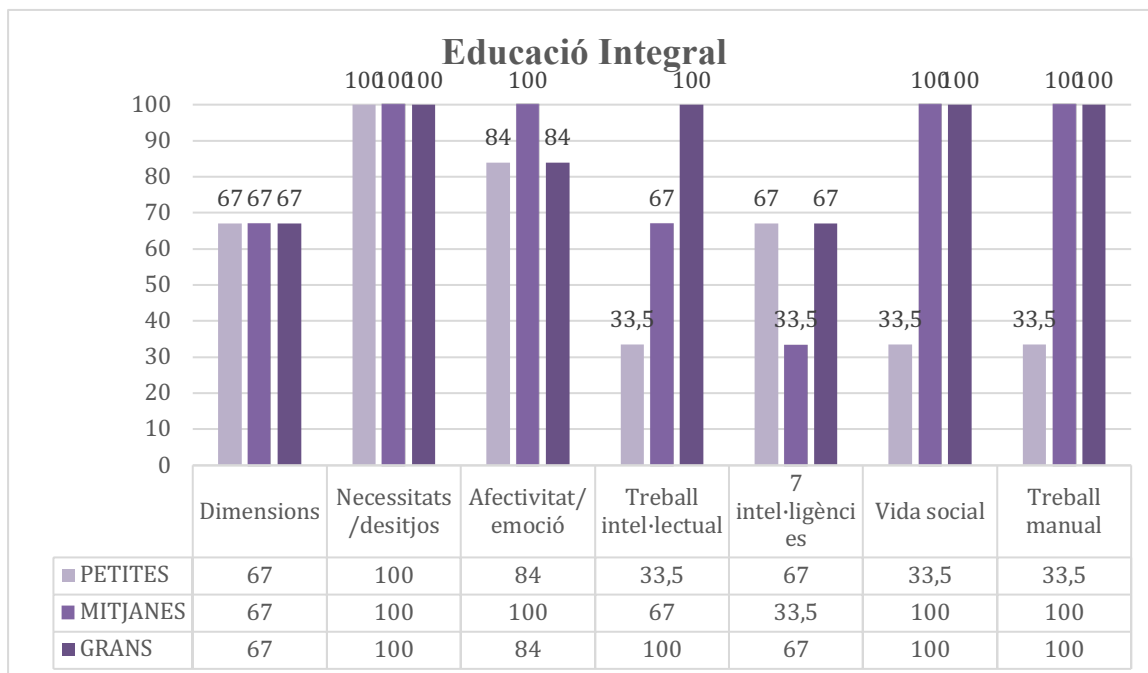
ANNEX 8

Gràfiques dades Pautes Observació

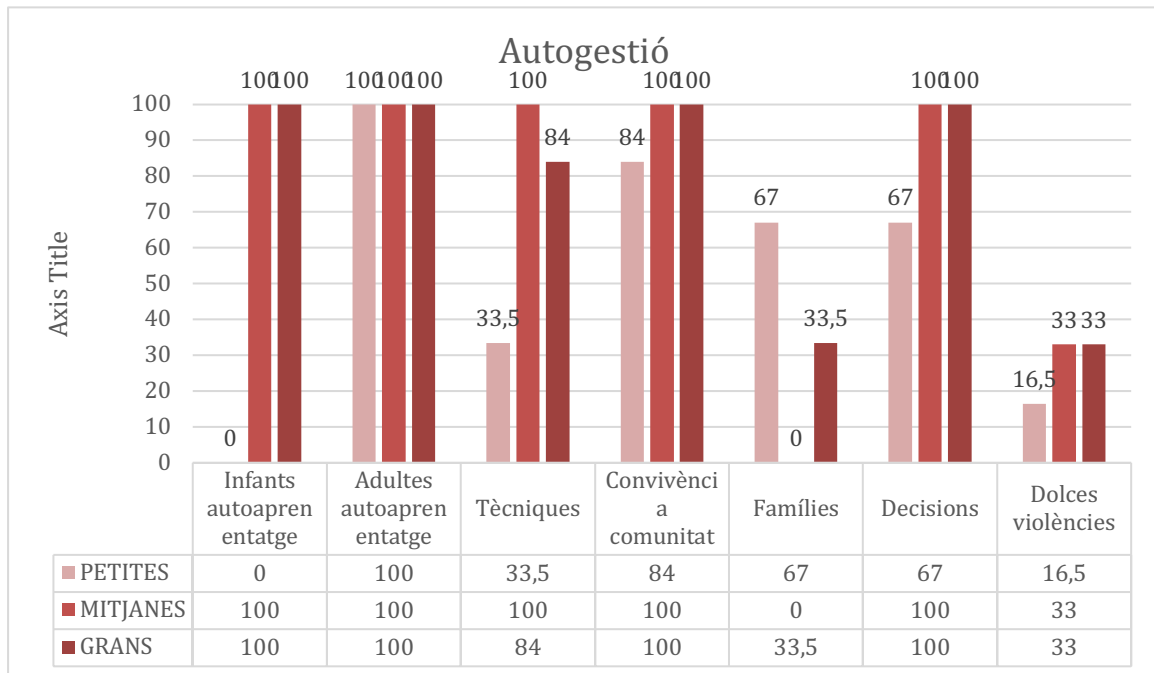
8.1 Antiautoritarisme

8.2 Educació Integral

8.3 Autogestió

ANNEX 9

Pla de Treball

NOVEMBRE 2022						
DLL	DT	DC	DJ	DV	DS	DG
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30				

DESEMBRE 2022						
DLL	DT	DC	DJ	DV	DS	DG
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

GENER 2023						
DLL	DT	DC	DJ	DV	DS	DG
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

FEBRER 2023						
DLL	DT	DC	DJ	DV	DS	DG
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28					

MARÇ 2023						
DLL	DT	DC	DJ	DV	DS	DG
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

ABRIL 2023						
DLL	DT	DC	DJ	DV	DS	DG
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

MAIG 2023						
DLL	DT	DC	DJ	DV	DS	DG
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

JUNY 2023						
DLL	DT	DC	DJ	DV	DS	DG
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30		

	Visita a Arcàdia		Tutories 1, 2, 3, 4, 5 i 6 del TFG
	Plantejament TFG i objectius		Entregues evidències 1, 2 i 3 (Informe final)
	Marc teòric i redacció evidència 1 (Plantejament)		Retorn d'entregues
	Entrega voluntària al tutor		Correcció i ampliació Desenvolupament
	Correcció i ampliació apartats Plantejament		Realització del Servei: creació material pedagògic
	Redacció evidència 2 (Desenvolupament)		Redacció Informe final TFG
	Estades presencials al centre Arcàdia: realització d'entrevistes i estudi de camp amb la pauta d'observació		

ANNEX 10

Vídeo Servei

Per tal de complir amb el quart objectiu s'ha generat un vídeo on s'explica què és la pedagogia llibertària i l'autogestió i què és el col·lectiu Arcàdia:

Fer un Servei en relació amb les necessitats del projecte, tot creant un conjunt de material pedagògic/informatiu per apropar la pedagogia llibertària i el terme d'autogestió a la institució educativa pública (universitats i escoles).

En aquest s'hi presenten els testimonis de diverses integrants de projectes autogestionats i d'educadores i famílies d'Arcàdia.

Enllaç al vídeo:

<https://www.youtube.com/watch?v=PgascSzYfC4>

